



**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtvte
Et Statv Religionis**

Qvo Qvid Contineatvr, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari prouenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

Liber Nonvs. De mediis, seu ministeriis, quibus ad proximorum salutem
Societas vtitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)



LIBER NONVS.

De medijs, seu ministerijs, quibus ad proximorum salutem Societas vtitur.



Um duplex fit, seu duas præcipuas partes habeat Societatis finis, propriam scilicet suorum religionum perfectionem, & proximorum salutem; media vtrique parti accommodata requirit, vt bene & perfecte instituta sit, & ideo postquam lib. præcedenti de medijs ad priorem finem ordinatis diximus; de his, quæ propter proximos suscipiuntur, dicendum est. Duo tamen sunt, in quibus Societas proximis iuuare principaliter solet, doctrina scilicet, & virtus: omitto enim opera misericordie corporalis, tum quia non principaliter & per se intenduntur, tum etiam, quia non indigent peculiari declaratione & cum spiritualibus obiter attingentur. De doctrina etiam in lib. 5. c. 5. & 6. satis dictum est, quia cum tractatione de scholaribus Societatis coniuncta erat. solum ergo superest vt de alijs medijs, quæ ad excitandos affectus, & ad proximorum sanctificationem proximè ordinantur, tractemus. Possunt autem hæc media, vt ex 7. p. nostrorum constit. cap. 4. sumitur, distingui in interiora, seu merè spiritualia, & externa. Prioris generis sunt, bonum vitæ exemplum, sancta desideria, & orationes continuæ pro salute proximorum, sacrificia propter eundem finem Deo oblata, quæ media omnibus religionibus communia sunt, maximè verò Societati, propter suum particulare institutum commendantur, & ab omnibus personis eius iuxta vniuersumque caput exercenda sunt: tamen de illis nihil speciale dicendum superest, præter ea quæ in superiori libro diximus. Media ergo externa, quæ in prædicatione diuini verbi, sacramentorum administratione, & spirituali proximorum instructione, potissimum consistunt, explicanda à nobis sunt; & simul declarabimus priuilegia, & facultates, quæ ad hæc ministeria exercenda, Sedes Apostolica Societati concessit.

CAPVT I.

Quid possint religiosi Societatis, ac debeant præstare circa ministerium prædicandi verbum Dei: quidque ratione illius ab Apostolica Sede eis sit concessum.

I. *Ministerij prædicandi mendicantes participare poss. Episcopi.*
 Post actiones pertinentes ad diuinum cultum, & proprium profectum, dicendum sequitur de ministerijs erga proximos. Inter quæ primum locum obtinet prædicatione verbi Dei: nam, vt ait Innocentius III. in cap. inter cetera. de Offic. ordin. Inter cetera, quæ spectant ad salutem populi Christiani, pabulum verbi Dei maximè noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materialis, sic anima spirituali cibo nutritur. Et Concilium Tridentinum sess. 5. c. 2. de Reform. dicit prædicationem Euangelij non minus necessariam esse Christianæ Reipub. quam lectionem, esseque ait præcipuum E-

piscoporum munus. Ita ergo in Societate professæ, quatenus ad iuuandos Episcopos circa salutem animarum, præcipuè instituta est, hoc est vel præcipuum, vel ex præcipuis eius ministerijs, quod suo quidem modo omnibus religionibus mendicantibus commune est, præsertim religioni B. Dominici, quæ propterea Prædicatorum specialiter appellatur. Nihilominus tamen verum est, Societati ex vi sui instituti, per se conuenire vt ministerium hoc à Prælati Ecclesiæ participet, & vice illorum exerceat, vt constat ex dictis lib. 1. huius tractatus cap. 2. Occurrebat autem statim disputatio cum his, qui tempore D. Thomæ, & Bonauenturæ eorum religiones impugnabant, eo quod ministerium hoc vsurparent. Sed, quia illi Patres huic quæstioni sufficienter responderunt, vt patet apud D. Thomam Opusc. 19. c. 4. & S. Bonauenturam tom. 5. Opuscul. speciali tractatu de hac re: & quia res ipsa per se difficilis non est, ideo circa illam non immorabimur.

II.
Nemo dicit ministerium exercere potest sine facultate.
 Supponimus ergo primò, religiosos Societatis licitè posse in Ecclesia hoc ministerium exequi. Cuius fundamentum est, quia ad hoc habent Apostolicæ Sedis facultatem: nemo enim licitè prædicare potest, nisi mittatur, cap. cum eximuntur. de hæretic. vbi id confirmatur testimonio Pauli ad Rom. 10. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? mittere autem pertinet ad pastores Ecclesiæ, & præcipuè ad supremum eorum, quia pascere oves Christi ex officio, ad eos spectat, nisi ex speciali reuelatione alicui tale munus committatur, vt de Equitio refert Gregorius lib. 1. Dialogorum cap. 5. Nam Christi oves pascuntur maximè verbo Dei; & ideo, & ratio iustitiæ postulat, vt nemo sine eorum auctoritate illorum officium, & iurisdictionem vsurpet, & necessarium omnino est vt in Ecclesia debitus ordo seruetur, caueatur schismata, & pericula seminandi errores præueniantur. Ideoque in c. excommunicamus. §. quia verò, de hæreticis, excommunicantur omnes, qui præter auctoritatem ab Apostolica Sede, vel Catholico Episcopo loci susceptam, publicè, vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumunt. Et in Concilio Constantiensi, sess. 8. damnatur artic. 14. Ioannes VViclef, qui dicebat, licere presbytero, vel Diacono prædicare verbum Dei sine auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici. Quæ condemnationem Martinus V. sua Bulla confirmauit. Quod egregie etiam comprobatur Concilium Senonen. in generali decreto ante decreta fidei, & in decretis morum, c. 35. & Concil. Treueren. II. c. 3. ac denique Concilium Tridentinum dicta sess. 5. c. 2. de Reform. idem prohibet specialiter religiosis, vt infra n. 4. explicabimus: & confirmat Concilium Senonen. in decretis morum, cap. 55. & Concilium Treueren. II. cap. 3. Est ergo necessaria religiosis Societatis, sicut & cæteris, facultas Ecclesiastici Prælati, vt hoc munus licitè exercere possint. Certum autem est facultatem Sedis Apostolicæ ad hoc esse sufficientem, quia summus Pontifex est supremus, & vniuersalis pastor, & independens quoad hoc ab omnib. inferioribus, vt in simili latius dixi

tom. 4. 3. p. tractando de iurisdictione delegata ad audiendas confessiones, item disp. 26. & in defens. fidei lib. 3. a c. 3. & disp. 10. & de fide, sect. 2. Superest ergo ut facultatem Sedis Apostolicæ afferamus, & explicemus. Habetur autem in primis in Bulla Pauli III. Cum inter cunctas, anni 1545. Societatem (inquit) sub nostrâ, & Apostolicæ Sedis protectione suscepimus, & culibet vestrum, qui ad hoc idoneus repertus, & per vestra Societatis Præpositum pro tempore existentem deputatus fuerit, in quibusvis Ecclesijs, & locis, ac plateis communibus, seu publicis vbiq; locorum clero, & populo verbum Dei predicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi, & ad bene, beateque viuendum, ita vt in vobis verbo pariter & exemplo edificentur, in Domino hortandi, & admonendi liberam facultatem auctoritate Apostolica per se presentes ad nostrum, & Apostolicæ Sedis beneplacitum concedimus.

Observatio prima pro expendendo, & explicando proximè allatum privilegium.

Circa hanc facultatem primò aduertendum est, licet absolute detur, & sine restrictione, nihilominus conditionem subintellectam habere: nimirum, si Episcopi in suis diocesis contenti fuerint, vel si parochus non contradixerit. respectuè, seu cum proportione illam applicando. Quia in primis id est consentaneum rationi ad vitanda dissidia, & scandala. Deinde est consentaneum ordinario iuri Episcoporum, & parochorum, ad quos ex officio pertinet munus prædicandi, & docendi populum, vt de Episcopis dictum est ex Concilio Tridentino, quod idem habet sess. 24. c. 4. idem Concil. Toletanum XI. c. 2. Carthaginense IV. c. 20. cum similibus, & habetur d. 88. c. Episcopus nullam. De parochis verò idem significat idem Concilium Tridentinum eiusdem locis, & expressius in Clementina Dudum. de sepulch. verfic. verum. & in Extrauag. Inter cunctas. de priuileg. §. idoque, in fine; & tradunt communiter Innocentius, & Doctores in c. excommunicamus. Hoc autem ius non derogatur expresse per illam concessionem: ergo non fuit mens Pontificis illud auferre, sed potius, saluo illi iure, limitanda est concessio. Quamuis enim de plenitudine potestatis valeat Pontifex facultatem dare ad prædicandum vbiq; sine licentia Episcoporum, vel etiam ipsis & parochis repugnantibus; tamen quando id expresse non declarat, censendus potius est hoc concedere saluo iure inferiorum.

Accedit quod Concilium Trident. sess. 5. cap. 2. de Refor. de regularibus generaliter dicit in primis, vt licet à suis Prælati approbati sint, Priusquam incipiat in Ecclesijs etiam suorum ordinum prædicare, se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur. In Ecclesijs verò: que suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorum, etiam Episcoporum licentiam habere teneantur. Vbi discrimen constituit, nam in proprijs Ecclesijs sufficere vult solam præsentationem, vel licentiam peritam, sic èt non obtineatur: in alijs verò Ecclesijs vult esse necessariam licentiam obtentam, sine qua, vt subiungit, in ipsis Ecclesijs non suorum ordinum, nullo modo prædicare possunt. In sess. autem 24. c. 4. videtur priorem partem restringere, dicens, Nullus autem secularis, siue regularis, etiam in Ecclesijs suorum ordinum contradicente prædicare presumat. Per quæ verba requirit licentiam, saltem implicite, nam postulat vt Episcopus non contradicat, si autem non contradicit, tacite consentit, maximè cum prius ab illo benedictio postuletur; clarum est autem hoc decretum Concilij non esse derogatum per illam concessionem, tum quia est posterior illa, tum etiam, quia oportuisset expressam illius mentionem facere. Vnde quamuis Iulius III. postea concessionem illam Pauli III. sub generali clausula approbasset; nihilominus illa approbatio non fuisset sufficiens ad re-

uocationem prioris decreti Concilij, quamuis iam præcessisset.

Eo vel maximè, quòd postea subsequenti est decretum sess. 24. quod factum fuit sub Pio IV. & post illud Gregorius XII. in Bulla, Ad perpetuam rei memoriam, anni 1575. concedens religiosis Societatis, vt semel approbati ab aliquo Ordinario, & à suis superioribus deputati, dum iter agunt, possint libere vbiq; prædicare, duas addit exceptiones. Prior est, Dummodo id non faciant in ipsis oppidis, aut locis, in quibus Ordinarij existunt, nisi eorum licentia desuper obtenta. In qua manifestè supponitur, iure ordinario necessariam esse licentiam Episcopi ad prædicandum in suo Episcopatu, ex priuilegio autem concedi, vt peregrinando, & transeundo, non requiratur illa licentia, vbi commodè postulari non potest: & quia vbi præsens est Episcopus facile peti potest; ideo noluit ad illa loca extendi priuilegium illud. Et deinde pro alijs locis, in quibus absens est Episcopus, addidit secundam exceptionem; Non repugnantibus tamen curatis Parochialium Ecclesiarum: cum enim illi, præsertim in absentia Episcopi, pastores ordinarij sint, quamuis non aequaliter eis deseri voluerit, eorum licentiam postulando, aut expectando, saltem propter bonum pacis, & ad tollenda scandala noluit id fieri ipsis repugnantibus. Vnde hæc secunda conditio non videtur ita per se, & iure ordinario necessaria ad vtendum priori priuilegio Iulij III. quando licentia iam est ab Episcopo obtenta; quia illa est secundum ius commune sufficiens: & in hoc secundo priuilegio addita est à Gregorio XIII. ex speciali ratione, quia non supponitur obtenta licentia ab Episcopo loci.

Atque hoc mihi certum est quoad prædicandum in nostris templis, quando contingit esse in oppidis vbi non sunt Episcopi, sed tantum parochi. Idemque censo quoad prædicandum in plateis, vel in quibuscumque alijs locis extra proprias Ecclesias de sacrosanctis parochorum: in ipsorum autem Ecclesijs secus dicendum est, nam ipsis repugnantibus non est ibi vtendum tali facultate, non solum quia non decet, neque expedit, sed etiam quia illi habet speciale ius in talibus Ecclesijs, & circa administrationem earum: & ideo per generalia verba non censentur illo priuari, donec Episcopus illud expresse præcipiat, aut concedat, quod facere potest, quoties alter irrationabiliter inuitus est. Tum denique, quia hoc est consentaneum iuri communi, nam in dicta Extrauag. Inter cunctas, sic dicitur, In Ecclesijs autem parochialibus fratres ipsi, inuitis eorum Rectioribus, seu sacerdotibus, nisi iussi à superioribus eorundem (id est, Episcopis) non audeant prædicare.

Dices: Ergo generale illud priuilegium Pauli III. nihil confert: nam si Episcopi in suis Episcopatibus nostris religiosis licentiam prædicandi concedant, non est necessaria facultas Pontificis, quia Episcopi ipsi sufficit. è contrario verò, si Episcopus neget facultatem suam, priuilegium non prodest: ergo simpliciter inutile est. Quod argumentum valide confirmari videtur ex cap. In his. de priuilegijs, vbi limitati argumento reprobatur Pontifex interpretationem quorundam Episcoporum, qui dicebant, priuilegium à Sede Apostolica concessum Minoribus, & Prædicatoribus, vt possint celebrare in altari portatili, intelligendum esse de licentia ipsorum prælatorum: Quomodo (inquit Pontifex) nihil eis conferret memorata indulgentia, sine qua id prælati annuuntibus, liceret eisdem.

Respondeo primùm, nec nos in præsentem illam interpretationem admissuros fuisse, nisi ipsimet Pontifices facultatem illam ita essent moderati, vt videmus Deinde est in illa maior quædam ratio, nam celebrare in altari portatili; parum, aut nihil refert: Secus ad proprium munus Episcoporum: prædicare autem est.

III. *Intelligitur priuilegium, si non abnuat Episcopus aut parochus.*

IV. *Probatur concordantia loca Tridentini.*

est quodammodo usurpare proprium munus illorum: & ideo voluerunt Pontifices, vt in hoc maior esset ab illis dependentia. Nec tamen propterea priuilegium inutile est: nam illo seculo, possent Episcopi pro solo arbitrari suo licite negare hanc facultatem religionis nostris, quantumuis essent digni, quia tunc illa facultas esset merè gratia, & quasi delegatio seu communicatio liberalis iurisdictionis: nunc verò stante priuilegio, non possunt iuste negare hanc licentiam, si persona est idonea, quia est contra Pontificis voluntatem, & intentionem, qui hac ratione absolute concedit hanc facultatem: vnde per se ab illo manat, & ideo non potest inferior sine iusta causa illam impedire, quamuis ex benignitate ipsius Pontificis requiratur consensus Episcopi vt conditio necessaria. Et ideo Conciliū Tridentinum statim subiunxit, *Ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.* Et Gregorius XIII. in alio indulto statim explicando, addidit, *Districte inhibentes vniuersis, & singulis locorum Ordinariis, & quibuscumque aliis, quacunque dignitate, & auctoritate fungentibus, ne quinquā vestrum, quous preterea, premissorum occasione impedire, vel molestare audeant quouomodo.*

IX. Suborta quæstio in suspenditur.

Statim autem suboriebatur quæstio, si Episcopus neget hanc facultatem euidenter iniuste, an liceat nihilominus predicare: Sed non arbitramur quæstionem necessariam ad praxim, quia certū est faciendum non esse, neque expedire, tum quia scandalum potius, vel detrimentum timere possit ex tali prædicatione, quam fructus sperari: tum etiam, quia difficile constabit iniustitia in esse adeo euidentem, nam licet persona aliàs sit idonea, potest hic & nunc non expedire vt prædicet. Denique cum Concilium, & Gregorius XIII. absolute postulent licentiam obtentam, quacunque ratione obtenta nō sit, non impletur conditio necessaria, & ideo non licet vti facultate. Hæc autem omnia locum habent in locis subiectis Episcopis, quia verò nostri religiosi mittuntur etiam ad eas regiones infidelium, vbi nulli sunt Episcopi, ideo ibi nulla alia conditio requiritur, nisi superiorum Societatis approbatio, & deputatio.

Obseruatio secunda pro eodem priuilegio.

X. Dilectum priuilegium ad profectus deinde ad alios extenditur.

Secundò principaliter circa eandem facultatem aduertendum est, quòd licet hæc facultas per se primò data sit intuitu Societatis professæ, vt significauit Gregorius XIII. in dicta Bulla, *Ad perpetuam.* illis verbis, *Quia ipsa Societas, inter omnia religionum instituta, ex peculiari & solemnī voto specialius curam habet salutis proximorum per totum orbem discurrendi, & nihilominus facultas ipsa non solis professis conceditur, sed in fauorem vel adiutorium ipsorum ad omnes de Societate extenditur, vt probant illa verba Pauli III. Cuiuslibet vestrum, qui ad hoc idoneus reperitur, &c.* loquitur autem cum Præposito, & sociis Societatis IESV. sociorum autem nomine, clarum est omnes comprehendī. Gregorius autem clarius dixit, *Omibus & singulis ipsius Societatis predicatoribus.* Dubitatum autem fuit, vt idem Gregorius refert in Bulla, *Dilecti filij,* anni 1584. an hæc facultas solis presbyteris concedatur, vel inferioribus etiam nō ordinatis in sacris ea vti liceat. Et quidem quòd non tantum concedatur presbyteris, ex Bulla Pauli III. videtur mihi satis potuisse colligi: nam prius habet illa verba vniuersalia, *cuiuslibet vestrum*: postea verò tractaturus de facultate audiendi confessiones, inquit, *Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, &c.* ergo cum prius indistinctè loquutus fuerit, vniuersaliter sine dubio loquutus est.

XI. Quamuis non sine presbyteris

Videri autem possit alicui, facultatem hanc solum ad Diaconos esse extendendam, quia illis solis conuenit ratio Ordinis, & quasi ex officio posse

XI. Arguunt alibi alios

Euangelium annuntiare, iuxta doctrinam Iudori in c. 1. d. 25. & Gregorij in c. 2. 92. d. concessio autè simpliciter facta, debet secundum iuris idoneitatem intelligi. Et confirmatur, nā Gregorius in priori Bulla dicit, *Omibus Societatis predicatoribus*; non videtur autem propriè posse dici prædicatores, nisi saltem Diaconi sint. Nihilominus idem Gregorius in vltima Bulla citata non solum concedit, sed etiam declarat ex vi priuilegij Pauli III. posse semper, & ab illo tempore potuisse scholares, & alios religiosos Societatis sacris ordinibus nondum initiatos hac gaudere facultate. Sicque hoc priuilegium intellexerat ipsa Societas in 1. Congregatione generali, can. 27. vbi non solum de ordinibus sacris loquitur, sed absolute dicit, *Retineatur priuilegium à Sede Apostolica concessum, vt nostri possint concionari, etiam si non sint ad ordines promoti.* Cuius ratio reddi potest, quia verba Pontificis, *Cuiusque vestrum*, vniuersalia sunt, & sunt verba fauorem continentia, tam ipsorum religiosorum, quam animarum, in quibus maximè locum habet illud axioma, *Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, & quod, beneficium Principis ample intelligendum est.* l. vlt. ff. de constit. Princip. c. dilecti. de donationibus cum similibus.

esse Diaconi.

Resoluitur à non requiritur ex Pontificis Bulla ex usu Societatis.

XII.

Arguunt contra Caietani præsentem Diaconi esse concionari.

Nec munus concionandi ita est annexum aliquo iure diuino, vel humano ordini Diaconatus, vt propterea limitanda sint vniuersalia verba Pauli III. ad solos Diaconos, quia prædicandi munus propriè non est actus alicuius ordinis, vt dixi in 3. tom. 3. p. disp. 16. sect. 3. in fine, cum Soto 4. dist. 1. q. 1. art. 6. Cordub. lib. 1. Questionarij q. 50. puncto 2. contra Caietanum ibidem, q. 64. art. 6. & 2. 2. q. 187. art. 1. dicentem, actum prædicandi esse annexum saltem ex institutione Ecclesiæ ordini sacro Episcopi, vel sacerdotis, vel Diaconi: ipse autem nullo iure probat hanc Ecclesiasticam institutionem, seu annexionem. Videtur autem fauere Leo Papa epist. 61. alias 63. dicens, *Præter Domini sacerdotes nullus audeat predicare, siue monachus, siue laicus ille sit, qui cuiuslibet scientie nomine gloriatur.* Nihilominus nullum est Ecclesiasticum præceptum, quo prohibeantur inferiores clerici prædicare ex legitima facultate eius, qui possit illam concedere, vt expresse declarat glossa in c. aduocatus. 16. q. 1. & in c. in sancta. d. 92. dicens, Leonem supra citata verba dixisse contra quosdam monachos vsurpantes officium prædicandi, cum eo tempore nec sacerdotes essent, nec haberent auctoritatem, vel facultatem prædicandi. Vnde addit, sub sacerdotibus comprehendere Leonem omnes alios clericos, qui ab ipsis Episcopis, seu prælatis Ecclesiæ habuerint prædicandi facultatem. de Diaconis verò ait, quando eis attribuitur munus prædicandi, nomine prædicationis intelligi lectionem Euangelij, quæ ipsis ex officio conuenit. Quam doctrinam sequuntur communiter Canonistæ asserentes, iure communi & absque dispensatione posse committi etiam his, qui in sacris non sunt ordinati, Panormitanus in c. discernimus, de iudiciis, n. 14. Decius ibi, n. 19. & Alexander cõsil. 216. Angelus verb. *Laicus*, n. 4. Tabiena verbo *Predicare*, §. 5. & alij, quos refert, & sequitur Didacus Perez lib. 8. ordinamenti, rit. 4.

XIII.

Quid de pauperibus laicis ac mulieribus.

Sed in his authoribus aduertere oportet, eos indifferenter dicere, laicis posse delegari etiam ab Episcopo munus prædicandi, imò glossa citata idè dicit de muliere, quam in hoc merito reprobant Panormitanus, & Angelus: repugnat enim Paulo dicitur, *mulieres in Ecclesijs taceant, 1. ad Cor. 14. & docere mulieri non permitto.* Ex quibus locis colligit D. Thom. 2. 2. q. 177. artic. 2. munus publicè prædicandi esse prohibitum feminis, eiusque prohibitionis optimas congruentias adducit. Et quamuis dubitari possit, an illa prohibitio iuris diuini sit, verisimilius tamè est, factam fuisse à Paulo, & ab Ecclesia receptam, non quia illud sit intrinsecè malum, sed quia minus decens,

decens, & conueniens. Quæ prohibitio canonibus Ecclesiasticis confirmata est, cap. mulierem, 33. quæst. 5. ex August. q. 45. noui, & veteris Testamenti, & ca. mulier. 23. d. ex Concilio Carthagin. IV. cap. 98. idem in cap. nota de poenit. & remiss. de quo vide Gerfon. 1. p. tract. de examinatione doctrinarum 2. p. eius, considerat. 2. alphab. 18. lit. G. De laicis autem simpliciter consentiunt dicti auctores, & esse speciale de prædicatione dicit glossa in cap. bene quidem, d. 96. verb. præter Romanum.

XIV. Negandum plane.

Hoc autem aliis non placet, qui simpliciter negant; laicum esse capacem facultatis prædicandi. Syluester verb. prædicator, quæst. 1. cum Panorm. in c. sicut in vno, de hæreticis ex textu ibi, Simancas de Catholicis in fit. tit. 49. num. 2. quia laicus non est capax iurisdictionis spiritualis, officium autem prædicandi iurisdictionem requirit spiritualem, vt paulo antea à nu. 2. dicebamus, ideo enim exerceri non potest sine autoritate Prælatorum. Et fortasse hoc sensu dixit Panormitanus supra, prædicare esse officium curatum: at vero laici sunt incapaces iurisdictionis Episcopalis, saltem iure communi: ergo etiam sunt incapaces huius delegationis. Vnde fit primò Episcopos ordinarios non posse illis hoc munus committere, quia non possunt in communi iure dispensare. Sequitur secundo, facultatem Pontificis simpliciter nostris religiosis concessam ad prædicandum, intelligendam esse de religiosis clericis, saltem prima tonsura initiatis: quia licet Pontifex possit in iure communi dispensare, & ideo possit spirituales iurisdictionem delegare laico, vt alias dixi tom. 5. p. disp. 2. sect. 3. n. 12. estque communis opinio, apud Henric. lib. 3. ca. 24. Auilam 1. p. dub. 6. Sayrum de censur. lib. 1. c. 5. num. 15. post Panormit. Couarr. & Nauar. nihilominus quando simpliciter concedit, intelligitur secundum ius commune concedere quoad alias condiciones requisitas; ergo in præfenti solum concedit illam facultatem clericis. Quam interpretationem confirmat Gregor. XIII. in posteriori Bulla dicens, *Vobis in super concedentes, vt etiam clericis vestri prima tantum tonsura insigniti, prout huc vsque fecerunt, valeant deinceps ipsum Dei verbum, vbi que populo prædicare.* Vbi licet vtatur verbo *concedendi*, re tamen vera non est noua concessio, sed antiquæ declaratio, & confirmatio, vt ex priori clausula constat, & ex illo verbo, *prout huc vsque fecerunt*, intelligit enim non male, sed recte ac iure fecisse, tam extendendo illam facultatem ad omnes clericos, quam coarctando ad solos illos: quod etiam ipse tacite facit, dum solis initiatis saltem prima tonsura vsurpatis facultatis concedit.

XV. Obiectio huiusmodi contra corollaria.

Contra hanc verò interpretationem obijci potest, quia laicum, id est, non initiatum etiam prima tonsura, prædicare iure communi prohibitum non est, nec ex eo quod sit actus iurisdictionis prohibiti sufficenter colligitur: ergo quod illi etiam concedatur facultas prædicandi, contra nullum ius est: ergo priuilegium Pontificis, præsertim concessum religiosis absolutè, & sine restrictione, ample intelligendum est de omnibus, etiam si tonsurati non sint, iuxta generalia principia iuris supra n. 11. insinuat. Antecedens quoad priorem partem probatur ex c. cum ex inuncto, & c. sicut in vno, de hæret. vbi prohibetur laici, cuiuscunque ordinis conseantur, vsurpare officium prædicandi: Vbi expendo verbum *vsurpare*, quod in rigore significat propria autoritate exercere: ergo ex commissione prædicare ibi non prohibetur: nullum autem aliud decretum, in quo sit vestigiū huius prohibitionis, inuenitur. Quin potius in dicto cap. mulier. d. 23. ait Concilium Carthagenens. laicus præsentibus clericis, nisi ipsis iubentibus, docere non audeat: potius ergo ibi supponitur capax huius delegationis. Altera verò pars declaratur, quia duobus modis potest requiri iurisdictione Ecclesiasti-

Probatur 2.

ca ad aliquem actum: primò vt principium per se ad ius, vt requiritur ad excommunicandum, vel absoluumdum: secundò vt cõditio necessaria, vel quasi imperans, vt est ministrare Eucharistiam, vel benedicere coniuges, vnde breuitatis causa priorem vocare possumus actum elicium à iurisdictione: posteriori autem imperatum. Prior igitur actus non potest secundum ius commune committi laico, & hoc modo procedunt omnia, quæ de censure, excommunicatione, & absolutione alibi tractauimus, tractantque Doctores communiter in cap. 2. de iudicijs, & in c. ab excommunicato de rescript. & Couarr. cap. alma mater. 1. p. §. 11. num. 13. de posteriori autem actu non videtur eadem ratio, quia non requirit iurisdictionem in exequire, sed solum in imperare. Propter quod committere talem actum non est delegare iurisdictionem, sed solum executionem eius. Mera autem executio committi potest laico, quando alias talis actus non requirit per se ordinem, & ideo Baptismus priuatus committi potest laico: solennis autem minimè. Executio etiam sententiæ in clericum committi potest laico aliquando, non tamen sententiæ prolati, neque etiam executio, si requirit potestatem ordinis, vt erit, v. g. degradatio realis. Prædicare igitur non est actus elicitus à iurisdictione, vt per se est euidentis, quia tantum est docere, illuminare, ac monere, & ideo valse committitur nullam habentibus iurisdictionem. Non est etiam actus ordinis, quia nullus ordo per se ordinatur ad talem actum, in nullius enim ordinis traditione talis actus mentio fit, vt de Sacerdotio, & Diaconatu, rectè aduertit Soto & Corduba supra: est autem eadem ratio de reliquis, & de prima tonsura: neque è cõuerso hic actus annexus est alicui ordini ex institutione Ecclesiæ, nulli talem receptum & institutum inuenitur. Solum ergo requirit iurisdictionem vt imperantem, & ad executionem non requirit ordinem: poterit ergo & ab Episcopis, & à Pontifice iure ordinario committi laico. Et fortasse glossa supra citata ob hæc cauam dixit, hoc esse speciale in munere prædicandi inter actus spirituales requirentes aliquo modo iurisdictionem.

Nihilominus existimo veram esse dictam interpretationem, quia nõ est verisimile Gregorij XIII. per illam dictionem *tantum*, limitasse facultatem à Paulo III. concessam, nam expresse voluit illam declarare in vero sensu eius, & totam illam confirmare. Item, quia ita fuerat à Societate intellecta, & vsu recepta illa facultas, quem vsum Gregorius confirmat. Præterea, quamuis iura expresse non prohibeant hæc delegationem, satis tamen indicant, per se loquendo, esse alienum ab statu laici, prædicationis munus, ideoque non esse illi permittendū, aut concedendum, nisi ex speciali causa, & necessitate. Et ideo per verba generalia non censetur illi facta concessio, sed tunc solum quando illi directè & in particulari fit, & præsertim rogantibus clericis, vt dicitur in dicto Concilio Carthagin. quod tamen nunc sine licentia Episcopi locum non habet.

Et confirmari hoc potest ex illa regula iuris si sub clausula generali non contineri specialia, que verisimiliter non essent in particulari concedenda: laicum autem prædicare, habet quandam specialem indecentiam, iuxta communem Ecclesiæ consuetudinem, nec foret illi facultas hæc in particulari concedi: ergo nec generalis debet ad illum extendi. Verum est in religio multum diminui indecentiam, vt significauit glossa in dicto cap. mulier. eo quod persona Ecclesiastica fit. Nihilominus tamen etiam ex religiosis, non habet Ecclesiæ consuetudo vt merè laicus ad illud munus assumatur. Vnde quia olim monachi non erant clerici, sed laici, ideo ad munus prædicandi non admittebantur, iuxta illud Hieronymi ad Riparium contra Vigilantium, *Monachus non decem, sed plangens*

SVA
D

plangentis habet officium. & ad Eliodorum epist. 1. *Alia causa monachorum est, alia clericorum: clerici possunt omnes, ego pascor: & similia, quae 16. q. 1. referuntur.* Quocirca, quamvis neque aliquis ordo per se deitur propter hoc munus, neque è converso munus ipsum per se sit annexum alicui ordini: nihilominus ex iure diuino ac naturali rebus sacris munus praedicandi Evangelium proprium est clericorum, quia illud munus spirituale est, & sacram doctrinam requirit, quae propria est sacerdotum, & eorum, qui ad sacerdotium tendunt, per primam saltem tonsuram, iuxta illud Malach. 2. *Labia sacerdotum custodiant scientiam, & legem requirent de ore eius: quia angelus Domini exercituum est.* Et ideo merito iure ordinario laicus non admittitur ad hoc munus. Haec autem maxime procedunt de publica concione, quae fit in Ecclesia, vel in quocunque loco, in quo fiat conuocatio fidelium ad verbum Dei pro concione audiendum: nam si non fiat hoc modo ad illuminandum & excitandum populum, sed solum ad catechesim, & instructionem doctrinae Christianae, aut aliquid huiusmodi, illa non est prohibita laicis, neque est per se indecens, praesertim religiosis. quod etiam tacite sentit Ecclesia, admittens in patrimonos catechizandi laicos, & foeminas.

Catechizandi possunt etiam laici.

XVIII. An Societas nouitios extendatur & corol.

Queri verò hic vterius potest, an haec facultas etiam ad nouitios Societatis extendatur. Et ratio dubij est, quia illi verè non sunt religiosi, & ideo neque in Societate videntur proprie comprehendendi nomine sociorum, quo vtitur Paulus III. & multo minus possunt praedicatores appellari, vt loquitur Gregorius. Nihilominus censio etiam illos posse vti hac facultate de licentia superioris: quia iuxta communem sententiam Doctorem, licet nouitius verè & in rigore religiosus non sit, nihilominus in fauorabilibus venit appellatione religio argumenti causa. *Religiosus. §. quamuis.* de senten. excomm. in 6. vbi vt gaudeat privilegio canonis, dicitur comprehendendi sub nomine religiosi. Item, quia nouitij, sicut pro eo tempore sunt sub potestate praetorum, & sustinet suo modo onus religionis, ita etiam participat privilegia, & fauores religionis, vt communiter tradunt Doctores in dicto. *Religioso.* & in *c. beneficium.* de Regularib. in 6. & faciunt quae Nauarrus tractat in consilio 5. & 6. de foro compet. Denique presbyter nouitios Societatis, & ab Ordinario approbatus, potest à superioribus deputari, ad audiendas confessiones, communicatio illi iurisdictionem totam, quam ex vi Bullarum Apostolicarum potest, vt infra videbimus: ergo eadè ratione potest quilibet clericus nouitius ad praedicandum mitti, si alias sit idoneus. Accedit, quod in nostris constitutionibus p. 5. in principio declaratur, *Societatem* in quadam lata significatione comprehendere nouitios: ergo in eadè significatione sociorum nomine comprehenduntur. Ita ergo accipienda est illa vox in indulto Pauli III. cum contineat Principis beneficium. Nec vero huic doctrinae obest quod ait Bern. fer. 64. in Cant. *Nouitio non expedit praedicare.* Loquitur enim in proprio monacho, in haec verba, *Monachi officium est non docere sed iugere, & paulo post. Certum est quod publice praedicare, nec monacho committitur nec nouitio expedit.*

Observatio tertia.

XIX. Tertio principaliter notanda sunt in hac facultate verba illa, *Qui ad hoc idoneus reperitur.* Circa quae multa tractari possunt de donis naturae, scientiae, & gratiae necessariis vt aliquis ad hoc munus praedicandi idoneus reputetur. Sed hoc ad nostrum institutum nihil refert. legantur quae de hoc argumento tractat Augustinus lib. 4. de doct. Christ. fere per totum, & Chrysostronus lib. 5. de Sacerdotio, in principio, & Gregorius i. p. Pastoralis, c. 7. & 8. & lib. 1. Dialog. c. 4.

& in libris Moralium frequentissimè, in Proemio, c. 2. lib. 3. c. 3. lib. 13. c. 12. lib. 21. c. 8. & lib. 31. c. 19. Omnia verò, quae ad hanc idoneitatem requiruntur, ad sufficientem scientiam, & virtutem pertinent: nam si caecus caeco ducatum praestet, ambo in fonteam cadunt. Et ideo dixit Clemens epist. 1. *Praedicatores docti sint, vt alios prudenter instruere & perfecte possint docere,* iuxta illud Daniel. 11. *Populus sciens Deum, obtinebit, & faciet, & docti in populo docebunt multos.* Doctrina autem sine probitate vitae inefficax est: nam si sal euauerit, in quo salutare dixit Christus Matth. 5. nam, vt monet Dionys. c. 3. de Coelest. hierar. *Prasantius, ac omnibus diuinus est, Dei cooperatorem fieri, & ideo necesse est prius in se diuinam operationem suscipere, postea quantum fieri potest cum aliis communicare, Nam quibus purgandi ceteros officium est, ingenti munditiae copia tradere aliis suae sanctimoniae consortium decet, &c.*

XX. Quanta doctrina & probitas possit.

Quanta verò requiratur scientia, aut probitas, non potest certa regula definiti, neque aequalis in omnibus petenda est, sed loco, tempori, & personis proportionata. Vnde Dionysius loco citato distinguens varios ordines Ecclesiae triumphantis, qui ad militantem applicari possunt. At verò (ait) quibus purgandi ceteros officium est, ingenti munditiae copia tradere aliis suae sanctimoniae consortium decet: qui verò illuminandi consequuntur sunt munus, eos virtute lucidiores spiritus ad percipiendam, atque tradendam alii participationem, ac Societatem lucis idoneos, sacrique illius fruoris gratia opulentissime plenos, exundantem omni ex parte lucem in eos, qui merentur, effundere. Qui autem perficiendi finguntur vice, eos vt perfectioris discipline peritissimos sacratissima institutione scientiae, sanctarum, quas contemplari sinit, verum ad se accedentes huius rei causa perficere. Itaque praedicandi munus non aequale est in omnibus, alij enim ad rudè plebem erudiendam, & in communi, ac vulgari honestae vitae modo instruendam, & excitandam destinantur. Alij ad illuminandum Doctores, confutandos haereticos, & mysteria fidei altius proponendū & illustrandum: alij denique ad perfectionis viam, & spirituales doctrinam subtilius tradendam assumuntur, & ideo in quibusdam maior doctrina, quam in aliis, & similiter maior perfectio sanctitatis, & efficacia spiritus postulat. In omnibus autem, quod ad doctrinam attinet, ad minimum necessarium est, vt fidei dogmata & propria, ac moralis doctrina virtutum, & vitiorum, ita teneantur, vt absque periculo erroris sufficienter possint publice explicare. Quod vero spectat ad virtutem, saltem necessarium est, publicum honestae vitae exemplū. An verò sit peccatum mortale in peccato mortali praedicare, in dicto loco 3. tom. tractauimus, & probabilius duxi non esse, secluso scandalo. In nostrae autem Societatis hominibus desiderandum est, ac procurandum vt abundantior sit doctrina, & vt vitae professioni ac instituto respondeat, vt ceteros possint verbo pariter, & exemplo adficere, cum in externo habitu parum ab eis fecerantur.

Observatio quarta.

Quarto explicanda sunt illa verba, *Et per vestra Societatis Praepositum pro tempore existentem deputatus fuerit.* A quo superioris fuerit. Non enim obligat haec verba, vt Praepositus per se ipsum & immediatè debeat omnes Societatis praedicatores exponere, aut approbare, id enim in tanta hominum multitudine impossibile est. Illi ergo hoc committitur, vt per se, vel per alios, qui ad hoc munus sufficientes sint, id possit. Quod vniuersaliter de similibus facultatibus, Generali concilio, explicauit idè Paulus III. in sua Bulla 5. circa finem. Videtur autem hoc specialiter commissum Generali, vt intelligat hoc peculiariter ad eius administrationem pertinere, & vt huius rei peculiarem curam habeat, vt dicitur in 2. Congregatione generali, canon. 27. Et

XXI. A quo superioris fuerit. Imo concilio nandi dicitur.

Et iuxta hoc intelligendum est quod in 7. p. Conf. c. 4. §. 6. dicitur, verbum Dei proponendum esse populo a se duè per eos, quos superior probaverit, & ad tale munus destinaverit. Superior enim ibi non significat Generalem, vt per se constat: intelligi autem debet qui ad hunc actum ab ipso habuerit facultatem, vel indefinitè superior, ad cuius munus hoc pertinet. Hic autem superior in Societate post Generalem, est Prouincialis iuxta regulam 20. eius, quæ sic habet, *Prædicatores, & confessoris ipse constituet, præmissis tamen domesticis examine, & approbatione Ordinariorum iuxta formam Concilij Tridentini.* Huius rei exemplum habemus in religione Minorum: nam in c. 8. Regulæ prohibentur prædicare sine approbatione Generalis: postea verò declaratum est, Prouinciales posse id præstare, vt constat ex Nicolao Papa in c. exiit. §. verù quia expresse, de verb. significat. in 6. vbi etiam refert in fratrum priuilegijs contineri, & ita obseruari. Quod confirmat Clemens V. in Clem. exiit, de verbor. signific. & Gregorius IX. in expositione regulæ, articulo 6. Vnde colligo, hanc potestatem in Prouincialibus non esse tantum delegatam, sed etiam ordinariam, quia ex vi sui muneris, & legis, ac priuilegiolorum virtute, illam participant, quare nõ repugnat vt eam possint delegare alicui Rectori, vel alteri, si iudicauerint expedire: quod tamen generalis delegationis non videtur permittendum, quia nec necessarium est, nec sufficiens, vt Prouincialis suo muneri satisfaciat: in aliquo autem casu ob specialem necessitatem, & maxime respectu determinatæ personæ eam potestatem committere seu delegare, & validè & licitè fieri potest.

Illatum ex proximè dicitur.

XXII. De examine ad concionandum.

Quod autem in prædicta regula Prouincialis dicitur, *præmissis domesticis examine*, additum est his, quæ in Bullis Pontificijs requiruntur. Nam Paulus III. solum dixit, *qui ad hoc idoneus reperitur*: potest autem idoneus reperiri, & cum examine, & sine illo. Illa ergo forma quod *approbatio superioris, sit per examen*, nõ est de substantia huius actus, imò neque de rigoro præcepto, sed de obligatione simplicis regulæ, quam seruare valde expedit, quamuis in aliquo casu, vbi res est publice nota & euidentis, in ea circumstantia dispensari possit. Est autem illa regula consentanea his, quæ statuit Concil. Lateranen. sub Leone X. sess. 11. Bulla 1. quæ incipit, *Superna maiestatis presidio*, vbi sic dicitur, *Sacro approbante Concilio statumur, & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quam cuiuscumque etiam Mendicantium ordinum regularis aut quouis alius, ad quem facultas prædicandi tam de iure, quam de consuetudine, vel priuilegio, aut alias pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorem suum respectu diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vite exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperitur.* In quibus verbis *morum honestas, probitas, & vite exemplaritas*, ad idem pertinent: prudentia verò à doctrina & virtute, si simul coniungantur, vix potest separari. In prædicatore autem, quatenus talis est, ea prudentia requiritur, quæ ad rectè loquendum, & prodignitate de rebus sacris, & ad bonum animæ pertinentibus necessaria est. De ætate verò nihil in particulari definitum est in Decretis. Solum inuenio Gregorium hom. 2. in Ezech. expendendum verbù illud, *tricesimo anno, & dicentem*, iuxta rationis vsum, doctrinæ sermo non superpet, nisi in ætate perfecta: quod latè prosequitur, docens non esse hoc munus assumendum, donec homo sit in ætate solida, & maturata: *Quatenus est (inquit) cū vita, & spiritu omnia, quæ ad prædicandum congruunt, concordare videantur.* Sed hoc etiam prudentiæ prælati relinquendum est: quia non in omnibus, nec pro omnibus locis, aut concionibus eadem maturitas ætatis requiritur, multumque ex alijs dotibus, præsertim iudicij, & solidæ virtutis suppleri potest.

Obseruatio quinta.

Quintò exponenda supersunt illa verba, *In quibus locis*, ac *plateis communibus seu publicis*, & in quibus constitutionibus Societatis 7. p. cap. 4. §. 7. post hoc ipsum, quod dictum est (id est, prædicare verbù Dei extra Ecclesiam Societatis aliis in Ecclesijs vel plateis, vel alijs locis præstari, quando es qui ceteris præstet, ad maiorem Dogmam conferre videbitur. Estque prædicta facultas consentanea iuri communi, & alius summorum Pontificum cõcessionibus, nam similis habetur pro Prædicatoribus & Minoribus in Clem. dudum, de sepultur. vericulo. Nos autem Statuimus (inquit) & ordinamus vt dictorum ordinum fratres, in Ecclesijs & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant alio, & populo prædicare. Simile habetur ex Benedicto XI. in extrauagant. inter cunctas de priuileg. In Ecclesijs (inquit) ac locis ipsorum, ac in plateis communibus seu publicis, & c. Idemque concessit Sixtus IV. fratribus Carmeliticis, & Ioannes XXII. vt referunt Cardinalis in dict. Clem. & Ioan. Andr. in c. constitutiones de Regularib. in 6. & in Compendio priuilegiolorum mendicantium verb. Prædicatores. §. 8. & 10. Consideranda autem est differentia inter verba Pauli III. & Clementis V. seu Benedicti XI. nam hi duo restrictè loquuntur, *In Ecclesijs, ac locis ipsorum*; Paulus autem Societari simpliciter concessit, *In quibusvis Ecclesijs seu locis*, & c. Quæ differentia ex eo orta videtur, quod illa prior facultas ita concedebatur, vt liceret ea vi abique diocesanorum, vel aliorum prælatorum petita licentia, vt Benedictus XI. expresse declarat: & ideo non extendebatur facultas quoad loca particularia vltra proprias Ecclesias, vel domos: quia, vt ibi ait Perrus de Ancharano, voluit Papa sine aliorum præiudicio de eorum locis disponere: nunc autem iuxta formam Concilij Tridentini necessaria est Ordinariorum approbatio, quæ in prædicta facultate subintelligitur, vt exposuimus, & ideo generaliter conceditur facultas pro omnibus Ecclesijs, quia tunc intellecta, nullus continet præiudicium, vt declaratum est.

Contra hanc verò concessionem, quatenus plateas, & loca publica includit, obiciunt aliqui, & dicunt contra nostros religiosos obmurmurant, eo quod Societas hac facultate vtatur: quia hoc est contra decentem modum tractandi verbum Dei, pertinet enim ad reuerentiam rerum & actionum sacrarum, vt nõ in locis profanis, & communibus, sed in sacris, & ad ea munera specialiter deputatis peragantur: verbù autem Dei est res valde sacra, adeo vt ab Augustino cum ipsa Eucharistia quodammodo conferatur, ergo concio sacra indecenter in plateis profertur. Et confirmatur, nam ad hunc finem, inter alios, dedicantur sacra templa vt in 3. tom. disp. 81. ostendimus: ergo sicut non licet extra illa alia sacra facere, ita nec sacram concionem. Tandem confirmatur, quia hic modus concionandi est contra Ecclesie consuetudinem, & sine vtilitate, quia in vñ & plateis neque attendit, neque devote potest verbum Dei audiri: ergo talis vsus neque introduendus, neque admitrendus est.

Ad has obiectiones respondendù est, de fide certum esse, per se loquendo, nec malum, nec indecentem esse in plateis, & locis publicis populo prædicare. Hoc conuincit auctoritas dictorum Pontificum: fuisse enim intolerabilis error facultatem dare alii, nisi in mari potest exemplo Christi Domini, qui in mote, in littore, & in nauis, & vbi que, prout occasio ferebat, docebat turbas, vt ex Euangelij conitat. Vnde Lucæ 13. dicit, in die iudicij impios dicturos, *In plateis nostris docuisti.* Deinde idem fecerunt Apostoli, vt ex Actibus Actis

*Alterave-
sponsio.*

colligitur ex Luca quarto, & Actorum 13. vers. 14. & cap. 15. vers. 21. Deinde dicitur, siue templa, siue alia loca destinata sint ad munus prædicandi, non inde fieri; illud non posse exerceri in alijs locis, nam loca illa non designantur ut sint omnino necessaria ad illud munus, sed vt commoda, & certa ad ordinarias prædicationes, ad quas fidelis populus sponte suis temporibus concurrere solet. Sicut etiam templa sunt destinata ad orandum, quod non impedit quominus alijs etiam locis orandum sit, cum Apostolus dicat; *Volo viros orare in omni loco.* Ad secundam confirmationem negatur in primis hoc esse contra consuetudinem Ecclesie: ostensum est enim esse antiquissimam, quod autem nunc sit minus frequens, causa esse potest vel quod minor est in audientibus necessitas, vel in prædicantibus remissior charitatis sermo. Negatur etiam hoc esse inuicile, nam licet fortasse in plateis minus commode congio fiat, quã in templo tamen vitiosus est vel illo modo fieri, quã omnino omitti, cum ob eam causam consuetudo prædicandi in templis neque omittatur, neque remittatur, sed illi addatur alia, per quam fructus augetur, maxime in his peronjs, quæ minus solent templa frequentare, vt diximus in n. 27.

*Ad 2 conf-
mat.*

Observatio sexta.

XXXIX. *In quibus
temporibus
sit ex dicto
privilegio
conciuan-
dum.*

Sextò circa eadem verba, quæ circumstantiam loci attingunt, aduertendum est, in hoc indulto nihil additum esse, quod ad circumstantiam temporis pertineat, sed absolute, & indefinite facultatem concedi, ideoque ad omne tempus, sine vlla restrictione extenditur. In dicta autem Clement. Dudum, & in extrauagant. *Iner cunctis* additur restrictio his verbis, *Hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum Prelati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt.* Circa quam limitationem dubitari potest, an iuxta illam limitandum etiam sit hoc Societatis privilegium. Nam si spectemus rationem, quam Benedictus XI. expressit, affirmatiue respondendum videtur: *Putamus etenim dignum (ait) vt maiori minor, & superiori inferior deferat in hac parte.* In contrarium autem est, quod ius illud non est generale pro omnibus religionibus, sed pro Minoribus, & ideo ex vi sui, illos tantum comprehendit, vel ad summum eos, qui per viam communicationis illo vti fuerint privilegio. Et ita etiam Societas, si præse consideretur, quatenus est vna ex mendicantibus religionibus, & per communicationem vtatur illo privilegio, subiecta etiam erit illi limitationi; tamen proprium eius privilegium non est cur per aliud limitetur, cum generalius concessum sit.

*An p'ssumus
conciuari
qua hora
Episcopus
conciuanur*

XXX. *Resolutio
auctorita*

Dico ergo ex vi illius iuris, non limitari facultatem postea concessam à Paulo III. sed solum quantum ipsa naturalis ratio, & debitus ordo postulat, vt in eo casu inferior non vtatur tali privilegio. Ad do præterea ex Concilio Tridentino cit. in n. 3. colligi posse, dictam limitationem etiam in nostro casu locum habere, nam generaliter prohibet regularijs, vt contradicente Episcopo, in suis etiam Ecclesijs prædicare non presumant: ergo in prædictis casibus non licebit, inuis Episcopis, prædicare, etiam seclusa limitatione Clementis, ac Benedicti. Verum est quidem ex vi huius fundamenti non satis esse quod Episcopus in sua Ecclesia concionetur, vt statim veluti ipso facto, censeatur nostris religiosis prohibitum prædicare in suis, nisi Episcopus vel specialiter, vel generaliter prohibeat: quia per solam prædicationem suam non contradicit, & quamdiu non contradicit, religiosus vti potest sua facultate, supposita generali eiusdem Episcopi approbatione, & ita ex ultimo quoad circumstantiam temporis, nullam aliã moderationem tunc esse necessariam, dummodo

Episcopus nullũ tẽpus sibi specialiter reseruauerit, seu iusta ratione prohibuerit, siue de tali prohibitione constet per expressa verba eius, siue per consuetudinẽ, siue per quamcunque aliam sufficientẽ significationẽ; non est enim necessarium vt expressum præceptum imponat, sed satis est quod indicet sibi displicere, præsertim in casibus in prædictis iuribus designatis, qui per se sunt rationi maxime consentanei. Seclusa autẽ prohibitione hominis, cui in iure nulla alia sit, non relinquitur aliquid tempus, quod generaliter excipi possit, quia sermo de Deo, per se loquendo, omni tempore bonus est, & proficuus. Sola ergo prædicta debet hoc moderari, vt nec temporibus importunis, nec nimia prolixitate hant.

Observatio septima.

Septimò notanda sunt illa verba in indulto, *Clero & populo verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi.* Illis enim explicatur de quo genere, & modo prædicationis hic sermo sit. Nam iuxta doctrinam D. Th. 2. 2. q. 177. art. 1. *Dupliciter potest aliquis sermone vti, scilicet priuatim, & familiariter ad vnum, vel paucos loquendo, vel publice loquendo ad totam Ecclesiam.* Vbi Caietanus aduertit, non addi totam, vt comprehenderet tota Ecclesia, quia diffusa est per totum orbem terrarũ, sic enim nullus publicè concionaretur: sed addi ad comprehendendum partes quasi essentielles Ecclesie, scilicet clericum & populum, quia hoc est de ratione muneris prædicandi simpliciter dicti, scilicet vt quantum est de se indifferenter fiat ad totam Ecclesiam. Ob hæc ergo causam Potifices tam in hac nostra Bulla, quam in prædicta Clemen. & Extrauag. dixerunt, *Clero & populo*, vt significarent sermonem esse de publica, & propriissima prædicatione, nam ad alia priuata colloquia, etiam in eis pronatur verbum Dei, vel exhortatio ad virtutem, non erat necessarium speciale privilegium. Et eodem modo intelligenda sunt quæ dixim⁹ de toto hoc munere, & præsertim quod solunt à clericis, tam iure ordinario, quàm ex vi huius facultatis fieri possit. Vnde simpliciter docere doctrinam Christianam ad puerorum, vel rudium instructionem, non comprehenditur propriè sub nomine prædicationis, quia per se non ordinatur ad docendam, & exhortandã totam Ecclesiam vt comprehendit clericum & populum, doctos & indoctos. Ideoque fieri potest à nostris, etiam si priuam tonsuram non habeant, idque non tam ex vi huius privilegij, quam ad munus illud speciale privilegium necessarium non est, sed sufficit generalis approbatio Societatis, quæ ad illud munus inter alia specialiter instituta est, vt supra lib. 6. c. 3. n. 4. vidimus, & in eadem Bulla Pauli III. expressè dicitur, & fortasse ob hanc causam in nostris privilegijs Potificis nullũ est, quod de illo ministerio specialiter loquatur.

Addit præterea Caietanus citato loco, non satis esse loqui ad totam Ecclesiam, id est, clericum, & populum, vt censeatur esse propriè prædicare, nisi fiat publice, hoc est, ex publico officio. Nam si quis per modum priuatae personæ alloquatur ad totam Ecclesiam, exhortando ad aliquid speciale, vt tunc occurrit, illud non est prædicare, vnde dicit mulieri hoc esse permissum. Non videtur autem facile explicare quid addat illud verbum publice, si sermo est ad totã Ecclesiam: quia necesse est, vt talis sermo eo modo fiat, vt ab omnib. percipiatur: ergo necessariò sit publicè, alta voce, & cum notitia publica. Quod autem fiat ex loco certo eminenti, necne, non videtur esse de substantia, satis enim est, quod fiat ex quocumque loco alto, vt à cæteris audiantur. Item quod fiat ex officio publico, vt ipse ait, non videtur necessarium: nam facere ex officio publico, propriè est facultatis, & propria voluntate, vel ex priuata aliqua obligati-

obligatione. Aut illud ex officio publico, significat loqui cum aliqua speciali voluntate exteriori, vt Mis-
sa aliqua, publica oratione, vel crucis signo, vel cum speciali veste, vt superpelliceo: & hæc omnia non sunt de substantia talis actus, quatenus vera prædicatione est, ad quam requiritur privilegium, aut facultas, cuius non sunt capaces foemina, nec laici iure ordinario conceditur.

XXXIII. Hoc ergo mihi videtur rectè explicasse noster Pontifex illis verbis, Verbum Dei predicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi, &c. Quibus significatur tunc aliquem exercere publice hoc munus, quando illud exercet vt publicus doctor totius Ecclesiæ, de qua Paulus ait, quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia Doctores, 1. ad Corinth. 12. & ad Ephes. 4. addit, Ad consummationem sanctorum in opus ministerij in edificationem corporis Christi. Quando autem se gerat quis vt publicus doctor in suo sermone, ex modo, intentione, & populi conuocatione facile colligi potest, maxime tamen ex materia, vt Pontifex indicauit, scilicet quia verbum Dei, quod quantum est ex se, omnem doctrinam sacram comprehendit, Ecclesiæ proponit, & interpretatur. Hoc ergo est docere ex officio publico, id est, tanquam doctorem publicum: & ideo si quis loquatur de peculiari aliquo casu, quasi consulens, vel tanquam inducens ad aliquid agendum, non censetur publice docere in Ecclesia, etiam si ad totam Ecclesiam loquatur: & in hoc sensu loquutus est Caietanus, & rectè.

Observatio octaua.

XXXIV. Octauo attingit Pontifex modum, quem operarij Societatis in prædicationibus suis obseruare debent, dicens, Verbum Dei predicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi, & ad bene, beateque viuendum, ita vt in vobis verbo pariter, & exemplo adficientur in Domino hortandi, & admonendi. In quibus verbis duo insinuantur, scilicet & finis prædicationis, & actiones, seu media, quibus ad eum finem in ipsa concione viuendum est. Nam finis esse debet, vt proximi ad bene, beateque viuendum adficientur, & exhortentur. De vtroque egregie dixit Gregorius in epist. ad Leandrum, ante libros Moralium, cap. 2. Quisquis de Deo loquitur, curet necesse est, vt quidquid audientium mores instruit, rimetur, & hanc rectè loquendi ordinem debeat, si cum opportunis edificationis exigit, ab eo se, quod loqui coeperat, vitulter deuiat. Edificatio ergo proximi esse debet scopus prædicationis: doctrina autem, & modus eius talia esse debent, qualia illi fini fuerint accommodata. Ad debitum autem finem maxime spectat non propriam laudem, nec popularem auram in concionibus querere, vt discretè tradit Paulus 1. Thessal. 2. Non quasi hominibus placentes, sed Deo qui probat corda nostra: nec enim aliquando fuimus in sermone adulationis, nec querentes ab hominibus gloriam, &c. ideo vt Chrysostronus ait lib. 5. de Sacerdot. in principio, Nemo potest finem prædicationis assequi, nisi popularem auram aspernetur. Et infra, Nam si plausu, atque aura populari vincatur, tum ipsi, tum multitudini, que audit, damnum detrimentumque afferunt: nam suauis laudum desiderio captus, ad auditorum gratiam magis quam ad vilitatem dicendi vim exercet. Et lib. 6. in eandem sententiam dicit, Qui aliorum edocendorum provinciam suscepit, is ne de aliorum laudibus dependeat, neve alius animum despondeat, quin orationem hoc consilium medietatis, vt Deo gratæ atque acceptæ sint, hinc vnum sibi statuat canonem ac terminum optimi illarum operis, non etiam plausum ac laudationem. Et infra, Abundans enim illi fuerit laborum solatium, idemque omnium certè maximum, si sibi ipse consensit esse potuerit, ad hanc rationem doctrinam eloquentiamque suam composuisse, atque adaptasse, vt Deo illa placens, acceptæque fuerit. Similia Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

de verborum ambitu, vanaque ostentatione in concionando eleganter reprehendunt D. Hieron. ad Nepot. post medium, ab illis verbis, Docente te in Ecclesia non clamor populi, sed gemitus suscitetur, &c. Augustin. 4. de doctrin. Chriit. c. 5. ab illo loco, Cui affinitus insipienti eloquentia, & c. D. Greg. 22. moral. cap. 12. in editione Vatican. Quoties auditores, & c. D. Ambros. in illud 1. Corinth. 1. non in sapientia verbi. Nazian. in Apologet. num. mihi 79. Non enim plerisque similes sumus, qui veritatis doctrinam adulterant, & c. D. Bernard. sermon. 59. in Cant. ad illud, vox turturis. Legatur etiam ser. 58. Et ideo S. Bonauentura tract. de interiori homine, l. p. c. 15. dicit, nullum religiosum debere accipere, nedum affectare prædicandi munus, donec ascendat ad illum virtutis gradum, quem ipse quartum annum appellat, scilicet pro bono opere laudes, & humanos honores contemnere, & fastidire, & querere solius Dei gloriam, & salutem animarum. Et subdit, Quicumque ante hunc annum se ingerit, nec saluti animarum proficit, nec sibi meritorius propter vanitatem, & leuitatem: nec alius est proficiuus, &c. Hoc denique est, quod concionatoribus Societatis in eorum regulis statim initio proponitur, Memores sint, vocatos se esse ad reducendas animas suo creatori, &c.

Et iuxta hunc finem media proponuntur, & supponitur pura intentio diuini seruitij, & zelus sincerus animarum ad gloriam diuine maiestatis, postulantur etiam solida virtutes, ac præcipue charitas, & familiaritas cum Deo in spiritualibus exercitiis. Deinde verò in cæteris regulis prudentissima media moralia consulantur, quæ ad strenuè hoc munus præstandum vtilissima sunt. Omisissis autem aliis quæ magis sunt extrinseca, & peruia, duo sunt valde notanda, quæ ad ipsum modum & actualem vnam pertinent. Vnum est in regula 9. scilicet, Vt ea populo proponant, quæ ad captam & vtilitatem audientium erunt accommodata, istque insistant, quæ ad Christianam institutionem, atque ad extirpanda vitia, & virtutes inferendas valent, & a rerum subtilium curiosa tractatione se abstineant. Quæ verba ferè sumpta sunt ex 8. part. Constitutio. cap. 8. §. 3. suntque veluti commentarius quidam verborum Pontificis. Prosequiturque hoc documentum Nazianz. in Apologet. numer. 64. editionis anni 1609. Res ait, minime vulgaris, paruique spiritus esse videtur, verbi, perinde ac tritica mensuram opportunè cuique dare, & dogmatum nostrorum veritatem cum iudicio dispensare. Et eloquentissimè D. Gregor. l. 17. cap. 14. vbi inter alia, de Apostolis ait, Curauerunt summo opere rudibus populis plana & captabilia, non summa atque ardua prædicare. Quod etiam cum multis aliis egregiis documentis tradunt optimè Concilium Senonen. in Decretis morum cap. 36. & Treuerensè II. cap. 3. & satis significatur in Concilio Tridentino supra.

Aliud continetur in regula 12. quæ est prudentia in correctionibus adhibenda: quanquam enim reprehendere vitia necessarium sit, quod sub illis verbis Pontificis hortandi, & admonendi, comprehenditur interpretamur, & docet optimè Chrysostronus homil. 70. ad Populum: nihilominus, vt vtiliter fiat, maxima prudentia, & moderatio necessaria est, præsertim illa vt fiat generatim, vnde Hieron. ad Nepot. in fine, Neminem speciatim sermo meus pulsauit, generaliter de vitis disputatio est, qui mihi irasci voluerit, ipse quod talis sit confitebitur. Et declarauit optimè S. Bonauentura in Apologet. quæ. 2. vbi concludit, Correctione, & edificatione tantum debet intendere doctor fidelis, non confessionem, vel infamationem alicuius presentis, vel absentis. Et infra, Quem confundendo exasperas, hunc tardius ad iucias, & rancoris aculeo vulneras. Quod cum hoc in vniuersum verum sit, maxime verò circa pastores Ecclesiæ, sacerdotes, & primarios viros, vt adnotauit S. P. N. Ignatius in lib. Exercitiorum, in hinc, quadam

XXXV. Media societatis ad eandem finem.

Media vniuersum pro vniuerso concionandi.

XXXVI. Media aliorum.

quadam reg. 10. Et ob eam rem specialiter admonentur in sua illa reg. concionatores Societatis, vt ab his reprehensionibus prorsus absterneant, quin etiam in Clem. 1. §. 1. de Priuileg. religiosis omnibus in virtute sanctæ obedientiæ & sub interminatione maledictionis æternæ districtius præcipitur, ne in sermonibus suis Ecclesiarum prælatis detrahant. In Concilio autem Later. sub Leone X. vniuersis prædicatoribus dicitur, Ex diuine vocis præcepto Euangelium omni creature cum virtutum commendatione, & vitiorum detestatione emulcent, & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam à Redemptore nostro tantopere commendatam vbi que fontes, non scindant vestem inconstitem Christi, sed ab Episcoporum, & Prælatorum, ac aliorum superiorum, eorumque status scandalo detractio, quos coram vulgo, & Laicis non modo incaute, sed etiam intemperate reprehendant, & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nominibus aperta, & manifesta redargutione abstineant. Et deinde innouat citatam constitutionem Clementis V.

XXXVII. Quam ca- dat in obli- gationem Societas concionari

Vltimo ex dictis intelligitur, quid in hoc munere non solum licere, sed etiam cadere sub obligationem possit. Duplex enim hic distingui potest obligatio, scilicet de exercitio actus, & de modo, & quasi specificatione eius. Præceptum etiam hic accipi potest vel rigoroſe & propriè, vel latè vt comprehendit regulam religiosam. Hoc posteriori modo tenetur ex vltimæ regulæ Societas hoc munus frequenter, & assidue exercere, vt habetur 7. p. Constit. c. 4. §. 6. Hæc autem obligatio ad inferiores non descendit, nisi cum superior illud munus iniunxerit, vt ibidem in Declaratione dicitur. Notauitque Bern. ferm. 58. in Cant. dicens neminem nisi vocatum tanquam Aaron concionari debere. quod eleganter repetit ferm. 64. Ad superiorem ergo pertinet ex vi regulæ procurare, vt hoc munus exerceatur quantum prudentia dictauerit: inferiorum autem erit, ad illud esse paratos, & dispositos, tam ex parte voluntatis, quam ex parte facultatis, quantum in ipsis fuerit, iuxta ea quæ in 4. p. Constit. c. 8. §. 3. statuuntur. Hæc autem obligatio respectu inferiorum non est sub culpa, donec talis actus in virtute obedientiæ imperetur, regulariter ac per soloquendo, sicut de obligatione regulæ, & simplicium ordinationum obedientiæ, in superioribus dictum est. Dico autem regulariter, vt excludam extraordinarium casum, in quo possit charitas ipsa per se obligare, præsertim inter hæreticos, vel alios infideles, aut vbi grauis aliqua ignorantia totius populi, cum morali periculo salutis plurimorum interueniret, quæ prædicatione veritatis posset expelli. Dixi etiam per se, vt excludam malitiam scandali, vel aliam similem, quæ per accidens potest interuenire: hæc verò communia sunt alijs muneribus, seu actionibus obedientiæ. In superiore autem grauior per se est hæc obligatio, non vt per se hoc munus exerceat, nam potius ipse facilius excusari potest, sed vt exerceri curet in loco, aut locis ad ipsum pertinentibus. Quamquam enim per se loquendo, non excedat directionem regulæ, si solam positiuam legem, vt sic dicam, inspiciamus: tamen quatenus ex natura rei tenetur ratione officij, ad prouidendum communi bono Societatis quoad partem sibi subiectam, & procurandum vt in ea institutum seruetur, potest hæc obligatio esse maior, & in conscientia; raro autem erit grauis eius transgressio, nisi pertineat ad nimiam quandam, & scandalosam negligentiam, vel quasi contemptum, quia extra huiusmodi casum, nec manifesta obligatio, nec materia grauis cernitur.

XXXVIII. De obligatio- ne debito modo concionandi.

De altera verò obligatione, quæ pertinet ad modum actus, dicendum est, aliquem modum cadere sub obligatione regulæ, vt constat ex constitutionibus, & regulis Societatis supra adductis, in quibus multa continentur, quæ ad perfectionem per-

tinent, quæ ex sola rei natura non sunt simpliciter necessaria, vt actio honeste fiat, sunt tamen opportuna vt melius fiat, & ideo sub obligatione regulæ religiosæ posita sunt. Aliqua verò sunt rigoroſe præcepta iure positioſa, illa verò magis pertinet ad modum negatiuum, quam affirmatiuum, vt non concionari sine legitima facultate modo præscripto in Concilio Tridentino, vel abstinere ab indignis detractioſis, aut reprehensionibus superiorum, iuxta Clementinam citatam, quæ magna ex parte nituntur ipsa ratione naturali, quamuis ratione prohibitionis Ecclesiæ posset in aliquo casu esse peccatum mortale, quod ex se non est. Et hæc etiam pertinet quod in eadem Clement. cauetur, ne concionatores religiosi retrahant laicos ab Ecclesiæ suarum frequentia, vel accessu & ne indulgentias pronuncient indifferetas, id est, fallas, aut incertas, vt ibi glossa exposuit, ex Clement. 2. de penit. & remiss. Denique aliquis modus potest esse præceptus iure ipso diuino, & naturali, vt est omnis ille, qui intrinsece necessarius est ad honestatem actus, vt est recta intentione predicare, veram, & non falsam doctrinam proponere, vitia dicere, & vana iocosa miscere, & similia, quæ rectè explicat Caeterus in summa verb. Prædicator, quæ communia sunt omnibus prædicatoribus, neque in nostris habet aliquid speciale, nisi quod fortasse ratione specialis status, atque etiam ratione maioris scandali moraliter est in eis maior hæc obligatio.

CAPVT II.

Quid possint, & debeant religiosi Societatis præstare in sacramenti Pœnitentiæ administratione.

Aliud præcipuum ministerium competens Societati ex vi sui instituti ad salutem proximorum, est sacramentorum administratio, vt dicitur 7. p. Constit. c. 4. §. 5. præsertim verò confessionibus audiendis, & Eucharistiam administrando id consequuntur, vt ibidem subiungitur: & ideo de his duobus prius dicemus, postea verò aliquid de reliquis attingemus. Supponimus autem nullius sacramenti administrationem potuisse licite à nostris sacerdotibus vsurpari, sine priuilegio, aut facultate Sedis Apostolicæ, aut singularum Episcoporum, ut suis diocæſibus Decuit tamen, & maxime expedit fuit, vt huiusmodi facultas ab ipsa Sede Apostolica immediate in religionem emanaret, quamuis cum ea subordinatione ad ceteros prelatos, quam recta ratio, & sacri canones postulat: & ideo sicut in præcedenti sectione fecimus, ita hic proponemus in primis Pontificiam facultatem, & eam, explicando omnia, quæ ad hæc ministeria pertinent, simul declarabimus.

Igitur Paulus III. in prædicta Bulla, alias de facultatibus, post illam de munere prædicandi, de confessionibus audiendis subdit, Nec non illi ex vobis, qui presbyteri fuerint, quoruncumque virtutibus fixa erit Christi fidelium, ad vos vnde cumque accedentium confessorum audiendi, & confessionibus diligenter auditis, ipsos peccatis, & eorum singulos ab omnibus, & singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus, & delictis, quoruncumque grauius, & enormibus, etiam Sedis Apostolicæ reſeruatissimis, & a quibuslibet ex ipsis casibus resultantibus sententiis, censuris, & penis Ecclesiasticis (exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœne Domini solita est legi) absoluetis, ac eis pro commissis penitentiam salutarem mandanda. Et inferius, clariusque in Bulla 5. anni 1549. declaratur quemlibet fidelem cuiuslibet sacerdoti Societatis confiteri posse, nulla expectata sui Rectoris parochialis facultate, qui etiam non teneatur peccat-

Id nunc in-
teligitur
prout ap-
probatione.

peccata, de quibus absoluti fuerint, iterum confite-
ri. Circa quam concessionem aduertendum est, an-
tiquiorem esse decreto Concilij Tridentini session.
23. c. 15. de Reformat. statuentis, vt confessarij om-
nes, etiam regulares, ab Episcopis debeant appro-
bari; & ideo facultas illa vi sua, & secluso hoc poste-
riori iure, communis erat omnibus Societatis pres-
byteris, prout Bulla indistincte concedit. Nunc au-
tem certum est, necessarium esse Episcopi approba-
tionem, vt in proprio loco disp. 28. de penit. sect. 4.
latius, & generalius declarauimus, non quoad hoc
eadem ratio est de religiosis omnibus.

Quomodo singulis communicetur dictum pri-
uilegium?

II. Quart autem potest, an sacerdos Societatis eo ip-
so quod ab Episcopo approbatus est, habeat hanc
facultatem, & consequenter totam iurisdictionem
fori penitentia, quæ per illam datur independen-
ter à prælatis suis, ita vt licet ab eis prohibeatur
confessiones audire quamuis male faciat contra
votum obedientia eas audiendo, confessiones ni-
hilominus valide sint, nullumque defectum intrin-
secum in suo genere habeant. Ratio autem dubi-
tandi est, quia in priori facultate prædicandi expre-
sse dixit Pontifex, *Qui ad hoc idoneus reperitur, & per ve-
stra Societatis Præpositum deputatus fuerit*, hic autem nul-
lam huiusmodi limitationem posuit, sed absolute
dixit, *Illis ex vobis, qui presbyteri fuerint*, ergo hac verbo-
rum differentia indicat non esse in hac posteriori
facultate dictam concessionem necessariam. Præ-
sertim cum inter eas possit ratio diuersitatis asig-
nari: nam munus prædicandi grauius est, & magis
publicum & simpliciter loquendo plura dona re-
quirit, ideoque potuit facultas concedi à superiori-
bus magis dependens. Et confirmatur, quia alias
posset Prælatus Societatis non concedere hanc fa-
cultatem integram suis subditis, vnde quodam-
modo posset reseruare casus respectu etiam seculariū,
concedendo hanc facultatem ad absoluendum à
quibusdam peccatis, & nõ ab aliis, vel ex parte per-
sonarum exponere ad audiendas confessiones taliū
personarum, & non aliarum. Nam, si hæc facultas
non conceditur nisi mediante superiore, cum ipsa
in se indiuisibilis non sit, poterit tantum ex parte
concedi ad arbitrium superioris, quod videtur ab-
surdum, & præter communem vsum, atque ita hæc
partem tenet Enriq. lib. 7. de indul. c. 23. n. 2. vbi ci-
tat Emmanuelem Roderic.

Ratio dubii.

Confirm.

III. Resoluitur
dari magis
superiore.

Nihilominus dicendum est facultatem hanc in-
telligendam esse cum dependentia subditorum à
suis Prælati, non solum quoad hoc vt propter sub-
ordinationem obedientia non liceat vti hoc mun-
nere contra superioris voluntatem, sed etiam quia
substantialis facultas, vt sic dicam, audiendi con-
fessiones, & iurisdictione necessaria per superiorem
conferenda sit. Ita generaliter declaratum est à Gre-
gorio XIII in Bulla, *Decret Romanum Pontificem*, anni
1575. Neque aliter dictæ personæ Societatis prædicti priuile-
gijs, facultatibus, & alijs præmissis, aut aliquo eorum, nisi per
Generalem Præpositum, & de eius beneplacito, aut per alium
seu alios de eius commissione electos, vt præmissum est, vri, aut
gaudere possint. Vnde licet ante hanc concessionem
dubium esse potuerit de mente concessionum Pau-
li III. tamen post illam dubitari non potest, siue di-
camus illam concessionem Gregorij fuisse meram
declarationem, siue restrictionem. Addo verò, mi-
hi probabilius esse Pauli III. concessionem ita fuisse
intelligendam, vt deputatio Prælati Societatis
ad munus audiendi confessiones, fuerit necessaria,
vt sacerdotes Societatis possent gaudere hoc pri-
uilegio, & facultate Pontificis, siue dicamus iurisdic-
tionem ipsam immediate concedi per præla-
Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

tum Societatis, siue designationem eius esse veluti
conditionem necessariam, vt Pontifex illam tribue-
re censeatur: nam ad rem ipsam, & effectum facul-
tatis parum hæc differentia refert. Hoc autem ita
esse colligo primò ex contextu. Nam prius dicitur,
*Quilibet vestrum, qui ad hoc idoneus reperitur, & per vestra
Societatis Præpositum pro tempore existentem deputatus fue-
rit, in quibusvis Ecclesijs, &c.* Postea verò finita prima
facultate, nullo interiecto puncto, sed continuando
eamdem clausulam addit secundam dicens, *Nec
non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, quorumcumque fide-
lum, &c.* Ergo subintelligendum etiam hic est quod
præmissum fuerat, ad hoc idoneis reperitis, & per
Præpositum deputatis: nam sub illo fundamenti-
to hæc omnia dicuntur: solum hic addita fuit condi-
tio presbyterij, quia in priori facultate non er-
rat necessaria, vt supra capite præcedenti notauimus.

IV.

Secundò idem patet ratione, quia non est veri-
simile omnibus presbyteris Societatis concedere
Pontificem hanc facultatem, & iurisdictionem,
absque illa conditione, *Si idonei reperiti fuerint*: quia
non possunt rationabiliter præsumi idonei eo ipso
quod in Societate ordinantur, nam licet fortasse
regulariter ita sit, non tamen certum est seruari in
in omnibus, nec fuisse expediens illud tam gene-
raliter præsumere, aut supponere. Illa ergo prior
conditio sine dubio intelligitur in hac secunda fa-
cultate: ergo etiam altera de deputatione per præ-
latum, nam eodem modo, & contextu proponuntur.
Eo vel maxime, quod est valde necessaria, tum
ad conuenientem ordinem religiosum, contra quæ
verisimile non est, Pontificem per generalia verba
concedere quod in specie nõ esset concessurus: tum
etiam, quia in religione hoc est moraliter necessa-
rium, vt confessor reputetur simpliciter idoneus,
non tantum scientia, sed etiam moribus, quod nõ
minus necessarium est ad debitam administratio-
nem huius sacramenti.

Suadet
ratio.

Dico igitur, tam iure primario Societatis (vt
ficio loquar) quam posteriori à Gregorio declara-
to, omnem facultatem, & iurisdictionem in hoc
ministerio necessariam descendere à summo Pon-
tifici ad quoscunque sacerdotes Societatis, quibus
communicatur per Generalem Præpositum eius-
dem Societatis, vel immediate, vel medijs Prouin-
cialibus, aut alijs superioribus, quibus vel iure or-
dinario, vel delegato hæc potestas creandi confes-
sorum conceditur: ordinariè autem in dijs Prouin-
cialibus id fit, vt ex regula eorum supra
tetigimus. Et ita responsum est ad rationem dubi-
tandi ex verbis Bullæ desumptam. Nec refert
quod munus prædicandi, maiorem sufficientiam
requirat, quanquam fortasse non omnes id ad-
mittent, nam reuera se habent vt excedens, & ex-
cessum quoad varias qualitates, quas in personis
requirunt, quæ reuera in vtroque ministerio sunt
magni momenti, & valde necessariz, quod sa-
tis est, quidquid sit de comparatione. Ad confir-
mationem concedo in primis posse prælatum So-
cietatis auferre à subdito omnem facultatem,
& iurisdictionem ad confessiones audiendas, id e-
nim planè sequitur ex dictis, imò hoc est, quod præ-
cipue intendimus, & reputamus necessarium.

V.

Satis hæc va-
tionis dubi-
tandi ratio.

An verò possit ex parte concedere hanc facultatem
& non integrè, in quaestione verti potest.
Nam alicui fortasse videbitur illam facultatem
prout à Pontifice conceditur, esse vnã & indiui-
sibilem, & ideo auferri quidem posse, aut dari to-
tam, posita, vel ablata conditione à Pontifice re-
quisita, non tamen posse diuidi, maxime si verum
est, non prælatum Societatis conferre iurisdictionem,
sed Pontificem ipso designante, vel deputante
personam: nam tunc vel conditio impletur, & sic
datur

VI.

Possit na-
municari
hoc priuile-
gium non
integrè.

*Resoluitur
affirmative.*

datum integra facultas: vel non impletur, & sic nihil datur. Sed hoc mihi non probatur, quia licet illa facultas vno verbo detur, vt sic dicam, multa in se continet, quæ diuidi possunt, & ita re ipsa multiplex est: quid ergo vetat quominus per superiorem applicetur quoad aliquid, & non in totum? Nam in primis probabilius est superiorem esse qui inmediate dat facultatem, & delegat, seu committit iurisdictionem: quia est ordinarius prælatus, & tanquam causa secunda per se sufficiens in suo ordine ad hunc effectum. Deinde, quia licet solum designaret personam, illam et conditio potest recipere diuisionem, nam potest persona deputari ad audiendas confessiones virorum, & non mulierum, &c. Quapropter non dubito quin possit Societatis prælatus partem huius facultatis concedere, & non totam, maxime ex parte poenitentium, id est ad audiendas confessiones virorum tantum, vel solum tantum, vel solum in tali populo: quia in generali potestate, quæ illi conceditur, hoc totum continetur, neque nos possumus limitationem adhibere, quæ nec ex natura rei sequitur, neque à Pontifice ponitur, præsertim cum ad debitum usum talis muneris illud possit esse necessarium. Nec refert quod possit etiam superius aliquando indifferetè vti tali potestate: nam id est per accidens, quomodo cumque autem id faciat, factum tenebit. Atque idem in rigore sequitur de limitatione eiusdem facultatis ex parte peccatorum, concedendo illam ad absolendum ab aliquibus peccatis, & non ab alijs, quod respectu poenitentium sibi subditorum clarum est per modum reservationis, de qua supra lib. 8. cap. 5. Respectu verò poenitentium non subditorum, non habet locum propria reservatio, & ideo non censo posse fieri prudenter, & licetè talem limitationem, seu dimidiationem iurisdictionis, nisi supposita aliqua reservatione facta à prælato ipsius poenitentis, & in ordine ad obseruationem eius, vt paulò post à numer. 18. explicabitur, nam extra hunc casum imponeretur graue onus poenitenti, fieretque ipsi iniuria, ideoque talis modus diuisionis ac limitationis non est in usu.

Tum limitando poenitentiam.

Tum limitando casus subditorum, non secularium.

VII.

*Subortia
quædam
in practica.*

*Est varia
causa.*

Quæret autem fortasse aliquis practicè, an quoties superior prohibet alicui confessiones audiendi, censendus sit omninò priuare illum facultate, & iurisdictione ad audiendas confessiones, vel solum vetare ne illum actum tunc exercent: nam hæc duo diuersa sunt, & potest optime vnum ab alio separari. Respondeo hoc pendere ex intentione superioris, & ideo ex verbis, vel alijs signis, & circumstantijs colligendam esse. Ac propterea superiores quando intendunt aliquem omninò ab officio remouere, vel suspendere, debent his verbis, vel similibus id satis explicare. Et è conuerso subditi in dubio debent abstinere, & de intentione superioris certiores fieri. Ad præterea quando à principio non datur alicui licentia audiendi confessiones, aut datur ad hoc genus personarum, & non ad alia, signum clarum est prohibitionem illam esse totalem per denegationem facultatis. Quando verò is, cui prius erat facultas simpliciter concessa prohibetur, ne ministerium exercent, considerari potest, an id fiat in poenam alicuius delicti, nam tunc videtur imponi per modum suspensionis, & consequenter tolli iurisdictione. Item, an prohibitio fiat intuitu ipsius ministerij, vt sic dicam, ne indignè fiat à tali persona, aut circa talem personam, nam tunc etiam est signum ablationis totius facultatis. Si autem prohibitio fiat per modum ordinariae obedientiae simplicis, vt talis persona tunc non in eo munere occupetur, sed in alijs, tunc non censetur auferrè iurisdictione, quia nunquam solet cum tanto rigore id prohiberi in simili casu, imò neque

cum obligatione in conscientia solet talis prohibitio fieri.

Expenditur privilegij clausula, Quoscumque fideles vnicuique venientes.

Secundò principaliter obseruanda sunt illa verba, *Quoscumque vtriusque sexus Christi fideles, ad vniuersumque accedentium.* Per hæc enim conceditur Societati privilegium, quod à Pio II. Nicolao III. Sixto IV. & Leone X. mendicantibus iam concessum erat, vt constat ex Compendio mendicantium, verb. *Absolutio*. §. 9. & 10. Vnde duplici titulo illo gaudet Societas, scilicet per viam communicationis, & per directam & propriam confessionem. Vnde constat, posse confessorum Societatis hic residentem, & à solo prælato huius diocesis approbatum, audire confessiones omnium qui huc ad ipsam venerint, etiam ex alijs Episcopopatibus, etiam ab Episcopis eorum, nec licentiam, nec approbationem talis confessor habeat, quia hoc expresse hic conceditur. Quæ confessio moraliter nullius esset utilitatis, si distantium Episcoporum approbatio expectanda fuisset. Neque hoc reuocatum, aut limitatum est per decretum Concilij Tridentini postulantis Episcoporum approbationem: nam hinc decreto fit satis per hoc quod religiosus approbatus est ab Episcopo, in quo habet religiosum domicilium, vt disp. de poenit. 28. sect. 6. numer. 14. iatus declarauit.

Dubitari autem hic potest, an nostri sacerdotes, quibus hæc facultas generaliter, & sine limitatione communicata est, respectu omnium poenitentium qui non sunt de Societate, possint virtute dictorum verborum absoluerè omnes regulares aliarum religionum, qui ad ipsos veniunt. Sed hoc pendet ex privilegij aliarum religionum, si tamen per ipsa non impediatur, & eximatur (vt sic dicam) ab hoc privilegio, ex vi illius possent à nostris confessoribus absolui. Quia tamen è ius aliorum sepe erit incertum nostris confessoribus, & quia odiosum esse potest alios religiosos in confessione audire sine facultate suorum superiorum, ideo facultas hæc non communicatur in Societate confessoribus eius respectu regularium, qui licentiam non habuerint extra suum ordinem confitendi, vt notatur in Compendio privilegiorum Societatis, verb. *Absolutio*. §. 1. Dubitari verò potest circa hæc verba, an nostri confessoribus possint vti hac facultate tantum in suis Ecclesijs, ac domibus, vel vbiunque ad fuerint? Olim enim de alijs privilegij medicantium hoc dubitatum est. Sed nullam hic video esse rationem dubitandi: quia privilegium hoc nullum habet verbum, quo restringat hanc facultatem ad locum, vel habitationem Societatis, sed ad personas illam referre, dum ait, *Ad vniuersumque venientes.* Vbiunque ergo fuerit Societatis confessor, secum, vt ita dicam, deferat facultatem, & illa vti potest, eundem modo conditio alijs requisita de Episcopi approbatione obseruetur. Vnde expenditur etiam dubitatio alia, an scilicet possit religiosus Societatis hic habitans, & hic approbatus circumiens alia loca altari diocesano, confessiones ibi audire hominibus illarum diocesis, quæ in materia de Poenitentia latius tractantur, & resolutio est, iure communi, & per hæc sola generalia privilegia non posse: quia non sine causa hic exprimitur, vt possint audire ad se vnicuique accedentes, & non è conuerso, & quia in Clem. *Dilectum* de sepulture statuitur, vt religiosi, qui ad audiendas confessiones deputandi sunt, Prælatis diocesis prius præsententur. Nihilominus tamen ex speciali privilegio Gregorij XIII. in Bulla, *Ad perpetuam memoriam*, anni 1575, conceditur nostris approbatis in vno Episcopatu, vt dum per alios iter agunt,

possint confessiones audire, cum limitationibus precedentibus c.n.5. explicatis circa facultatem con-
cionandi.

Expenditur clausula, A quibuscumque culpis etiam Apostol. Sedi reservatis.

X. Tertiò notanda sunt illa verba. *Ab omnibus, & sin-
gulis eorum peccatis, usque ad illud, etiam Sedi Apostolica
reservatis.* Circa quæ gratis difficultas occurrit, an
ex vi huius privilegij possint nostri sacerdotes ab-
solvuere à peccatis reservatis Episcopis. Supponi-
mus autem primò ex materia de Penitentia disp.
30. sect. 1. numer. 2. posse summum Pontificem, non
obstante quacunque reservatione Episcoporum
concedere aliis iurisdictionem ad absolvendum à
talibus peccatis independentem à consensu Episco-
porum: quia est superior & absolutus, & ordina-
rius pastor singulorum, ita ut immediatè possit
circa omnes iurisdictionem exercere, vel eam sibi
reservare, vel cui voluerit committere. Secundò
suppono, per commune ius, non posse religiosos, et-
iam mendicantes, absolvere à casibus reservatis E-
piscoporum, ut in materia de Penitentia dixi disp.
3. sect. 3. nu. 12. cum glossa, & communi sententia in
Clement. Dudum. de sepultur. quam supra tra. 8. li. 3.
probavi, tractando de privilegiis religiosorum in
communi.

XI. Et quamvis moderni aliqui oppositum docere
voluerint, tamen niuntur falsa intelligentia Cle-
mentinæ Dudum. supponunt enim quattuor, vel
quinque casus esse iure communi reservatos Episco-
pis: vnde cum Clemens V. declarat, se non inten-
dere maiorem facultatem concedere religiosis, quàm
Parochis sic iure concessa; hoc ius tale esse inter-
pretantur, ut Parochi possint ab omnibus peccatis
absolvere, exceptis tantum illis quatuor, vel
quinque casibus, & ita concludunt Pontificem
totam hanc facultatem dedisse religiosis, ideo què
ex vi iuris communis non posse quidem absolvere
ab illis quinque casibus, iure communi Episcopis
reservatis, posse tamen absolvere ab omnibus aliis,
quos Episcopi reservaverint: quia Pontifex so-
lum excepit reservationem à iure, & Episcopi
non possunt restringere facultatem, à Pontifice
concessam.

XII. Hic verò discursus & falso fundamento nititur,
& non bene colligit. Primum patet, quia reuera nul-
li sunt casus iure communi reservati Episcopis, ut
in tom. 4.3. part. disp. 29. sect. 3. numer. 6. ostendi;
ergo non potest illa reservatio iuris sumi pro men-
sura huius privilegij. Verum ergo ius, de quo ibi
Clemens loquitur, est, ut parochi habeant pote-
statem absolvendi ab omnibus peccatis, his excep-
tis, quos Episcopi sibi reservaverint: similem ergo
voluit concedere religiosis mendicantibus, & non
maiorem. Secundum probatur: nam esto daremus
esse aliqua peccata iure communi Episcopis refer-
vata, nihilominus Parochi non habent à iure com-
muni potestatem absolvendi ab omnibus casibus,
illis exceptis, independentem omninò à iurisdic-
tione Episcoporum, sed cum subordinatione ad refer-
vationes alias Episcoporum: ergo ex vi illius iuris
communis non habent religiosi potestatem magis
independentem ab Episcopis. Patet consequentia
ex illis verbis, *Per huiusmodi autem concessionem ne-
quaquam intendimus personis, seu fratribus ipsi ad id aliter
deputatis potestatem in hoc impendere ampliore, quam in
eo curatis, vel parochialibus sacerdotibus est à iure conces-
sum.* Esset autem longè amplior facultas fratrum,
quàm parochorum, si hæc esset subordinata refer-
vationi Episcoporum, & non illa. Igitur licet con-
cedamus, si Episcopi limitatè referunt aliquem
casum pro parochis, inde non sequi reservare etiam

pro religiosis (quod ad summum probant argumē-
ta aduersariorum) nihilominus quando absolute
reservant, cum intendant omnes comprehendere,
reuera tenet illorum reservatio, etiam respectu re-
ligiosorum, cum ex prædicto iure communi non
recipiatur potestatem, nisi subordinatam illis, ut de-
claratum est.

His positis, difficultas est, an ex vi huius specia-
lis privilegij detur hæc facultas nostris confessoribus.
Et ratio dubitandi est, quia per hanc facultatem
non derogatur expresse illud ius commune, cum
tamen conciliare sit, quod non solet nisi expresse
reuocari, ut notat Sanchez lib. 3. de matr. disp. 26.
numer. 7. Nec satis est, quòd Pontifex ibi concedat
omnes casus sibi reservados: nam per hoc non sa-
tis significat se concedere casus reservados Episco-
pis, non quia non possit (ut quidam malè dixe-
runt,) sed quia iuri suo potest facile cedere: ius
autem aliorum non censetur tollere tanta liberali-
tate, & facilitate, & maximè ubi expresse id non
declarat. Et confirmatur (quod maximè vrget)
nam illustrissimi Cardinales inter alias declaratio-
nes ad sess. 14. cap. 7. Concilij Tridentini, in vna
sic habent, *Regulares per privilegium, quod Mare ma-
gnum vocatur, facultatem non habent absolvendi peniten-
tes in casibus Episcopis reservatis.* In alia verò sic, *men-
dicantes vigore Maris magni non possunt absolvere à casibus
reservatis, neque lesuati.* In alia verò generalius,
*Regulares non possunt ex privilegio, præsertim ex illo, quod
Mare magnum appellant, sibi concessis, absolvere quen-
quam in casibus, quos Episcopi sibi reservaverint.* Vbi
quamvis addatur illa particula *præsertim*, tamen
absolute excluduntur omnia privilegia religiofo-
rum. Quæ declarationes videntur in hoc funda-
ri, quòd illa privilegia si sint antiquiora Concilio
Trident. in illo derogata sint per verba illa cap.
7. *Extra quem articulum sacerdotes cum nihil possint in
casibus reservatis, &c.* Si verò sint recentiora, non
censentur per verba generalia hanc dare facul-
tatem, sed solum quando illam exprimunt. Quod
fundamentum colligo ex alia declaratione eo-
rundem Cardinalium, quæ sic habet, *Confesso-
res vi privilegiorum Rosarii non absoluant à casibus refer-
vatis Episcopo, nisi privilegia ipsa valom tradant faculta-
tem, vel sint obtenta, vel confirmata post Concilium Triden-
tinum.*

Nihilominus assero ex vi huius privilegij concef-
sam esse confessoribus Societatis ad hoc deputatis
facultatem absolvendi à casibus reservatis Episco-
pis, privilegiumque hoc suam vim retinere. Prior
pars in hoc fundanda est, quòd illa generalia ver-
ba cum extensione ad casus reservados sufficiunt ad
comprehendendos casus reservados Episcopis. Et
ita intellexit hoc privilegium Auctor Compendij
privilegiorum Societatis, verb. *Absolutio. §. 1. & se-
quutus est Emmanuel Rodericus q. 61. art. 3. in fine.*
Sumitur etiam ex Nauarro in summa, cap. 27. nu-
mer. 263. ubi per similia verba Bullæ concessæ con-
fratribus sanctissimæ Trinitatis, ait dari prædictam
facultatem; & vehementer impugnat quendam,
qui hoc negauerat. Verum est magis impugnare
fundamentum eius, quòd erroneum erat, nimi-
rum, non posse Pontificem hanc facultatem dare,
ipse verò solum probat habere potestatem, nam
illa supposita, pro certo habet per illa verba dari.
Probatur præterea, quia illa verba, *quantumcunque
gratibus, & enormibus, valde generalia sunt.* Expendo
deinde illam particulam etiam, quia non est limitans,
vel diminuens, sed potius augès, quia si casus refer-
vati Sedi Apostolicæ committuntur, multò magis
reservati quibusvis aliis inferioribus prælatis. De-
nique Gregorius XII. die 10. Maij anni 1583. viuz
vocis oraculo, prout refertur in dicto Compendio
Societatis, agnovit hanc facultatem esse concessam

XIII. Ratio dubii
mn. 10 po-
sit.

Vide Marz.
l. 3. decret.
Trid. sup. c.
22. pag. mibi
411 & 412.

XIV. Resolutio
affirmativa
bipartita.

à Paulo III. Societati per illud privilegium, & declaravit non fuisse intentionem suam, illam derogare per declarationem Cardinalium citatam, & eam denuò confirmavit, per quam declarationem posterior pars resolutionis comprobata manet.

XV. *Ad rationem dubitandi in n. 13.*
Vnde ad rationem dubitandi responderetur, Pontificem concedendo omnes casus etiam sibi referuatos, concedere omnes, à quibus ipse potest absolvi: potest autem absolvi ab omnibus, quos sibi Episcopi referuati, & ideo æquè illos committit per illa verba, ac reliquos. Neque in hoc tollit ius aliquod Episcoporum, sed fungitur suo, quod habet ad absolviendum ab illis peccatis, per se, vel per delegatos suos. Et ita docui disp. 7. de censu. sect. 5. num. 13. Ad Declarationes Cardinalium quod attinet ad Mare magnum, fortasse in illo non conceditur mendicantibus facultas absolviendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ referuatis. Nam in Compendio mendicantium, verb. *Absolutio quoad seculares*, cum multa de hoc referantur privilegia nullum refertur, quod clausulam illam, & extensionem habeat: & ideo quoad hoc non est similis ratio. At verò quoad aliam particulam, quæ in tertia declaratione additur, quæ generalis est de privilegijs, habet difficultatem illa declaratio; quia ex libro Monumenta ordinis, concess. 287. 392. & 439. varia referuntur privilegia, in quibus expresse conceditur mendicantibus, vt possint absolvi ab omnibus casibus vel sub hac forma generali, *Quantumvis enormibus, dummodo tales non sint, propter quos Sedes Apostolica merito sit consulenda.* Quæ exceptio firmat regulam quoad omnes alios. Vel etiam sub forma speciali, *Etiã referuatis Ordinario.* vt referunt moderni auctores. Veruntamen, vt ipsi etiam fatentur, hæc privilegia non sunt certa, sed dubia, vel quia non fuerunt vñ recepta, vel quia non satis expressis verbis conceduntur, maximè pro secularibus: & ideo fortasse Congregatio Cardinalium, in casu dubio decrevit potius esse fauendum iuri communi, & Concilio Tridentino. Accedit, quòd, vt in dicto Compendio Societatis refertur, in declaratione illa intercessit auctoritas Gregorij XIII. qui non solum declarando, sed etiam faciendo, potuit decernere vt illa privilegia minus certa, quoad hanc facultatem non admittentur. Quod verò dicebatur de derogatione talium facultatum per Concilium Tridentinum, mihi probabile non est: quia in Concilio nihil agitur de privilegijs, vel de derogatione eorum, sed declaratur ius diuinum, & commune tam quoad potestatem referuandi, quàm quoad effectum qui sequitur, posita referuatione. Falsum etiam est, hanc facultatem non dari per verba generalia, quando illa talia sunt, vt casus etiam Pontifici referuatos comprehendat. Quod præter dicta patet ex alia declaratione eiusdem Congregationis Cardinalium, dicentium, per Bullam Iubiliæ indicti à Summo Pontifice cum facultate absolviendi à quibusvisque enormibus peccatis referuatis Apostolicæ Sedi, etiam in Bulla Cæne Domini, posse fideles absolvi à peccatis Episcopo referuatis. Nec videtur referre quòd in hac declaratione, forma concessionis est cum extensione ad casus contentos in Bulla Cæne Domini, in nostro verò indulto est cum exceptione: quia non minus hæc exceptio firmat regulam ad omnes alios casus ibi non contentos, cuiusque referuati sint, quàm à prophet dicta extensio. Alia ergo vltima declaratio citata videtur postulare ad hanc facultatem, quando non datur per verba specialia, quod indultum sit concessum, vel confirmatum post Concilium Tridentinum: quia antiquiora reputat dubia, & non admittenda, vel certe derogata non per Concilium, sed per aliam declarationem citatam Gregorij XIII. Hoc autem nostrum privilegium, licet

Cordub in Additione ad Compendium Minorum verbo Absolutio quoad seculares § 19. Et Rodericus q 61. n. 3.

fuerit ante Concilium Tridentinum concessum, fuit tamen confirmatum à Julio III. in Bulla anni 1552. quo anno iam erat facta sessio 14. Concilij Tridentini, nam celebrata est die 25. Nouembris anni 1551. sub eodem Julio, qui prædictum privilegium cum alijs confirmavit, & confirmavit die 22. Octobris anni 1552. Et alia confirmatio colligi potest ex Bulla Pij V. Dum indecessit. anni 1571. Ac denique Gregorius XIII. hoc in specie declaravit, & confirmavit, vt diximus in fine numer. 14. video nihilominus reuocaram postea à Clemente octauo facultatem mendicantium absolviendi à casibus quos referuati Episcopi, sed ea reuocatio, nec in Lusitania neque (vt credo) extra temporale dominium Pontificis obtinuit.

Expenditur privilegium exceptio de casibus Bullæ Cæne.

Quarto circa exceptionem illam, *Exceptio contenta in Bulla, que in die Cæne Domini solita est legi, aduertendum est limitationem hanc quoad aliquos casus, vel personas per alia indulta sublatam esse. Et in primis in terris infidelium, & partibus remotissimis, à quibus non potest adiri Sedes Apostolica; potest Generalis Præpositus concedere nostris facultatem absolviendi, etiam à casibus in Bulla Cæne Domini referuatis, vt concessit idem Paulus III. in Bulla, Licet debitum, anni 1549. & confirmavit Iulius III. & auxit Gregorius XIII. in Bulla, Ad perpetuam memoriam, anni 1575: Circa quam extensionem vulgaris dubitatio locum habet, an sub illa comprehendatur etiam crimen hæresis, nam sub alijs concessionibus generalibus certum est non comprehendit, vt disp. 21. de fide section. 4. numer. 21. diximus, & docent communiter moderni Doctores, & declaravit Pius V. speciali motu proprio, quem refert Rojas lib. de Privilegijs Inquisitorum numer. 416. & lib. de Hæresi, 1. part. assert. 39. Cuius declarationis fundamentum est, quia casus specialis non venit sub concessione ad eodè generali, iuxta regulam 81. iuris in 6. Videri autem potest hæc ratio in præsentibus cessare, quia ratio, ob quam hæc concessio facta est, scilicet quia non potest Apostolica Sedes adiri, etiam in peccato hæresis locum habet, & ideo respectu earum regionum peccatum hæresis non potest considerari vt speciale, sed vt induens eandem rationem. Sic enim multa propter distantiam conceduntur, quæ alias negantur, vt dixit glossa in c. cum ex literis. de in integrum restitut. & Panorm. in c. in nostra. de sepulch. & ex Bullis eorundem Pontificum colligi potest, in quibus multa pro illis remotis regionibus conceduntur nostris operarijs quæ pro alijs locis minimè permittuntur. Quæ rationes suadent hanc partem valde probabiliter, maximè pro his locis, vbi neque officium inquisitorum exerceatur, nec ferè sint Episcopi, aut suum munus liberè administrare non permittuntur: ad omnem tamen dubitationem tollendam, hoc in specie concessit Iulius III. vix vocis oraculo, vt refertur in Compendio privilegiorum statim citando & habetur in Bulla eiusdem Iulij anni 1552. *Dilecte fili, vbi, & quoscunque à casibus hæresis, & alijs contra fidem, & consequentibus censuris quibusvisque, & c. conceditur autem talis facultas solum Præposito, & professis idoneis per illam deputatis: nõ arctatur autem ad regiones remotissimas, sed simpliciter conceditur ad quoscunque à casibus hæresis, & alijs contra fidem absolviendos.* Et hoc modo fuit hoc privilegium confirmatum à Gregorio XIII. die 18. Martij anni 1584. vix vocis oraculo pro reliquis orbis partibus, Hispania excepta, vt in Compendio refertur, verb. *Absolutio § 3.**

Vbi adnotatur, solum communicari Prouincijs libus

A quo superiore hac concessio sit communienda.

libus extra Hispaniam, cum potestate subdelegandi hanc facultatem in casibus particularibus, quando re attentè considerata iudicauerint expedire. Quod pertinet ad moderatum usum illius indulti, ratione cuius non poterunt Provinciales hanc facultatem generaliter alicui concedere, nisi habuerint à Generali amplio rem facultatem, quam ipse poterit concedere extra Hispaniam, vbi iudicauerint expedire. Verumptamen limitatio illa addita ibi est, quoad hoc speciale priuilegium & quoad omnia loca, at in remotissimis regionibus, & vtendo priuilegio Pauli III. cum probabili extensione supra dicta, videri potest maior facultas admittenda. Quia verò Paulus III. etiam pro terris infidelium non concedit casus contentos in Bulla Cœne, nisi quando Præpositus Generalis eam facultatem concesserit eis, quos illic mittit, ideo semper facultas hæc pendet ex speciali illius concessione. Nam in Compendio priuilegiorum nullam inuenio factam esse mentionem illius secundæ concessionis, & extensionis factæ à Paulo III. nec vniuersalem clausulam, per quam Præpositus Generalis illam communicet confessoribus, aut Provincialibus. Semper ergo necessaria est communicatio specialis & ab homine, vt sic dicam, ad absolendum à quibuscunque casibus Cœne etiam in terris infidelium, & remotis, obseruando clausulam in præfatione illius Compendij positam, nimirum, omnem facultatem in Compendio omissam, eo ipso non esse concessam, donec à Præposito imperetur, nisi (vt ibi additur) periculum in mora esset, nam tunc censetur Provincialibus, & Visitatoribus communicata solum pro casu occurrente, ac necessario, cum aliis limitationibus, quæ ibi adiunguntur.

XVIII. Nulli etiam procedit exceptio de bonæ conscientie.

Præter has extensiones est alia Gregorij XIII. facta viuz vocis oraculo die 18. Martij, anni 1584. his verbis, Possunt confessorij Societatis absolueri eos, qui bona naufragantium rapuerunt, inuicta eius restitutione vbi, & quomodo ex fieri poterit. Qui casus reseruatus est in quarta clausula Bullæ Cœne, in cuius fine reuocantur omnia priuilegia ad absolendum ab huiusmodi casu. Sed quoad hoc est notandum aliud priuilegium ab eodem Gregorio eadem die concessum, vt nulle Societatis facultates cessantur reuocato per Bullam Cœne Domini, vt in eodem Compendio refertur, verb. Bulla Cœne. §. 2. Præterea concessa est Societati alia specialis facultas, absoluenti à peccato commisso in legendo libros prohibitos, de quo peccato in tom. de fide disp. 20. sect. 2. à num. 18. dictum est. Quam facultatem etiam concessit Gregorius XIII. cum eadem limitatione, extra Hispaniam, & pro alijs etiam locis cum magna moderatione communicatur à Præposito Generali, vt in prædicto Compendio videre licet, verb. Absolutio. §. 4. Pertinet autem hæc facultas ad casus contentos in prima clausula Bullæ.

XIX. Nec denique procedit de secularibus qui mittuntur ad trinitatem.

Vltra hæc, ex parte personarum absolutione indigentium, data est nostris confessoribus facultas absoluenti eos, qui mittuntur ad trinitatem, à quibuscunque casibus non solum sine vlla exceptione, sed etiam cum hac additione, sicut in articulo mortis, quæ indicat amplissimam facultatem, & ideo non communicatur ipso facto, omnibus deputatis, & approbatis confessoribus, sed superioribus, & quibus ipsi specialiter eam commiserint: quod spectat ad moderatum usum Societatis, nam facultas absoluenti concessa est à Pio IV. viuz vocis oraculo, vt refertur in dicto Compendio, §. 5. Tandem aduertendum est, hæc omnia intelligi respectu secularium, seu externorum, qui de Societate non sunt, nam pro absolutione personarum Societatis multo plures facultates quoad hanc partem sunt con-

cessæ Prælati Societatis, vt infra suo loco lib. 10. c. 5. dicemus. De familiaribus etiam pauca addemus infra c. 4.

Expenditur alia clausula tripartita, de absolutione à sententiis, censuris & penis.

Quintò obseruanda sunt illa verba, Et à quibuslibet ex istis casibus resultantibus sententiis, censuris, & penis Ecclesiasticis absoluenti. Addita enim sunt ad explicandū, non solum concedi directam facultatem absoluenti à culpa, sed etiam à censura, quantumuis reseruata, cum eadem tamè exceptione Bullæ Cœne. Quia enim culpa tolli non possit nisi ablata censura, & ideo concessa facultate ad absolendum à culpis reseruatis, censetur concessa facultas ad absolendum à censuris, nam qui dat facultatem ad aliquid, dat consequenter ad omnia, quæ ad illud necessaria sunt, vt constat ex toto titulo de officio delegati: nihilominus, ne putaretur facultas restricta ad casus non habentes censuram annexam, vel quia posset censura tolli solum ad hunc effectum, vt possit obtineri absolutio à culpa, qua obtenta statim rediret censura, ideo expresse declarata est extensio illius facultatis ad absolutionem censurarum: quod fit vt per hanc facultatē directè ac simpliciter possint remitti censura, ita vt necessarium non sit amplius coram iudice comparere, quoad forum conscientie, vt statim dicemus.

XX.

Hæc clausula non fuit addita præcedenti de absolutione à culpa.

De prima particula clausule à sententiis.

Sunt autem in illa clausula tres particule notandæ sententiis, censuris, & penis. Et circa primam queri potest, an intelligenda sit de solis sententiis à iure, de quibus nulla dubitatio est, an etiam ab homine? Videur enim ita affirmari, quia vox illa in definite ponitur, non est ergo cur à nobis restringatur. In contrarium verò est, quia si sententiæ ab homine ibi comprehenderentur, id esset verum tam de specialibus, quam de generalibus: quia respectu vtrarumque verbum illud est indifferens, consequens autem est contra communem usum, & sententiam. Item obstat proprietas illius vocis, resultantis, quia huiusmodi sententiæ non propriè dicuntur resultare ex delicto, nisi quando delictum habet sententiam annexam ex vi iuris: nam quando per hominem ferenda est sententia, non resultat propriè ex delicto. Nihilominus certum est sub hac clausula comprehendi censuras latas per sententiam generalem ab homine, quod supponitur in scholio addito ad hanc facultatem in nostro Compendio, vbi concessa hæc facultate omnibus confessoribus, additur, Præterquam respectu excommunicatorum generaliter ab homine, quos superiores tantum, & ipsi, qui ab eis specialem licentiam habuerint, poterunt absolueri. Hæc enim exceptio supponit facultatem extendi ad has sententias, alias nec superiores, nec deputati ab illis possunt illa vti in eo casu: facultas ergo data est: quamuis propter vitandam offensionem, Præpositus Generalis solum cum ea limitatione illam communicet, quod vt numer. 6. diximus, iuxta priuilegia facere potest. Ratio verò est supra tacta, quia sententia generalis ab homine est propriissima sententia, & nihil habet speciale, ob quod in generali clausula non includatur, & illa etiam propriè dicitur resultare, quoad suum effectum ex delicto contra illam commisso, nam in hoc conuenit cum sententia à iure, quod supponitur lata ante delictum commissum, & ideo ex illo statim resultat effectus. Obiter etiam aduertendum est, Euge-

XXI.

An hæc pars est cula comprehensiuæ ab homine generaliter.

Eugenium IV. concessisse monachis S. Benedicti similem facultatem absolventi ab omnibus censuris à iure vel ab homine generaliter latis, vt referunt in Compendio Mendicantium, verb. *Absolutio*. §. 5. qua in rigore possent nostri confessores vti saltem quoad censuras non referuatas, quia illa non amplius extenditur. Verum, cum in nostro Compendio omnia sit, nobis non est communicata, iuxta regulam generalem, in præfatione illius præmissam.

XXII.
Idem proba-
biliter asser-
endum de
sententijs ab
h. mine spe-
cialiter.

Idem cum proportione dicendum censeo de sententijs ab homine etiam specialiter latis. Hoc non est tam certum, tamen in eodem Compendio supponi videtur, dum dicitur, *Excommunicatos autem nominatim ab homine, ac superiores quidem absolvent*; nam hæc verba solum denegant actum, id est, actuali communicationem dicta facultatis, vnde videtur supponere in Præposito Generali potestatem ad communicandam illam: ad hoc autem necesse est, vt priuilegium de his sententijs loquatur. Deinde probatur, quia nulla est sufficiens ratio, quæ nos cogat ad faciendam hanc limitationem: ergo cum priuilegium indefinite concedatur, & sit fauor ac beneficium Principis, limitandum non est. Antecedens probatur, quia nullum peculiare ius obstat in sententijs specialibus, magis quam in generalibus, & sæpe potest vsus vnius facultatis in sententijs specialibus, esse necessarius ad salutem animarum, & fieri sine offensione iudicum, vel aliorum scandalo, vt si persona non sit nota: ergo non est cur fiat prædicta restrictio. Contrarium huius sententijs in simili auctor Compendij Mendicantium, verbo *Absolutio quoad seculares*, §. 19. quem sequi se profiteretur Emmanuel Rodericus in expositione Bullæ §. 9. numer. 55. postea verò ita illam sententiam explicat, vt tamen à nostra non recedat. Clarum est enim, sine satisfactione partis, vel Ecclesiæ, vel sine iusta causa, aut cum scandalo non posse quempiam vti hac facultate; at verò interuenientibus his conditionibus, satisfactionis partis vel Ecclesiæ, potest, quod dictus auctor non negat, vt autem possit, etiam cum prædictis conditionibus, necesse est vt priuilegium det huiusmodi potestatem: quia nisi hæc supponatur, extrinsecas rationes, aut causæ non sufficiunt: hæc autem supponi, aut haberi non potest absque priuilegio.

De secunda particula clausula à censuris.

XXIII. Circa secundam particulam, scilicet, *ab omnibus censuris*, occurrebat longa disputatio, quid sub illa comprehendatur. Sed res hæc in materia de Censuris disput. 1. sect. 3. copiose tractata est. Nunc satisfit respondere comprehendi quamcunque excommunicationem, suspensionem, & interdictum, iuxta c. *querenti*, de sent. excommun. An verò possit extendi ad irregularitatem aliquam, in materia de irregularitate tom. de cens. disput. 40. sect. 1. dictum est, & statim attingitur. Item queri potest quæ forma seruanda sit in hac absoluteione à censuris præstanda. Sed breuiter dicendum est, non oportere solemnitatem aliquam vel ceremoniam iuris seruare, sed simpliciter concedi ex priuilegio Leonis X. concessio Minoribus, vt habetur in eorum supplemento concessione 174. & in nostro Compendio, verb. *Excommunicatio*, §. 2.

XXIV. Tandem queri potest, quod etiam supra tetigi An absoluent tract. 3. lib. 2. cap. 24. num. 12. an danda necessariò sit intra sacramentum penitentiae, vel possit extra illud dari. Quod dubium altas tractari solet de Bulla Cruciatæ, & alijs priuilegijs, in quibus solet hæc facultas concedi sub his verbis, *Concedimus vt eorum confessionibus diligenter auditis, à criminibus, & censuris ab-*

solui possint, &c. Ex qua verborum forma videtur colligi absoluteionem à censuris non posse dari nisi in confessione sacramentali, & in ordine ad absoluteionem sacramentalem eius. Eadem autem forma seruatur in hoc nostro priuilegio. Nam hæc clausula ita incipit, *Nec non, &c. ad vos vndeque accedentium confessiones audiendi, & eorum confessionibus diligenter auditis, eos à quibusvis casibus, & ex ipsis casibus resolutur sententijs, &c.* ergo talis absoluteio à censuris dari non potest nisi prædicto modo. Confirmatur, nam hæc absoluteio non potest dari vt proit, nisi in foro interiori, vt declaratum est à Pio V. in quadam Bulla Iubilæi anni 1568. vbi occasione illius Iubilæi ita explicat omnes similes facultates ab apostolica sede manantes: vbi consequenter ait, hanc absoluteionem dandam esse in foro penitentiali, &c.

Nihilominus auctores moderni, vt Sancius lib. 5. de matrim. disput. 15. numer. 15. & disput. 16. num. vlt. & disput. 34. numer. 28. & lib. 4. Decalogi cap. 54. à numer. 14. vbi alios citat, asserunt, per Bullam Cruciatæ posse dari absoluteionem censuræ absque sacramento Penitentiae, vnde à fortiori sequitur, id posse fieri per hoc priuilegium. Verum est, aliquos eorum in hoc fundari, quod Bulla non limitat vt absoluteio à censura detur, *auditis confessionibus*, quod in hoc priuilegio non ita est. Et ideo alij id defendunt, non obstantibus illis verbis, quia illa non sunt posita propter absoluteionem à censura, sed propter absoluteionem à peccatis, de qua proximè sermo subiungitur. Huius autem interpretationis ratio est, quia secundum commune ius ad absoluteionem à censura, non est necessaria confessio, nec absoluteio sacramentalis, vt est per se notum, & disput. 7. de cens. sect. 7. ex professo tractatum est; ergo illa verba interpretanda sunt secundum ius commune, vt scilicet addita censentur pro illa absoluteione, ad quam necessaria est confessio.

Hæc autem ratio retorqueri potest: nam potius essent superflua illa verba, si propter absoluteionem solum sacramentalem ponerentur; quia absoluteio sacramentalis essentialiter dicit respectum ad confessionem sacramentalem, & ideo eo ipso quod conceditur facultas ad absoluentum à peccatis subintelligitur, audita cõfessione: ergo videntur expresse audita illa verba, vt explicarent necessariam conditionem ad vtramque absoluteionem tam censurarum, quam culpæ. Est enim verum sit, absoluteionem à censura non potulare sacramentalem per se, nihilominus potuit Pontifex nolle, & videtur noluisse illam facultatem concedere, nisi cõ ea restrictione, quia non dabat illam, nisi vt pollent remoueri impedimenta absoluteionis sacramentalis. Et ita censet tutius Nauarrus cap. 26. nu. 31. Corduba in summa Hispana, quaest. 19. & 187. citans Couarru. in cap. *Alma*, 1. p. §. 11. num. 16. vbi de hoc nihil habet, sed de valore huius absoluteionis in foro interno, vel externo, quæ duo puncta confundi solent ab auctoribus, sunt tamen distincta, vt statim dicam à num. 30. In eandem ego sententiam alibi satis inclinavi, præsertim tom. 5. de Censuris, disput. 7. sect. 7. sect. 5. à num. 35. & tom. 2. de relig. tract. 6. de voto lib. 6. cap. 16. nu. 4. Negari quidem non potest prædictam opinionem Nauarri, per se loquendo, esse tutiorem, nam absoluentum à censura, facta integra confessione sacramentali, nihil est pericul, cui certum sit talem absoluteionem validam esse absoluentem extra confessionem, cum sit res sub opinione, possit esse aliquid pericul; & ideo si nulla rationabilis causa interueniret, nec consulere, nec permitterem vti hac facultate, nisi in confessione sacramentali.

Nihilominus in rigore alia opinio nunc mihi magis

magis placet, quia est favorabilior, & potest in omni proprietate accommodari verbis indulti. Et præter modum supra relatum numer. 25. quem attingit Corduba, & probabilis est occurrit alius: quia verbum illud, *auditis confessionibus eorum*, commune est, & de se indifferens ad sacramentalem confessionem, & ad quemque aliam absolutionem, seu sententiam, aut penitentiam imponendam proportionatam: ergo merito potest in sua communicare sumi, & cum partitione accommodata ad absolutionem adaptari. Confirmatur, & declaratur, nam verbum *absolventi*, quo illa clausula concluditur, commune est ad absolutionem sacramentalem peccatorum, & ad absolutionem censurarum, quæ sine dubio est distincta, & prævia, & à diversa potestate procedit. Ibi autem verbum illud *absolventi* sumitur in sua communitate, & per illud conceditur duplex potestas ad utramque absolutionem: ergo eodem modo accipi potest verbum aliud, *auditis confessionibus*, ut sub se claudat duplicem confessionem duplici absolutioni accommodatam, & ad unamquamque requirat solam illam, quæ per se sufficiens est. Simile argumentum accipi potest ex illis verbis, quæ sunt illa clausula adiunguntur, *Ac eis pro commissis penitentiam salutarem iniungendo*. Hæc enim verba etiam sunt communia ad penitentiam sacramentalem ad aliamque satisfactoriam, seu compenitentiam delicti extra sacramentum: non est enim necesse ut sacerdos Societatis volens aliquem absolueret à censura, per delictum graue contracta, solam penam sacramentalem imponat; sed instar iudicis ferentis sententiam in foro contentioso, potest illi penam imponere in vindictam contumaciæ contra Ecclesiam quam reustenebitur in conscientia implere, non quia fit pars sacramenti, sed quia voluntariè se subiecit illi iudicio, & quasi sub eo pacto absoluitur: ergo sub eadem indifferencia accipienda sunt priora verba, ita ut ibi concedatur facultas ad efficiendum duplex iudicium, vnum sacramentale de culpis, aliud quasi contentiosum, de censuris; & ad utrumque requiratur sua confessio, absolutio, & penitentia. Quamuis autem simul ad utrumque iudicium detur potestas, non propterea postulat ut necessariò simul fieri debeant, nulla enim ratione fundatur hæc illatio: sæpe enim multa comprehenduntur eisdem, vel coniunctis verbis, non quia in re ita necessario coniuncta sunt, sed vel quia ita breuius, & commodius dicuntur, vel certè quia frequentius ita fiunt, non ex necessitate, sed ex commoditate. Vnde fortasse in presenti per hanc connexionem verborum ad summum significatum est, confessionem sacramentalem esse sufficientem ut quis absoluat à censura, non verò quòd illa necessaria sit.

XXVIII. Quocirca, si quis ligatus tali censura accedat ad confessorem Societatis, & confiteatur tale delictum, paratusque sit ad acceptandam condignam penitentiam, & obediendum Ecclesiæ, quamuis tunc non sit paratus ad absolutionem sacramentalem, vel nolit, aut non possit integram sacramentalem confessionem facere, vel sacerdos non valeat illam audire, credo posse illum absolueret à censura reservata, & illum remittere, ut ab alio qui tantam facultatem non habet, possit absolui à culpis, quarum reservatio tollitur ablata censura: & quia hæc necessitas potest sæpe contingere, ideo multum refert non plus restringere hanc potestatem, cum re vera satis probabiliter fieri possit. Atque eadem, & maiori ratione si quis audiens prolixam confessionem alicuius, quam non potest per multos dies finire, ut sacramentaliter absoluat, si interim audiatur casum, cui est annexa censura, existimo posse illum statim absolueret à censura, supposita suffici-

ti dispositione ad hunc finem, scilicet quòd reus à contumacia recesserit, & satisfecerit, & conuenientem penitentiam acceptet: quia non oportet illum tenere ligatum censura pluribus diebus, & quia in ordine ad talem absolutionem iam est facta audita confessio, & quia absolutio illa à censura potest iuuare ut reus melius se disponat ad absolutionem sacramentalem, & ita ibi iam interuenit finis intentus per hanc facultatem, ideoque hic casus est certior quàm præcedens, mihi que prorsus indubitatus, quidquid Corduba dicat. Denique si audita tota confessione integra, & sufficiente ad absolutionem sacramentalem, sacerdos vel ex malitia, vel ex indifferetio zelo nollet sacramentaliter absolueret, vellet autem absolueret à censura, sine dubio, absolutio esset valida, tum quia etiam ad litteram ibi impletur cõditio, *auditis confessionibus*: tum etiam, quia absolutio à censura semper antecedit tempore absolutionem sacramentalem, & non pedit ex futuro euentu: quamuis ergo illa non sequatur altera valida permanebit. Neque etiam est verisimile quòd valor absolutionis à censura pendeat ex intentione absoluenti postea sacramentaliter, quia hæc per se est extrinseca, & eius necessitas neque in hoc indulto postulat, neque aliunde colligi potest.

Atque hinc etiam sumitur argumentum valde probabile, ad absolutionem à censura, non esse necessariam confessionem sacramentalem, ex vi huius indulti, quia non est necessaria absolutio sacramentalis: nam confessio sacramentalis solum propter sacramentalem absolutionem exigi debet. Et quamuis verum sit, hanc gratiam concedi in ordine ad absolutionem sacramentalem, non est tamen ille finis adæquatus, neque intrinsecus, ut paulò inferius dicam, sed est ratio quædam adiuvans, & extrinseca, quæ semper potest respici, & considerari in danda absolutione à censura, quamuis non simul danda sit absolutio à peccato, quia semper paratur aliquo modo via ad illam.

Per hæc ergo satisfactum est priori rationi dubitandi in numer. 24. sumptæ ex verbis indulti: nunc dicendum superest de difficultate tacta in confirmatione eius, scilicet, quia hæc absolutio à censura solum valet in foro interno, ac penitentia. Quod quidem in nostro Compendio ut certum supponi videtur. nam verb. *Absolutio*, in scholio ad §. 1. dicitur, *Admoneant penitentes absolutionem à censuris si quam impendant, nihil eis prodesse in foro exteriori*. Et in fine totius verbi iterum notatur, ea quæ ibi dicuntur de absolutione à censuris, quoad externos, intelligi de absolutione in sacramento Penitentia. Teneat etiã hanc opinionem Couarru. in cap. *Alma mater*. p. 1. §. 1. num. 16. & eam supponunt Corduba & Nauarr. supra in n. 26. quorum mens est, Pontificem quidem posse hanc facultatem concedere etiam pro foro exteriori, si velit, ut per se est certum, non tamen illã concedere, nisi expresse id declarat, quia plurimum detraheret authoritati iurisdictionis Ecclesiasticæ, si frequenter eam concederet, & ideo quando eam vult concedere, quod raro facit, verbis expressis, & in speciali id declarat: ergo per generalem clausulam illam non concedit. Patet consequentia, tum ex regula iuris §. 1. in 6. quòd sub generali non continetur particulare, quod Princeps non esset verisimiliter concessurus: tum etiam quia peculiaris expressio, quæ interdum fit, indicat generalem non sufficere, alioqui superflua esset illa additio.

Quamuis autem hanc sententiã admittamus (ut necessariò admittenda est, saltem quãdo in ipso indulto expresse additur, in foro conscientia, ut additur in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. de reform. prelatam à n. 27. casibus

XXIX.

XXX.

Responsum ad rationem dubii in n. 24.

Confirmatio ibidem posita quid concludat.

XXXI.

Non tamen concludit contra paritatem prelatam à n. 27.

casibus occultis, licet (inquam) hoc concedatur, non propterea sequitur talem absolutionem solum posse dari in sacramento Pœnitentiæ, quia absolutio non ideo dicitur esse in foro conscientiæ, quia in sacramento Pœnitentiæ datur, sed quia hominem liberat ab omni obligatione in foro conscientiæ, ita ut ipse non teneatur alicui pœna se subiicere ultra pœnitentiã, vel satisfaciõnem sibi iniunctã à sacerdote absolvente, non tamen reddit immunem ab omni pœna fori contentiosi, neque aufert ius tertio, ut in foro exteriori possit inflam vindictã postulare, nec iudici, ut ex officio possit contra illum procedere in exteriori foro ad publicã pœnam. Exemplum est evidens in dicta facultate Concilij Tridentini, per quam potest Episcopus absolvere extra pœnitentiã, cum tamen solum absoluat in foro conscientiæ. Dispensatio etiam in irregularitate non fit propriè in sacramento Pœnitentiæ, quia nullam habet connexionem cum illo, & nihilominus dicitur saepe concedi in foro conscientiæ: ergo. Denique idem constat ex declaratione Pij V. supra allegata in numer. 24. quam statim amplius ponderabimus num. seq. & 38. ex alijs iuribus, quæ adducit Couarr. dict. numer. 16.

XXXII.
Distinguitur
quorundam
fori conscientie
& pœnitentiæ.

Distingunt autem aliqui, ut Sancius lib. 8. de matrum disput. 34. numer. 29. Rodrig. quæst. 61. artic. 10. inter forum conscientiæ, & pœnitentiæ, quod forum conscientiæ, præcise postulet, ut absolutio fiat ad leuamẽ conscientiæ: forum autem pœnitentiæ addit quod fiat in ipso sacramento Pœnitentiæ. Vnde absolutio in foro conscientiæ dari potest à clerico in minoribus: absolutio autem in foro Pœnitentiæ nõ nisi à sacerdote. Quæ sententia trit uitur Syluestro verb. Absolutio. 1. & Nauarro cap. 27. numer. 41. & D. Antonino 3. p. tit. 24. cap. 77. in quibus nihil ad rem præsentem inuenio. Vnde, quamuis verum sit, forum Pœnitentiæ, & rigorose sumptum pro sacramentali, esse distinctum à contentioso, & à foro conscientiæ prout extra sacramentum exerceri potest; nihilominus in præfenti existimo cum Præposito in cap. præterea 2. de sponsal. pro eodem accipi forum pœnitentiæ, & conscientiæ, & neutram vocem arctari ad pœnitentiã sacramentalem, sed extendi ad omnem illam, quæ ad satisfaciendum conscientiæ, & ad tollendum vinculum censure coram Deo ordinatur, ut dixi lib. 8. de legibus cap. 6. numer. 16. Et colligi potest ex prædicta declaratione Pij V. in Iubilæo anni 1568. Declarantes insuper (inquit) tam præfentes, quam alias quascunque supra concessiones similium, vel dissimilium indulgentiarum à nobis aut prædecessoribus nostris hæcenus emanatas, & in futurum quomodolibet emanandas literas, Christi fidelibus ipsi, nisi ad earum effectum in foro conscientiæ & pœnitentiæ consequendum duntaxat, non autem foro fori, aut contentioso, nisi satisfecerint, vllatenus suffragari. Nam ex his verbis constat, forum conscientiæ, & pœnitentiæ in hac materia pro eodem sumi, & solum distingui à foro contentioso. Quoties ergo pœnitentiã imponitur solum ad remedium conscientiæ, forum illud & pœnitentiæ, & conscientiæ esse potest, siue id fiat intra sacramentum, siue extra, dummodo fiat per potestatem iudiciariam à superiore commissam. Ergo ex illis verbis nunquam colligi potest, absolutionem à censura dandam necessariò esse in sacramento Pœnitentiæ. Quapropter ex illis verbis non potest colligi talem absolutionem in foro conscientiæ à solis sacerdotibus dari posse, ut bene notauit Nauarrus cap. 27. num. 41. quia absolutio à censura separata ab absolutione sacramentali dari potest à non sacerdote, dummodo clericus sit, ut ex propria materia nunc suppono. Consideranda ergo sunt verba indulti, nam si dirigantur ad presbyteros, ut in hoc nostro

indulto, vel ad confessores, ut in Iubilæis, tunc clarum est, potestatem solis sacerdotibus delegari: si verò verba sint generaliora, ut solent esse in aliquibus priuilegijs pro articulo mortis, ut in eo posuit quis absolui ab omnibus celsuris, &c. à quocunque tunc si absit sacerdos, possit inferior clericus absolvere à censura, quamuis non possit à culpa.

An verò potest absoluendi, solum extendatur ad forum conscientiæ, quando expressa limitatio non additur, etiam si non fiat expressa extensio, magis incertum est, ut etiam Nauarrus, & Couarr. inter alias intellexerunt, uterque enim satis dubius est de eorum sua opinione. nam priuilegia & fauores, præsertim animarum, ampliandi sunt: sed huiusmodi est hæc facultas, & extensio illa non est præter proprietatem verborum, imò videtur ad integritatem eorum veritatem necessaria, quia per ea conceditur absolutio simpliciter: absolutio autem censura, quæ nõ se extendit ad forum externum, non est absolutio simpliciter, sed tantum secundum quid: ergo. Probarur minor, tum quia vinculum censure maxime respicit forum externum, & contentiosum, tum maxime, quia absolutio in solo foro conscientiæ videtur parum utilis, quia de illa non potest constare Ecclesiæ, & ideo sic absolutus manet valde perplexus, quia non potest exterius agere contra censuram, saltem ratione scandali, vnde si agat, Ecclesiasticas pœnas incurrit. Confirmatur tandem argumento sumpto à contrario ex dicta declaratione Pij V. declarat enim, non posse hanc absolutionem suffragari pœnitentiæ sic absolutis, nisi satisfecerint, ergo si satisfecerint, suffragabitur talis absolutio etiam in foro contentioso. Propter quam declarationem id affirmant saltem in eo casu, & sub ea conditione, hanc partem afferunt Emmanuel Roder. quæst. 61. art. 6. & generalius Medina in Instructione Confessorum 2. p. cap. 12. citatur etiam Nauarrus confil. 26. de sentent. excommuni. iuxta primam impressionem.

His verò non obstantibus negantem sententiã veram censeo iuxta dicta in disp. 7. de cens. sect. 5. à numer. 20. in qua plane constans fuit semper Nauarrus, ut videre licet confil. 47. & 48. de sent. excomm. iuxta impressionem Lugdunensem anni 94. & in alijs consilijs sæpè id supponit, & Sancius numer. 29. citato, & lib. 6. de Decal. cap. 17. numer. 41. eamque late defendit Ioannes Gutierrez lib. 1. cap. 2. Ut autem res magis intelligatur, & certa ab incertis separantur, explicandum accurate est, quid sit, quem vè effectum habeat quod absolutio valeat in foro exteriori. Duplex enim potest intelligi effectus: primus est, ut iudex Ecclesiasticus, si illi sufficienter constet de tali absolutione, non possit amplius iudicium ferre de delicto, per quod censura illa contracta est, nec de contumacia præterita, nec de quacunque irreuerentia, vel iniuria quæ in progressu illius delicti, vel censure facta sit contra clauẽs, vel pastores Ecclesiæ: & quoad hoc evidentiõssimum esse existimo non esse mentem Pontificis quod talis absolutio valeat in foro exteriori. Et hoc maxime præcipue illa, quod absolutio in foro animæ non obstat quominus reus possit accusari, vel inquiri, & puniri, in foro exteriori, nam diuersus finis est vnus, & alterius, quia publica punitio ordinatur ad commune bonum, & ad exemplum & emendationem aliorum, & ideo non debet impediri propter solam emendationem, & punitiõnem rei, in foro animæ: nam contrarium potest vergere in graue nocumentum Ecclesiæ. Vnde hoc etiam satis confirmat praxis Ecclesiæ, quam dicti auctores latè commemorant. Occurrit autem peculiare exemplum ex Bulla Compõsitio, per quam aliquis redditur tutus in foro conscientiæ, & 12.

& tamen si contraxit illa debita, pro quibus compositionem accepit, per vsuras, vel indebitam acceptionem; vel omissionem contra munus suum, posset nihilominus iuxta factis probabilem sententiam de tali delicto accusari, & iudicari, ac puniri, conuictus in foro exteriori, nunquam ergo intelligitur fieri tam plena remissio per hæc priuilegia, nisi verbis expressis concedatur.

XXXV. Alius effectus huius absolutionis, quoad forum externum, esse potest, quod si de illa sufficienter constiterit in foro externo, tanquam vera absolutio recipiatur, & consequenter non sit necessaria noua absolutio, sed solum quod ad iudicem, qui censuram tulerat, vel ad quem de illa cognoscere pertinebat, eam ratam habeat: neque etiam possit ille penitens à tali iudice puniri eo quod post talem absolutionem censuram non seruauerit, nec iudicare illum irregularem eo quod celebrauerit, v. g. & similia. Et quoad hunc effectum posset facilius sustineri prior opinio, nam rationes posterioris opinionis contra hoc minus vrgent: nam per hoc vel nihil, vel parum fit contra rigorem Ecclesiasticæ censure: nec minuitur ius, aut auctoritas Ecclesiastici prælati. Suntque minora hæc incommoda in absolutione lata à iure, quam ab homine, & ideo in priori est verisimilior illa sententia.

XXXVI. Nihilominus tamen dicendum est, in rigore non teneri iudicem ad admittendam illam absolutionem quoad hunc etiam effectum, vt nimirum æstimare debeat illum penitentem, tanquam liberum ab illis censuris ab eo die, quo fuit absolutus; sicut quando dispensatur irregularitas tantum in foro conscientie, si de irregularitate postea in foro exteriori constat, potest dispensatus nihilominus expelli, à suspensione ordinum: & in dicto exemplo Compositionis potest qui compositionem accepit, per iudicem compelli ad restituendum totum debitum, & c. quia non tenetur iudex Ecclesiasticus in suo foro seruare priuilegium illud, nisi per ipsum priuilegium expresse compellatur, alioqui rectè interpretatur datum esse *saltem iure suo*, & intra fines penitentialis fori, & ita etiam habet vsus, & consuetudo. Ex æquitate autem poterit, & suo modo debeat iudex, si illi confiterit, penitentem pro actus factos contra censuram post absolutionem nihil peccasse coram Deo, non illum ita punire, ac si verè deliquisset, sed quantum expedire iudicauerit, vel ad vindictam prioris contumacie, vel ad publicam satisfactionem, & ad auferendū scandalum, si quod intercessit: nam hoc postulat tunc ratio iustitiæ ex natura rei, quia veritas debet præferri presumptioni, quando de illa constat, vt pœna non excedat culpam.

XXXVII. Ad rationem ergo in contrarium respondetur, priuilegium ex ea parte, qua potest continere odium, id est, in alterius iniuriam, vel commune damnum redundare, strictè esse interpretandum, & ita fieri in præsentem, maximè intercedente consuetudine, quæ est optima legum interpret. Neque hoc est contra proprietatem verborum: nam absolutio in foro conscientie, est verè & simpliciter absolutio, nam in re ipsa verè tollit censuram, & obligationem in conscientia, quæ ex illa nascitur. Nec refert, quod censura per se pertineat ad iurisdictionem fori contentiosum, quoad impositionem eius, quia postquam illa posita est, obligatio, quæ ex illa nascitur, maximè est in conscientia. Et ideo quando absolutio datur in conscientia, etiam manat à participatione aliqua iurisdictionis fori contentiosum, nam sola iurisdictione in foro sacramentali non sufficeret, tamen illa communicatur per hæc priuilegia, cum limitatione ad priuatum absolutionis modum, vt sufficiat ad tollendum reatum, & obligationem coram Deo, non tamen omnino

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

coram Ecclesia, quæ est diminutio quædam secundum quid. Vnde etiam constat, talem absolutionem non esse inutilem, tum quia verè restituit hominem consortio Ecclesiæ, & facit illum participem suffragiorum eius, quod maximi momenti est. Tum etiam, quia reuera tollit omnes inhabilitates, & facit capacem beneficiorum, iurisdictionis Ecclesiasticæ, & c. tum denique, quia si censura erat occulta, tam occulte, quam publicè potest se gerere vt absolutus, si verò erat publica, saltem occultè, & caute poterit eodem modo se gerere, & facilius etiam poterit Prælato Ecclesiæ in foro exteriori satisfacere, & ad hunc effectum deseruire poterit testimonium confessoris, quod vt fit efficacius, posset interdum absolutio à censura de voluntate ipsius penitentis coram testibus fide dignis dari, vt Nauarrus in consiliis aduertit, præsertim consil. 26. de sent. excommun. incipit, *An absolutus*, in impressione Romana anni 1591. quod omisum est in Lugdunenſi anni 94.

Ad vltimam confirmationem ex declaratione Pij V. vt melius illius mentem percipere possem, consideravi Bullam ipsam videre, & non potui. Quantum autem à dictis auctoribus refertur, ex illa imprimis colligo, non extendi ad hoc nostrum priuilegium, neque ad similia, sed solum ad eas gratias, quæ conceduntur in ordine ad aliquam indulgentiam consequendam. Verba enim sunt, *Declarantes insuper tam presentes, quam alias quasunque super concessione similitum indulgentiarum à nobis, & prædecessoribus nostris hæcenus emanatas, vel in futurum quomodolibet emanandas literas, & c.* Expendeda enim sunt illa verba, super concessione similitum indulgentiarum, nam plane restringunt declarationem, & materiam eius. Deinde assero, declarationem illam non ad hoc factam esse à Pio V. vt exponeret in quo foro valeat illa absolutio, quamuis hoc obiter, & in transitu dixerit, vt statim notabo numer. sequenti, sed ad hoc vt declararet illam absolutionem non simpliciter & permanentem concedi, sed solum ad talem effectum, & ad reincidentiam, vt doctè notauit Gutierrez supra, numer. 19. & 20. patet ergo ex verbis ipsis ibi, *Declarantes insuper tam presentes, & c. literas, Christi fidelibus ipsis, nisi ad eorum effectum, & c. illatenus suffragari, eosdemque Christi fideles iuxta huius nostre declarationis formam, & renorem tantum, & non aliter nec alio modo vti, aut eis se iuuare quoquo modo potuisse, aut posse, quin imò eos in illas postmodum reuicidisse, & in futurum reuicidere.* Quæ verba ad eod sunt clara, vt nulla indigeant expolitione. Atque ita quamuis concederemus, vt Gutierrez concedit, illam Bullam & similes valere ad absoluendum etiam in foro externo, satisfacta parte, vt prima facie verba indicant, nihilominus nullum inde sumi posset argumentum ad alia indulta, quæ concedunt facultatem absoluendi simpliciter. Nam illa absolutio, quæ solum est ad effectum consequendi indulgentiam, est tantum secundum quid, & ideo nihil mirū esset, quod pro tunc valeret pro vtroque foro, cum statim consequuto lubilæo, reuicidatur in vtroque etiam foro, & ita non sequantur incommoda, quæ ex absolutione simpliciter, & permanente sequerentur.

Addo verò tertio, probabiliter dici posse, neque hoc colligi ex prædictis verbis, & ita potius ex illa declaratione sumi posse argumentum pro nostra sententia. Nam si Pius V. noluit absolutionem illam, etiam secundum quid valere in foro exteriori etiam satisfacta parte, multò minus valebit absolutio permanentem data. Quod autem illa fuerit mens Pij V. patet, quia illa particula, *nisi satisfecerint*, non est construenda solum cum proximis verbis, non autem in foro fori, aut contentioso, sed cum tota clausula

H h præc.

XXXVIII.

Ad confirm. in eod. m. num. 33.

XXXIX.

precedenti, ita ut illa verba, non autem in foro fori, aut contentioso, quasi per parenthesim interponantur: Ita ut sensus sit, illam absolutionem non valere in foro conscientiae, & poenitentiae, nisi ad effectum indulgentiae, & satisfacta parte: nam in foro exteriori nec isto modo valet. Huc autem esse sensum patet, quia alias posset per tale iubilum dari absolutio in foro interiori, & ad talem effectum, non satisfacta parte, quod Gutierrez concedit, & loquitur consequenter. Sed videtur difficile creditum, tum quia est contra communem usum omnium similium indultorum, & communem interpretationem Doctorum: tum etiam, quia Pius V. non fecit illam declarationem ad ampliandam, sed ad restringendam facultatem absolventi. Antea vero non concedebatur illa facultas villo modo pro foro exteriori, & pro interiori nunquam fuit concessa, nisi satisfacta parte, ut constat ex auctoribus interpretantibus indulgentias ante Pium V. concessas: ergo verisimile est Pium V. non fecisse illam extensionem. Tum denique, quia ex natura rei videtur iniusta, & aliena ab intentione Pontificis absolutio in foro interiori, non satisfacta parte: maximè prout communiter exponitur illa conditio, scilicet, *satisfacta parte*, vel realiter, si fieri possit, vel praestita sufficienti cautione, quantum fieri potest, quando actualis satisfactio fieri non valet: sic enim contra rationem est absolue quoniam non satisfacta parte, quia & est in praedictum tertij, & ille non se disponit quantum potest, vel debet ad absolutionem.

XL. Sed licet hæc interpretatio, solam rationem spectando, videatur apparens, nonnullam tamen vim infert literæ: quia vix potest iuxta illam contextus ordinari. Et ideo retinendo planum sensum, consequenter dicendum est, ibi satisfactioem partis, debere esse realiter exhibitam, & cum effectu, ut talis absolutio valeat in foro exteriori, hoc enim conuenit ratio in ipsa confirmatione num. 33. à nobis facta. Et in hoc sensu extensio illa fuit pia, & rationabilis: voluit enim Pontifex, ut ad effectum consequendi indulgentiam absolutio illa, & effectus eius non posset impediri, etiam in exteriori foro, quando creditor ita satisfactum est, ut sit contentus: non interueniente autem tali satisfactioe, licet quoad Deum possit poenitens esse dispositus, & facere quod in se est, & ideo possit iuste absolui in foro poenitentiae ad eundem effectum: nihilominus, quia de satisfactioe partis Ecclesiae non constat, noluit Pontifex ut in foro contentioso valeat illa absolutio, vel potius noluit ut iudex, vel parochus teneretur illum publicè excommunicatum, ac denunciatum, v. g. admittere ad communionem, propter talem absolutionem. Sic ergo extensio illa specialis fuit in illo modo absolutionis, propter breuitatem eius, & necessitatem, absque praedictum tertij, & ideo non licet ab illa sumere argumentum, ut dixi, ad alia indulta, quæ absolutam facultatem concedunt ad simpliciter absoluedum: imò per argumentum à speciali potest inde contrarium colligi.

De tertia clausula particula, à poenis Ecclesiasticis.

XLI. Ut imò superest explicanda illa particula, & poenis Ecclesiasticis, quid nimirum significet, vel comprehendat, & praesertim occurrit morale dubium, an comprehendat illam irregularitatem, quæ propter delictum imponitur, est enim non sit censura, est tamen verè poena Ecclesiastica, adeo ut si quis excusetur à culpa, illam non incurrat, ut patet de irregularitate, quæ imponitur celebranti cum excommunicatione maiori, & similibus. Ergo comprehē-

ditur saltem sub illa particula, & poenis, alias vix intelligi potest quid per illam particulam addatur vltra censuras. Atque hanc partem habere auctoritatem grauium Doctorum, & probabiles rationes, ideoque in praxi posse ut probabilem admitti, vrgente casu, in quo non sit facilis recursus ad Episcopum, affirmat Henriquez lib. 7. de Indulg. c. 17. n. 6. Hanc sententiam licet alio modo explicatam, late defendit Gutierrez lib. 1. Canoniarum quaestioni, c. 3. citans Sotum, Cordubam, & alios modernos, limitat tamen illam ut habeat locum solum in irregularitate, quæ propter delictum imponitur, commissum contra Ecclesiasticam censuram, seu quod à censura ducit originem, ut est excommunicatum celebrare, ordinare, aut ordinari, ut ita excludat irregularitatem contractam ex homicidio voluntario, nam hæc non est pura poena, sed etiam inhabitatio propter indecentiam effusionis sanguinis: prior verò irregularitas est tantum poena. Imò addit, etiam si in indulto non adderetur particula hæc, & poenis: ratione prioris. & censuris, posse tolli hanc irregularitatem, quia trahit originem à censura.

Hæc verò opinio in materia de irregularitate XII disp. 40 sect. 3. n. 3. & generatim de cens. in gen. disp. 1. sect. 3. à nobis improbata est, & nunc etiam disph. 1. sect. 3. Et in primis non sufficienter numerantur irregularitates ab illis auctoribus, aliquæ enim sunt irregularitates, quæ sunt pure poenæ, & non ducunt originem à censuris, ut est illa, quæ contrahitur ex rebaptizatione passiva, vel actiua: vel quæ (secundum sententiam multorum) contrahitur propter delictum suscipiendi ordines furtiue, aut extra tempora, vel sine licentia proprii Prælati, & similibus. Item de illa, quam quis contrahit, ministrando in ordine, quam non habet: item per crimen hereticis, & si quæ sunt similes: nam hæc omnes pure poenæ dicendæ sunt, iuxta illam sententiam, non minus quam illæ, quæ imponuntur propter violationes censurarum, & tamen in illa partitione omittuntur. Deinde quod irregularitas ducat originem à censura non refert, ut sub nomine censurarum includatur, vel (quod idem est) ut per potestatem absoluenti à censuris, ut sic tolli possit: quia non est per se coniuncta cum censura, ut putetur comprehensa, tanquam accessorium cum principali, sed est omnino per accidens, & remotè contracta propter nouam culpam contra censuram commissam. Item quamuis incurratur occasione censuræ, tamen ipsa non est censura, ut constat ex c. *querenti*, de verb. signif. & quia non est medicinalis poena, sed tantum vindicatiua. Ergo nulla probabili ratione comprehendi potest sub nomine *censuræ*: alias si mihi daretur tantum potestas absoluenti ab excommunicatione, possem nihilominus tollere omnem aliam censuram, vel irregularitatem contractam per peccatum commissum occasione excommunicationis, quia licet non sit excommunicatio, ducit originem ab excommunicatione. Consequens autem placet est absurdum, & inaudicium: nihil ergo referre modum originis à censura, sed intrinsecam naturam, & conditio ipsius irregularitatis penitenda est: unde dubitari non potest quin idem iudicium ferendum sit de omnibus irregularitatibus, quæ sunt pure delictorum (saltem excepto homicidio siue illa delicta sint contra priores censuras, siue contra Baptisimum, Ordinem, & similes).

Neque etiam (quod ad rem præsentem magis spectat) sub poenis comprehenduntur hæc irregularitates in hoc indulto, ut rectè docuit Nauarrus in Summa, c. 27. n. 250. alias 254. & num. 174. vbi citat quosdam Dominicum Alexandrum, & Villadiegum, quæ sententia etiam in consilijs sæpè reperitur, consilio 18. de limo. sicut poena etiam in consilijs sæpè reperitur, quia iuxta præsentem consuetudinem, & stylum Curie sub generali clausula

sua absoluendi à pœnis, non venit irregularitas, vt dicti auctores testantur, sicut etiam nō venit depositio, degradatio, imo (vt existimo) nec perpetua suspensio, cuius rationem infra nu. 48. assignabimus. Nunc verò de irregularitate specialiter dici potest, nunquam esse puram pœnam, sed aliquid indecentiæ, vel mysticæ significationis, in ea semper considerari. Propter quod eius dispensatio, generaliter loquendo, summo Pontifici reseruata est, c. 1. de sentent. excomm. in 6. vbi etiã significatur multò difficilior tolli irregularitatē, quàm suspensionē: quod etiam habetur in c. 1. de sent. & re iudicat. in 6. & expresse in c. cum illorum, de sent. excomm. maior cēsetur dispensatio ab irregularitate, quàm absolutio ab excommunicatione, etiam maiori, & contracta propter clericum perculsionē. Secundò, quia irregularitas non tollitur per absolutionem, sed per dispensationem; quæ duo sunt valde diuersa, vt dicemus, traditque Burgasius de irregularitate 6. p. tit. de Schismaticis, n. 19. & tit. de fortilégiis, n. 11.

XLIV.

At verò Gutierrez suprà indicat, hoc verum esse in foro exteriori: quia irregularitas etiam penalit, de qua agimus, licet proueniat (inquit) ex censura, habet quiddã plus in foro exteriori delendū, nempe impedimentum, quo ligatus est clericus in eodẽ foro, vt celebrare non possit, quod non tollitur absolutione, sed dispensatione, & habilitatione: Ecclesia autem in foro exteriori nunquam introduxit formam absoluendi ab irregularitate, sed dispensandi: in foro autẽ interiori talis irregularitas tollitur quibuscunq; verbis, siue absoluendi, siue dispensandi. Vnde sentit, quod licet indultum expresse concedat potestatem confessori ad absoluendum ab omni censura, & pœna in foro interno, & externo, facta satisfactio: nihilominus non possit tollere irregularitatem in foro exteriori, sed tantum in interiori, quia in illo non datur absolutio irregularitatis, sed in hoc tantum.

XLV.

Nullo autem iure, aut ratione probat hanc distinctionē Gutierrez, nec ego video quomodo fundari possit: si enim Ecclesia nō introduxit formam absoluendi, sed dispensandi tantum irregularitatē in foro exteriori, peto vbi illam introduxerit in foro interiori, nam si illam nō introduxit, etiam pro illo foro, non possunt confessores sua auctoritate illam introducere, vt per se constat: at Ecclesia non magis pro vno foro, quàm pro alio illam introduxit, aut certè ostendatur vbi locorum: nulla enim lex scripta de hoc ostenditur: nec consuetudo, quia hæc ad factum pertinet, & ostendi non potest: præsertim cū grauiores auctores dicant id esse contra consuetudinem, & stylum Curie. Neque etiam dici potest, per hoc indultum illam formam introductam esse: nam de hoc disputamus, & ita supponitur quod probandum est. Maximè quia hæc indulta non introducunt formam, sed supponunt, & dant potestatem ad vtendum illa: ergo si ante talia indulta non erat in Ecclesia introducta absolutio, sed dispensatio irregularitatis in quocunq; foro, certe per illa non fuit introducta, sed facultas per illa data est accommodata verbo absoluendi. Præterquam quòd si hoc admittitur quoad forum internum, eadem ratione esset admittendum quoad externum, quando indulta expresse extendent concessionem suam ad forum externum. Accedit quòd forma, siue absoluendi, siue dispensandi, quantum ad substantialia verba, vt sic dicam, non potest esse diuersa in interno & externo foro, tum quia ad eundem substantialem effectum ordinatur: tum etiam, quia in secrete foro assumitur ex vsu Ecclesiæ in exteriori foro, quia non est multiplex Ecclesiæ inlinitio, nec aliunde sumi potest. Aliud etiam in ea responsione, quæ ex Medina sumpta est, mihi displicet, quia totam differentiam inter absolutionem, & Franc. Suar. de statu relig. Tom. I. V.

dispensationem ponit in verbo absoluendi, ac dispensandi, cū tamen differentia non in vocibus, sed in re ipsa ponenda sit, alioqui non mutum referret diuersitas vocis, si res esset eadem, & per vtramque vocem significaretur absolutio specialiter, & dispensatio non voce tantum, sed re ipsa differunt, vt disp. 1. de cens. sect. 3. n. 6. notauit, & infra in nu. 48. attingam, & hoc modo cadit in irregularitatem dispensatio, non absolutio, ideoque non comprehenditur sub potestate absoluendi: in quo autem illa differentia posita sit, explicabitur in sequenti puncto.

XLVI.

Restat ergo declarandum quid addatur in illo indulto, penarum nomine ultra censuras. Non enim possumus de quacunque pœna illud intelligere, alias posset etiam suspensio, vel depositio per illam facultatem absolui: nec etiam potest coartari ad solas illas pœnas, quæ impediunt absolutionem à peccatis, vt Nauarrus suprà sentire videtur, quia nulla pœna præter excommunicationem, aut interdictum personale illam impedit. Dicendum ergo cenfeo, illo verbo comprehendere pœnas Ecclesiasticas, quæ ex vi sententiæ, per quam imponuntur, non habent positiuam perpetuitatem, aut definitam durationem, sed pendunt semper ex arbitrio iudicis, nam hoc arbitrium committitur confessori per hanc clausulam, & in huiusmodi pœnas cadit propria absolutio, absque vlla dispensatione propriè dicta. Hoc non inuenio sub his verbis, nec sub alia generali regula explicatum ab auctoribus, sed solū vtuntur exemplis, & fatentur quasdam pœnas posse tolli, & non alias, rationem tamen differentia nō assignant. Primum ergo quòd pœna debeat esse Ecclesiastica, in ipso indulto expresse declaratur: vt autem aliqua pœna Ecclesiastica sit, duo videntur necessaria. Primum vt sit pœna aliquo modo spiritalis, & non mere temporalis, aut corporalis. Et hac ratione pœna pecuniaria non comprehenditur sub hac clausula, vt Nauarr. aperte sentit, & Henriquez ex illo, & Soto expressius declarat. Idem ergo existimo de quacunque pœna, quam reus non debet voluntarie suscipere, sed pati: nam talis pœna nec Ecclesiastica est propriè, cum à quolibet iudice imponi possit; nec ab illa potest reus absolui, nisi tollendo à iudice potestatem, & ius, quod habet ad puniendum illum, quod per hoc priuilegium non conceditur. Deinde necessarium est ad Ecclesiasticam pœnam, vt per Canonem, vel iudicem Ecclesiasticum sit imposita. Vnde, si quis promisit ieiunare, v. g. si hoc, vel illud ageret, & postea pœnam incurrat, non poterit absolui à tali pœna, ex vi huius clausule, quia licet illa pœna sit spiritalis, non est ab Ecclesia illata, sed ex voto, & ideo ad aliam clausulam, commutatio eius spectat, licet oppositū sentiat Nauarrus suprà sine probatione. Contra quem etiam facit, quod votum pœnale non absoluitur propriè, sed dispensatur, commutatur, vel irritatur: illud autem est propriè pœnale votum. Per Ecclesiasticum autem iudicem intelligimus prælatum, siue per legem, siue per sententiam pœnam imponat.

Secunda ep̄i no videri per pœnam intelligi imprimis Ecclesiasticam.

1. Condicio pœna Ecclesiastica.

2. Condicio.

XLVII.

Dubitari autem potest, an includatur etiã confessor. Nam partem affirmantem tenet etiam Nauarrus suprà, & videtur probabilis, quia ille etiam est Ecclesiasticus iudex. In contrarium autem est, quia sequeretur posse penitentem per hanc clausulam absolui ab omnibus penitentis sacramentalibus, à prioribus confessoribus impositis, quod fieri non potest, vt constat ex materia de sacramento Penitentia. Sequela verò patet, tum quia illa est quædam pœna Ecclesiastica à paritate rationis: tum etiam, quia confessor nō potest aliam pœnam propriam imponere, nisi sacramentaliter: nam si aliquid aliud præcipit faciendum, vel omittendum in

An confessor sit iudex Ecclesiasticus.

Hhh 2

reme-

occurrit, præter ea, quæ supra in materia de voto generaliter dicta sunt. Solùm oportet obseruare, illam facultatem expresse fuisse extensam ad vota iurata, dummodo commutatio in alterius præiudicium non cedat, per Greg. XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam*. anni 1575. Præter hæc verò per communicationem cum aliis religionibus, possunt confessores Societatis vti facultate Benedicinis concessa à Mart. V. ad dispensandum eis votis non seruatis Papæ, iuxta modum eis præscriptum in nostro Compendio, verb. *Dispensatio*. §. 10. De qua facultate videnda etiam sunt dicta in genere in materia de voto. Præter hæc sunt duæ aliæ facultates, quæ in Societate concedi possunt confessoribus ad dispensandū in impedimento petendi debitum cōtracto per illicitam copulam habitam post factum matrimonium cum confanguinea coniugis, vel etiā ortum ex voto simplicis castitatis, vt habetur in eodem Compendio §. 8. & 9. vbi consideranda sunt, & obseruanda quæ pro vtraque facultate notantur. Cætera autem, quæ desiderari possent ex generali materia de dispensatione petenda sunt.

C A P V T III.

Quid possint, & debeant religiosi Societatis præstare in sacramento Eucharistia administratione.

DE hoc ministerio specialem addidit facultatem idem Paulus III. in eadem Bulla, in qua postquam concessit facultatem supra lib. 3. c. 3. a. num. 6. explicatam dicentis Missas ante lucem, vel post meridiem, subdit, *Et post, seu ante illarum celebrationem, aut alios Christi fidelibus ipsi Eucharistia, & alia Ecclesiastica sacramenta sine alicuius præiudicio ministrandi, diocesanorum locorum, Rectorum parochialium, & aliarum Ecclesiarum, aut quorumlibet aliorum minimè requisita.* Circa quam facultatem duo à nobis breuiter explicanda sunt, scilicet potestas per illam concessa, & vñs eius.

I. Administratio Eucharistia eger potestas. Id ostenditur.

Circa priorem partem supponendum est, in hoc sacramento locum habere quod supra in initio cap. 2. generatim diximus, neminem posse illud licitè ministrare fidelibus, nisi ad hoc habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, seu licentiam alicuius ordinarij pastoris: quia præbere hoc sacramentum fidelibus, est vnus ex potissimis actibus pascendi illos, & ideo per se pertinet ad pastores, nec potest licitè ab aliquo, propria auctoritate vsurpari, vt latius dixi in 3. to. 3. p. disp. 72. sc. 2. Cum ergo presbyteri Societatis iurisdictionem ordinariam nõ habeant, indigerunt hac facultate ad hoc ministerium præstandum.

II. Dilectam potestatem vales Pontificis immo dicitur.

Deinde suppono posse Pontificem cōcedere hæc facultatem independentem ab inferioribus prælatis, seu pastoribus. Hoc certissimum est, ac de fide, & constat ex suprema Pontificis potestate prorsus independente ab omnibus inferioribus. Item ex dictis supra c. 1. n. 2. & latius in materia de Pœnitentia disp. 26. de facultate audiendi confessiones, quæ difficilius videri poterat, quia maiore iurisdictionem requirit Denique id constat ex facto, nam expresse Paulus III. hæc concedit facultatem in dictis verbis, & iterum in alia Bulla, *Paulus Episcopus*, anni 1549. vbi quoad aliqua magis illam explicat, dicens, *Nec non omnibus, & singulis Christi fidelibus, tam forensibus, quam in ciuitatibus, & locis, in quibus socij predicti consistunt, commorantibus, aut illac transseuntibus, Eucharistia sacramentum, quod in suis Ecclesijs tenere decemur socios præfatos volumus, quocumque anni tempore, præterquam in festo Paschatis & resurrectionis Dominice, & mortis articulo, nisi necessitas urgeret, eorumdem fidelium, parochialium* Franc. Suar. de Reu. relig. Tom. I V.

clesiarum Rectorum licentia minimè requisita, accipere libere, & licitè valeant. Et similia priuilegia fuerunt antea Mendicantibus concessa, scilicet Minoribus à Nicolao V. vt habetur in libro Monumenta ordinum, concessione 249. & in supplemento, concessione 159. Idem Sixtus IV. in eodem Monumenta, concessione 160. Quibus priuilegijs etiam gaudet Societas per viam communicationis. Quare non est dubium quin nostris religiosi hoc liceat, nulla requisita inferiorum pastorum facultate.

Obiici verò potest prohibitio sub censura facta à Clemente V. in Clem. *Religiosi*. de priuileg. qua prohibet omnibus religiosi, sacramentum Eucharistia ministrare sine licentia speciali parochorum, & concludit, *nullo religiosi estdem super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante.* Respondeo, de hac Clementina dubitari posse, an reuocet priuilegia prius de hoc lata, vel potius supponat (quod forte probabilius est) nulla circa hoc fuisse antea concessa, quod paulò inferius examinabimus. De priuilegijs autè postea concessis certum est, non posse per illam Clementinam reuocari, nec impediri, cum par in partem non habeat imperium, & posterior voluntas semper efficacior sit: constat autem, omnia priuilegia, quæ citauimus, esse posteriora. Dices, in eis non reuocari expresse dictam Clementinam, quod necessarium esset. Respondetur in primis, in huiusmodi indultis semper adiungi reuocationem sufficientem. Deinde quado reuocatio fit in actu exercito, vt sic dicam, dando contrariam facultatem, non esse necessariam reuocationem in actu signato Denique cum in illa Clementina dicatur, *sine licentia parochialis presbyteri*, à fortiori intelligitur sine licentia Episcopi, vt infra dicam, & multò magis sine licentia Papæ, & ita impletur conditio in ea postulata.

III. Obiectio illius.

Replicatio mouetur tripliciter.

Tercio circa illa verba, *sine alicuius præiudicio*, inquiri potest, quid per illa significetur, aut quæ limitatio, vel exceptio illa sit. Et ratio dubitandi est, quia ministrando Eucharistia alicui, nemini potest fieri iniuria nisi tantum parochi, aut prælato illius, ad quem spectat ius administrandi illam: sed hæc iniuria cessat ratione aliorum verborum, *Quorumlibet licentia minimè requisita*: ergo vel illa verba nihil operantur, vel repugnant his vltimis. Responderi potest primò, illa verba non esse addita, propter Eucharistiam, sed propter alia sacramenta, de quibus ibi etiam generatim mentio fit: sed quomodo hoc in aliis locum habeat, infra ca. seq. videbimus. Secundo ergo dicitur, illa verba fortasse addita esse, quia per hæc facultatem non tollitur ius Prælatorum, quod habent ad prohibendum subdito propter iustas causas, ne communicet; id enim facere possunt, non solum per censuram excommunicationis, aut interdicti (quod est certum in his, qui talem iurisdictionem habent) sed etiam per simplicem prohibitionem in pœnam alicuius delicti, vel propter aliam iustam causam. Tunc ergo in præiudicium superiorum esset, si contra huiusmodi prohibitionem alicui Eucharistia daretur, & maximè si ei persuaderetur, licitum sibi esse à nostris sacerdotibus Eucharistiam accipere, non obstante sui prælati prohibitione. Hæc ergo de causa dici potuit, sine præiudicio alterius, scilicet habentis iurisdictionem in eum, cui administranda est Eucharistia, vt bene argumentum probat, non verò propter solam iurisdictionem administrandi, in hac enim nõ potest fieri præiudicium, vt rectè etiam probatum est, sed propter ius prohibendi talem vñm ex iusta causa. Vnde fit, si prohibitio superioris sit omninò iniusta, licitum esse, illa non obstante, ministrare, quia tunc non fit ei præiudicium, oportet tamen vt iniustitia sit euidentis, nam in dubio pro superiore presu-

IV. Argumentum id est hoc priuilegium quoad laicum, sicut sine alicuius præiudicio.

mitur. Sequitur etiam si proprius parochus, vel Episcopus prohibeat subdito non quidem communionem simpliciter, sed ne illam à nostris sacerdotibus recipiat, talem prohibitionem nihil obstat huic facultati, quia illa supposita, præceptum est iniustum, & directè repugnans privilegio Pontificis, & ideo nullum est præiudicium talis superioris, etiam si contra huiusmodi prohibitionem eius agatur. Alio item modo potest intelligi præiudicium tertij excludi per illam particulam quoad circumstantias talis actus, vt, v. g. quoad circumstantiam loci, quia ex vi huius facultatis non potest religiosus Societatis ministrare Eucharistiã in aliena Ecclesia contra voluntatem Rectoris eius, nam hoc cederet in præiudicium eius. Item quoad circumstantiam temporis, vt v. g. si eo tempore daretur, quo parochiani tenentur vel in suis Ecclesijs adesse, vel Eucharistiã à proprijs pastoribus accipere.

V.

Et quidem verisimile est, propter hanc vltimam causam præcipuè positam esse illam limitationem: & ideo fortasse in altera Bulla, quam citavi, idem Paulus III. omiſsa illa exceptione de præiudicio tertij, addit alteram de die Paschatis, & de articulo mortis: nam quia his temporibus obligat præceptum Eucharistiæ diuinum, vel Ecclesiasticum, & ad pastores ordinarios animarum pertinet cura ouium, præcipuè quoad obseruationem præceptorum, ideo pro illis duobus temporibus censentur habere speciale ius, fieri quæ illis præiudicium, si absque eorundem facultate, vel consensu Eucharistiã ministraretur: nõ quòd si vellet Pontifex, non posset, cum possit sibi illam curam referuare, & cui voluerit committere, sed quòd multum per hoc derogaret iuri propriorum pastorum, & ideo non faciat, nec fieri expediat. Vnde etiã in antiquis privilegijs similis exceptio ferè semper posita est, & existimo, quamuis non fuisset expressa, subintelligendam semper fuisse, ita vt in clausula generali non comprehendantur illi duo casus, nisi in specie cor cedantur, vt in citato loco 3. tom. dixi. Et ideo quamuis Iulius II. cõcesserit Minimis, (vt habetur in eorum supplemento, confessione 143. & in nostro, verb. Eucharistia, §. 4.) vt possint ministrare in suis Ecclesijs, ac ministrari facere sacramentum Eucharistiæ quibuscumque personis quoties opus fuerit: nihilominus non existimo ibi esse comprehensam communionem Paschalem, seu annuam, quia casus adeò specialis non comprehenditur in generali clausula.

VI.

An ob aliud privilegium esset præiudicium dand. Eucharistiã in parochia.

Dubitari autem potest, an ex aliquo alio privilegio, in quo expresse hoc concedatur nostris religiosi, vel alijs Mendicantibus per communicationem liceat. Et ratio dubij est, quia tale privilegium concessum est (vt refert Emmanuel Rodericus quæst. 56. art. 3.) in specialem fauorem monasterij ordinis S. Hieronymi S. Mariæ de Guadalupe, ex compendio privilegiorum ordinis S. Hieronymi, §. 2. & 6. Et addit prædictus auctor, quòd licet hoc privilegium in principio fuerit speciale illius loci propter insignem religionem, & deuotionem eius, postea per concessionem Pij IV. & Pij V. extensum esse ad totum illum ordinem per generalem clausulam, quia omnia similia singularia privilegia cuiuscumque monasterio specialiter concessa, omnibus alijs monasterijs communicantur, etiam si in eis propria, & peculiaris ratio, qua mouit ad primam concessionem, nõ inueniatur. Vnde vterius inferre per viam communicationis posse omnes religiones Mendicantes gaudere eodem privilegio, sicut gaudent omnibus alijs religioni S. Hieronymi concessis. Hæc tamen tam ampla extensio nullibi (quod ego sciam) est vsu recepta, nec facile posset introduci sine scandalo pastorum Ecclesiæ: & ideo quicquid sit de ipsius rei probabilitate non consulerem vsu talis privilegij, imò ad monerem fideles com-

Iudicium auctoris.

municantes in die Paschatis in Ecclesijs religiosorum sine licentia parochorum, vt timerent censuras à diocesanis latis in eos, qui suis parochijs non satisfecerunt. Imò etiam monerent religiosos introducentes talem vsu, vt timerent excommunicationem dictæ Clementinæ Religiosi, de privilegio, quia non cenſeo illam doctrinam adeò probabilem, & securam, vt liceat illa in praxi vt, tum quia illa tam ampla extensio per duplicem communicationem, & in re odiosa contra vsu parochorum, & parum fructuosa fidelibus videtur profectò aliena ab intentione Pontificum, atque talem esse, vt sub generali clausula nunquam sit comprehendenda propter specialem rei difficultatem. Tum etiam, quia hinc ortum est, vt etiam post concessionem Pij IV. & Pij V. nunquam Mendicantes, vel alij religiosi aui fuerint tali vti privilegio. Imò dubito, an reliqua monasteria eiusdem Ordinis S. Hieronymi illo vtantur, nisi pro suis familiaribus, vel alijs ita sibi coniunctis, vt difficile possint obligari ad communicandum in parochia fortasse distante. Tum denique, quia privilegium illud datum videtur non tam in fauorem monasterij, vel religionis vt sic, quàm peregrinantium ad illam Ecclesiam B. Virginis: vnde verisimile est non comprehendi sub illa generali ampliatione, imò eo ipso quòd transferatur privilegium ad aliam domum, videtur cessare fundamentum eius. Ob hæc ergo fortasse causas, vel saltem ad tollendas occasiones offensionis, nulla in privilegijs Societatis, seu Compendio eorum facta est mentio huius ampliationis imò regula 27. nostrorum sacerdotum præcipit vt moneantur penitentes de communicatione in sua parochia tempore Paschæ.

Occurrebat autem statim declarandum, quomodo intelligenda sit hæc exceptio diei Paschatis: sed quia de hac re latè dixi in citato loco, tom. 1. ea hic repetere non erit necesse. Solum hic addo quòd ibi consulto prætermisissimè expositionem ibi datam de die Paschæ, id est, de communionem Paschali, esse contentaneam declarationi nostrarum Conclij. p. 7. cap. 4. §. 5. vbi dicitur, Pascha intelligitur eorundem ante, & totidem post ipsam festum: quod dictum est, quia secundum communionem Ecclesiæ consuetudinem intra omnes illos dies impleri potest Ecclesiasticum præceptum communicandi intra annum. Vnde vbi consuetudo plures dies completeretur ad implendum præceptum, omnes illi nomine Paschæ comprehenderentur. Et ideo additur in eadem declaratione, posse ad communionem admitti in nostris Ecclesijs illos, qui cum iam sint parochijs satisfecerint, vellent iterum, aut sæpius illis quindecim diebus communicare. Quod rectè & iuxta mentem Pontificum mihi dictum videtur, vt dicto loco probaui, & sequutus est Emmanuel Rodericus supra, ita etiam mecum intelligens similem exceptionem positam in privilegio sue religionis, etiam si festum Resurrectionis expresse nominent, quamuis alij vocem illam aliter interpretati fuerint.

Quæri vterius potest, in quibus casibus liceat religioso Societatis communionem Paschalem dare fidelibus, non obstante hac exceptione. Responsum deo breuiter, ex vi prædicti indulti nunquam licet, nisi necessitate urgente, nam hæc limitatio huiusmodi verbis ibidem additur: censetur autem necessitas urgere tunc solum quando persona est impotens ad communicandum in sua parochia, tunc enim in ordine ad occasionem implendi præceptum est vera necessitas, & non concurrentibus illis duobus circumstantiis, nulla esse potest. Tenebitur autem in eo casu fidelis satisfacere postea suo parochio: & similiter parochus, si de necessitate, & de commu-

nione suscepta ei satis constiterit, non poterit sub-
ditum cogere ad communicandum iterum. Hinc
verò inferunt aliqui, posse dari communionem
Paschalem omnibus iter agentibus, in nostris Ec-
clesiis, absque alicuius parochi facultate: quia oc-
currit dicta necessitas. Sed hoc ex vi huius privilegij
incertum mihi est. Et in primis distinguendum est
de vagabundis, & de iter agentibus: nam de prio-
ribus certum existimo non posse ex vi huius privilegij
communionem Paschalem accipere in nostris Ec-
clesiis: quia tenentur implere præceptum in ea pa-
rochia, in qua eo tempore inveniuntur, nam
ibi sunt verè subditi, & non habent alium certum
parochum, vel pastorem: vnde ibi censentur ha-
bere domicilium eo modo, quo illius sunt capa-
ces.

*Idem non procedit
quoad va-
gabundos.*

IX. De peregrinis autem non est res adeò certa, quia
habent suam firmum domicilium, in quo propriū
parochum habent, cui factis facere postea tenentur,
si occasione itineris alibi communicent. Et ideo de
illis probabile est quòd in eo casu possint commu-
nionem accipere ab omnibus, qui privilegium ha-
bent illam administrandi aliis temporibus, quia
ratione excusationis illud tempus tanquam liberū
reputatur. Addi etiam potest, tunc etiam interce-
dere voluntatem præsumptam parochi, quia eius
nihil interest quòd in illa parochia, vel in regulari
Ecclesia subditi communicent, dummodo suffi-
cientem eidem afferat suæ communionis. Vnde ma-
ximè fauet prius privilegium Pauli III. in quo pri-
vilegium hoc concedit pro omni casu, in quo non
interuenit præiudicium tertij, nam in prædicto e-
uentu nullum præiudicium parochorum interue-
nit, nec fit contra eorum ius, aut rationabilem vo-
luntatem.

X. Sed licet hæc probabilia sint, nihilominus obsta-
re potest, quòd peregrini reputantur tanquam in-
colæ illius loci, in quo Paschali tempore inveniuntur,
& ideo iure ordinario tenentur parochi illius
loci, in quo existit ipsorum hospitium in quo habi-
tant, coniteri, & ab eo communicari: quòd constat
ex his quæ in 4. tom. dixi de proprio sacerdote. Vn-
de cum Eugenius IV. (refertur in lib. Monumenta
ordinum, concessione 8. & in supplemento, concessio-
ne 315.) declarauerit, peregrinantes tempore Pa-
schali reputari incolæ illius loci, in quo inveniuntur,
ideoque posse coniteri, & communicare in Ec-
clesiis talium locorum: nihilominus Collector pri-
vilegiorum Mendicantium verb. *Communicare*. §. 2.
adiunxit, id intelligendum esse de Ecclesiis paro-
chialibus talium locorum, additque sine licentia
parochi talis loci, non licere religiosis hos peregrinos
communicare. Vnde in hoc deficiunt priores in
num. præced. rationes de tempore libero, & volun-
tate præsumpta, quia solūm considerant ius alte-
rius parochi stabilis, seu firmi, vt sic dicam, & non
illius, qui pro tunc habet iurisdictionem, respectu
cuius vltimè ministerium non esset sine præiudicio.
Quapropter hanc partem non solūm secu-
riorem, sed etiam in rigore veriorē existimo. Dixi
autem, quantum est ex vi huius privilegij, quia si
intercedat tacitus, seu interpretatiuus consen-
sus parochi loci, quem facit potest iudicare
consuetudo, quia regulariter hi parochi non
multum curant de peregrinis: tunc ex alio capite
posset hoc licere, scilicet quia interuenit sufficiens
licentia parochi loci, & tunc procedunt opti-
mè coniecturæ factæ de altero parochi proprie-
tario. Item id dictum est ad excludendam quæstio-
nem de alij privilegij, quæ suprâ in numero 6.
tacta est.

XI. Circa alteram exceptionem de communionem in
articulo mortis, interogari potest in primis, quæ
communio sub hac exceptione comprehendatur:

*An dari
possit Eu-*

nam potest quis sæpius communicare in infirmica-
te, vel in mortis periculo, vel etiam per modum
viatici (iuxta probabilem opinionem) debent igitur
intelligi exceptæ omnes hæc communionem, vel
cur potius vna, quàm alia? Respondeo in primis,
non esse prohibitum ex hoc capite communicare
infirmum in lecto iacentem, quando deuotionis
causâ, & non propter mortis periculum commu-
nicat. Probat, quia in exceptione solūm dicitur,
in mortis articulo. Dico autem, ex hoc capite, quia
ex circumstantia loci videri potest hoc non esse cõ-
cessum, quia communio non fit in Ecclesia, sed in
propria domo. Veruntamen neque hoc etiam im-
pedit, quia in nulla ex prædictis Bullis limitatur
hæc facultas ad communionem quæ fit in Ecclesia
Societatis, vel alia. Et ratio est, quia hoc ministe-
rium per dictum privilegium conceditur religiosis
certo loco non additis, ac proinde personarum,
non loci privilegium censetur. nam licet in secun-
da Bulla interponantur illa verba, *Quod* (scilicet
Eucharistia sacramentum) *in suis Ecclesiis decen-
tere socios presatos volumus non sunt interposita ad li-
mitandam facultatem, sed potius ad concedendum
obiter Societati nouum fauorē, vt intellectum
est in Compendio nostrorum privilegiorum, verb.
Eucharistia*. §. 1. vel ad laudandam, & probandam So-
cietatis consuetudinem, propter quam, (vt ibidem
dicitur) libenter populi ad conitendum focis, &
sacratissimam communionem de manibus eorum
accipiendam confluunt: quia ergo administratio
huius sacramenti ordinariè à nobis fit in nostris Ec-
clesiis ex formulis præconsecratis, & decen-
ter seruatis, ideo illius vsus facta est mentio, non quia ad
illum coarctetur privilegium. Vnde in priori Bulla
ait idem Pontifex, *Et post seu ante Missarum celebrationē,
aut alias Christi fidelibus Eucharistiam ministrare*. Vbi ad-
uerbium *alias*, amplissimum est, & extendit facul-
tatem ad omnem modū decen-ter ministrandi hoc
sacramentum: nullum ergo locum per se excludit.
Denique antiqua privilegia concessa etiam Mendicanti-
bus Nicolai V. & Sixti IV. & Leonis X. eadem
facultas conceditur sine limitatione ad proprias
Ecclesias, vel ad aliquod templum. Ex quibus obiter
intelligitur non posse Societatem indulgere exter-
nis sacerdotibus, vt in sua Ecclesia Eucharistiā
ministrant fidelibus, repugnante eorum pastore,
cum privilegium sit religiosorum non loci, vt dic-
tum est.

Dices: Ergo licet religio ex vi huius facultatis
deferre publicè per vias, & plateas Eucharistia
sacramentum ad ægrotos, quando non propter
necessitatem, sed propter deuotionem commu-
nicant. Respondeo negando sequentiam, quia il-
ud est contra communem consuetudinem, quæ sa-
tis declarat illum modum ad ministrandam perti-
nere ad proprium ius parochorum, ideoque il-
lud ministerium optimè comprehendit sub illa ex-
ceptione, sine alicuius præiudicio. Ratio autem esse
potest, vel quia ille modus regulariter non est in
vsu, nisi ad implendum diuinum præceptum; leges
autem, & iura attendunt quæ regulariter, seu fre-
quenter accidunt: vel quia tunc ministerium fit
cum speciali solennitate publica, ad quam debent
concurrere alij fideles, vt decen-ter fiat, & fit per lo-
câ, quæ in ordine ad hunc vsum subsunt iurisdic-
tioni Episcoporum, & ideo non comprehendit
illud ministerium sub generali concessione, sed
requiritur specialis facultas vel Episcopi, vel pa-
rochi. Potest autem aliter ministrari sacramen-
tum ægrotis, priuatim faciendo sacrum in pro-
prio oratorio ad hoc approbato, vel in alio loco e-
iusdem domus de licentia Ordinarij: vnde quoad
hoc semper hoc ministerium pendet ab Ordina-
rio; ob tamen facultate ad faciendum sacrum

*charistia &
groianisim.*

XII.
*An licet
nostro delicti-
re Eucharis-
tiam ad æ-
grotos per
plateas.*

in loco accommodato, non erit necessaria specialis licentia ad dandam Eucharistiam, sed ex vi privilegij licebit.

XIII.

Secundò idem dicendum censeo, etiam si agrotus sit in periculo mortis, quoties non communicat ad præceptum diuinum implendum, sed ex abundantiori deuotione, atque ita fit, vt sola illa cõmunio, per quam impletur præceptum in articulo mortis, excepta censetur. Pro quo est aduertendũ, præceptum illud vno actu expleri intra tempus illius periculi factò, quia nihil aliud præcipit nisi viaticum sumere in illo articulo, quod satis fit per vnum actum. Deinde, cum tempus illud habeat latitudinem interdum plurium dierum, & præceptum sit affirmatiuum, non obligat pro singulis momentis, vel diebus illius temporis, sed determinatio illius potest esse arbitraria. Quamdiu ergo status infirmitatis, & periculi nondum peruenit ad talem statum, vt statim, & pro eodem die obliget ad communicandum, si agrotus velit communionem recipere deuotionis gratia absque animo implendi præceptum, & cum proposito postulandi alio die viaticum à parochò, si periculum creuerit, & obligatio magis vrgere visa fuerit, tunc licitum est religiosis, ex vi huius privilegij ministrare illi sacramentum, quia ille nondum dicitur articulus mortis: manebit tamen integra obligatio diuini præcepti pro illo articulo, seu periculo, quãdo ad illud peruenit. Simili modo si agrotus iam communicauit tempore apto ad implendum diuinum præceptum, & cum intentione implendi illud, quamuis postea, p̄seuerante eodẽ periculo, per plures dies Eucharistia ex deuotione accipiatur, poterit à religioso ministrari iterum atque iterum. Nec refert quòd ille videatur esse articulus mortis, est enim quãsi materialiter, nõ quia cõmunio fiat ad satisfaciendum obligationi illius articuli, sicut aliàs de cõmunione Paschali eũ proportione dicebamus, indicauimusque supra in num. 7.

XIV.

*Discutitur
varii casus
de periculo
mortis.
De suscipien-
sibus bellum
vel longam
navigationẽ*

Vltèrius interrogari potest, an articulus, & periculum mortis idem sint, ita vt hæc exceptio ad periculum mortis extendenda sit. Vnde oriuntur dubitationes aliquæ, scilicet, an is, qui communicat eo quòd navigationem longam, & periculosam inchoaturus sit, vel quia actuale bellum est ingressurus, si in similibus casibus, possit à nostris ex vi huius privilegij, communicari, vel debeat ad parochũ remitti. Sed de primo dubio dictum est in 4. tomo, tractando de absolutione in articulo mortis, vbi dixi quæ pro articulo mortis conceduntur, ad periculum extendi. Quæ quidem regula in fauoribus certa est, hæc autem exceptio, de qua agimus, potius est fauoris limitatio, & ideo ad vocis proprietatem, & rigorem videri potest restringenda. Nihilominus tamen, si applicetur principium prius positum, de obseruatione diuini præcepti, nihil etiam oportebit inter illa duo in præsentia distinguere, sed inspicendum est, an tale sit periculum mortis, vt ratione illius, obliget diuinum præceptum ad communicandum, & tunc generalis regula est, quoties cõmunio est suscipienda, ad implendam hanc obligationem proueniendam ex mortis instantia, siue hæc tam proxima sit, & tam certa, vt vocetur articulus mortis, siue sit magis distans & dubia, ideoque periculum appelleret, talem communionem sub hac exceptione comprehendendi, quia in re ipsa, ac moraliter loquendo, ille est articulus mortis, etiam si vulgaris modus loquendi fortasse alius sit, & quia formalis ratio huius exceptionis non est propinquitas, vel distantia mortis, sed obligatio diuini præcepti, cuius obseruantia pertinet maxime ad curam, & sollicitudinem pastoris, & ideo illi peculiariter reseruat. Quocirca in illis casibus

propositis concedendum est, recurrendum esse ad parochos, & non esse communionem ab alijs sumendam sine eorum licentia. Idemque censeo de muliere prægnante, & proxima partu, si reuera timeret simile periculum. Aut si fortasse in humilioribus casibus hoc nõ est in vñ, & sine scrupulo accipitur, & datur Eucharistia à religiosis, ideo est, quia non existimatur tantum esse periculi, vt inducat obligationem, & ita cõmunio magis fit ex deuotione, quàm ex necessitate, vel certè bona fide proceditur, quia non cogitur de tali obligatione, neque hæc exceptio ad illos casus applicatur, quia non est facile omnibus id considerare, & aduertere: vel demum illa bona fides fundari potest in præsumpta voluntate parochorum, quibus potius gratũ est hoc ministerium, quando eorum contemptus, vel aliud præiudicium non inest.

Tandem inquiri potest quid significatum sit à Põfice per limitationem additam huic exceptio, scilicet, nisi necessitas vrgeret. Et ratio dubij est, quia si hoc intelligatur de necessitate extrema, non erit necessaria exceptio, & ita ex vi illius nihil conceditur per hoc privilegium: si verò sermo sit de minori necessitate, vt privilegium aliquid concedat, difficile erit gradum necessitatis præscribere, aut designare. Respondeo breuiter, intelligendum hoc esse de necessitate graui, ad quam duo requiruntur. Vnum est, vt proximus sit in probabili periculo mortis, neque est necessarium vt sit iam desperatus, sed sufficit probabilis coniectura. Neque in hac parte erit difficile iudicium ferre: nam si periculum non iudicetur tale, vt sufficiat ad obligationem diuini præcepti, tunc facilius licebit communionem dare virtute huius privilegij, quia iam non erit cõmunio in articulo mortis. Si vero periculum iudicetur sufficiens ad prædictam obligationem inducendam, tunc etiam sufficiet ad prædictam limitationem, quantum est ex hoc capite necessitatis proximi. Secundò verò necessarium est vt parochus ablit, vel non possit, aut nolit Eucharistiam indigenti dare, nam tunc proximus constituitur in vera necessitate. Ad difficultatem autem respondeo, non omnes concedere, posse religiosum, secluso privilegio, Eucharistiam dare ob solam necessitatem, quia non putant illud esse sacramentum tantæ necessitatis, & licet eorum sententia falsa sit, vt notauit dicto 3. tomo, disp. 72. sect. 2. viderique potest Enríquez lib. 8. de Eucharist. cap. 55. §. primo. A. nihilominus ad tollendam omnem dubitationem vtile fuit, hoc in privilegio declarare. Hæc autem omnia quæ diximus, procedunt generaliter de administratione huius sacramenti circa externos: quid verò dicendum sit de familiaribus Societatis, adnotabimus cap. seq. & hæc de potestate huius ministerij Societati concessa.

Circa vñum verò huius potestatis, de quo in principio huius capitis dicere proposui, duo tractari possunt, si il. quid expediat, & quid fiat. De priori parte videri possunt quæ de frequenti vñu Eucharistia dixi in tom. 3. part. disp. 69. sect. 4. nam ex doctrina ibi data constat multum expedire liberè vñi hac facultate à Pontificibus concessa, ita vt vel ipsa commoditas, & opportunitas inuitet fideles saltem ad eum vñum Eucharistia, quem Augustinus epistol. 118. & nomine eius liber de Ecclesiasticis dogmatibus, c. 53. consilii, scilicet, vt saltem singulis hebdomadibus fiat. Quod consilium alius etiam Patribus consentaneum est, vt videre licet in Chrysothomo homil. 28. in 1. ad Cor. 5. & in 1. ad Timoth. Bonauent. tom. 2. Opuscul. de Process. lig. cap. 21. vltimi processus, & alijs, quos loco citato adduxi. In præsentem verò addo nostros sacerdotes, speciali regula 26. teneri, vt suum pium est fidelibus

ad frequenter communicandum hortari, ita monere illos debere, ne crebrius quam octavo quoque die communicent, praesertim si coniuges fuerint. De altera vero parte, quia ad factum pertinet, nihil nos dicere oportet, sed aliorum considerationi relinquere. Testatur autem Paulus III. in 2. indulto citato, se intellexisse populos civitatum, terrarum, & locorum, apud quae habitationem loci habent, vel ubi eisdem versari, aut transire contingit, exemplo alleetos, & induetos religiose vitae, quam Domino concedente, ducunt, libenter ad confitendum eisdem, & sacratissimam communionem de manibus eorum accipiendam confluere, quam populorum deuotionem hactenus conseruari, & hac occasione, frequentiam huius Sacramenti per diuinam gratiam multum in Ecclesia renouatam esse, omnibus notum est.

CAPVT IV.

Quid circa aliorum sacramentorum administrationem possint religiosi Societatis.

I. RATIO difficultatis est, quia in verbis citatis initio superioris capituli ex primo indulto Pauli III. eodem tenore dicitur, *Christi fidelibus Eucharistiam, & alia Ecclesiastica sacramenta sine alicuius prauidicio administrandi.* Videtur ergo ita licitum esse nostris sacerdotibus caetera sacramenta liberè ministrare, sicut Eucharistiam. In contrarium autem est, quia hoc neque vñ receptum est, neque ad finem Societatis est necessarium, & neque ad pacem & vnionem cum ordinariis pastoribus animarum, vel ad conueniens regimen earum expediens est talis facultas: non est ergo verisimile in eo sensu esse concessam.

II. Ad hoc breuiter dicendum est, nostris religiosis, per se loquendo, non licere caetera Sacramenta fidelibus administrare, sed solum in aliquibus casibus, & occurrentibus quibusdam circumstantiis. Prior pars praeter probationem adductam, quae videtur sufficiens, colligi etiam potest ex illa limitatione Pontificis *sine alicuius prauidicio*: nam aliorum sacramentorum administratio, per se loquendo, vsurpari non potest sine prauidicio parochiorum, aut Episcoporum, absque illorum facultate. Quod explicabitur melius descendendo ad singula sacramenta, simulque altera pars conclusionis ostendatur. De tribus ergo Sacramentis tantum potest esse sermo, Baptismo, extrema vnctione, Matrimonio; nam de Penitentia, & Eucharistia iam dictum est: Confirmatio autem & Ordo non sunt sacramenta pertinentia ad sacerdotes vt sic, sed ad Episcopos; haec autem facultas conceditur sacerdotibus. Et licet in aliquo casu, vel aliqua administratione possit per summum Pontificem committi sacerdoti simplici, id tamen nunquam fit per generalem clausulam, sed per priuilegium valde speciale, nec conceditur quasi ordinaria delegatione, sed valde extraordinaria, & ex causa multum vrgente: & ideo certum est, hic non esse sermone de illis Sacramentis. Quid autem in hoc genere concessum sit Societati, dicam in fine huius capituli.

Circa Baptismum ministratum enucleatur resolutio data nunc praecedenti.

III. De Baptismo igitur certum est, non licere nostris sacerdotibus illum solenniter ministrare fidelibus ordinariè, & in his regionibus, in quibus singuli fideles habent ordinarios pastores, ad quos ex officio

per pertinet talis sacramenti administratio. Hoc indubitatum est apud omnes, quia iure commune hoc prohibuitur est. cap. placuit. 2. 16. quæst. 1. vbi Eugenius Papa prohibet monacho baptizare; & licet dici possit, appellatione monachorum non venire clericos regulares, iuxta doctrinam receptam apud Nauarrum Comment. 4. de Regularib. num. 40. & 41. nihilominus omnes intelligunt sub ea prohibitione comprehendi vniuersos religiosos, quibus cura animarum commissa non est; quod glossa ibi dixit, *Non habentibus populam*, quia vt ratio prohibitionis non fundatur in speciali conditione monachatus, sed in generali statu religiosi, appellatione *monachi* omnes religiosi veniunt, vt notauit idem Nauarrus consil. 10. de statu monach. ex Panormitano cap. 2. de postulando. Hoc autem commune ius speciali aliquo priuilegio nobis concessio, derogatum non est, nec credendum est per illa generalia verba derogari propter ea, quae ponderauimus in num. 1. arguendo pro parte negatiua, & quia priuilegium quatenus iuri contrarium, strictè est interpretandum, & non est ad id extendendum, si alio modo potest habere effectum. hic autem potest, vt explicabimus.

Atque hinc colligitur, extra casum necessitatis, nullo modo licere nostris religiosis virtute huius priuilegij, Baptismum ministrare. Probatur, quia absque necessitate non est Baptismus ministrandus nisi solenniter, vt tomo 3. disp. 31. sect. 5. ad finem dixi, sed solenniter non potest ministrari, vt ostensum est: ergo. Item, quia extra necessitatem solus parochus habet ius baptizandi; & priuilegium nihil concedit contra hoc ius, iuxta verbum illud, *sine prauidicio tertij*. Sicut enim supra dicebamus ius ministrandi Eucharistiam tempore necessitatis diuini, aut Ecclesiastici praeccepti, esse adeo proprium pastoralis muneris, vt contra illud noluerit Ecclesia priuilegia concedere: ita maiori ratione iudicandum est de iure baptizandi, quia Baptismus multo magis necessarius est ex diuino iure, & quia per illum admittuntur homines in gremium Ecclesiae, quod maxime pertinet ad illius pastores. Vnde tandem concluditur, nihil speciale concessum esse Societati, quoad ministerium huius sacramenti, saltem pro his regionibus, in quibus Ecclesia satis fundata est; quia licet in necessitate possint religiosi Societatis baptizare sine solennitate, hoc non est priuilegium, sed commune ius. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Sacramenta*, adnotatum est, id posse nostros quoad hoc in necessitate, quod ius commune habet. Quamuis in tali articulo fortasse praefertendus esset minister Societatis, ratione priuilegij, vt statim circa Extremam vnctionem explicabo num. 9. in fine.

Deinde, si Societati, vel aliquibus operariis eius, populi aliqui commisi sint, tunc baptizare poterunt etiam cum solennitate, non ex priuilegio, sed ex iure communi, ca. *doctos*. 16. q. 1. nam ratione muneris commissi necessariò conuenit talis facultas. Atque hoc modo possunt nostri sacerdotes, qui in terris Gentilium versantur, eis Baptismum ministrare: quia eo ipso quod ad praedicandum gentibus, vel aliis infidelibus mittuntur, eis committitur vt ad Ecclesiam recipiant qui ingredi voluerint, eisque demandatur tota cura illarum animarum. Praeterquam quod etiam ibi concurrat titulus necessitatis, quia non sunt alij ministri, à quibus gentes illae baptizentur. Vnde etiam ibi habere potest locum priuilegium Pauli III. quia talis Baptismus *sine alicuius prauidicio* datur, cum ibi proprii pastores animarum non inueniantur, praeter summum Pontificem, cuius proximi delegati sunt nostri praedicatorum. Inter nostros autem oportebit subordinationem seruari, non enim omnibus haec cura aequè tributa est, sed inferiori.

IV.

Baptismus extra casum necessitatis solenniter est ministrandus.

V.

Prophanum.

inferioribus per superiores: & ita vnusquisque tantum habebit potestatis, quantum ei fuerit a superiore commissum.

VI. *Limitatur pcedens pronuntiatio*

Hæc autem locum habent quamdiu in illis regionibus non sunt fundatæ Ecclesiæ, in quibus sint proprij Episcopi, vel parochi, nam tunc cessat necessitas, quia eis ministerium incumbit, & iam intercedit præiudicium tertij sine facultate pastoris, illius ministerij vsurpando. Cessat denique quoad hanc partem delegatio facta; nam intelligenda est solum fieri quamdiu ordinarij pastores deficiunt. Atque eodem modo intelligenda esse opinor priuilegia, quæ à Leone X. Paulo III. & IV. referuntur concessa nonnullis religionis mendicantibus, vt inter Indos, & infideles possint baptizare eos, qui ad fidem conuertuntur: semper enim tale priuilegium sine præiudicio tertij, & sine confusione, & perturbatione Ecclesiastici ordinis intelligenda sunt: & ideo pro illis locis dantur, quæ carent proprijs pastoribus, & parochis distinctis ab ipsis religionis: adeoque vbi Ecclesiæ sunt fundatæ, & iurisdictiones sunt distinctæ, & populi proprijs parochis commissi sunt, non possunt religiosi ex vi talium priuilegiorum, baptizare solenniter etiam in suis Ecclesijs, sine licentia parochorum, neque etiam priuatim, nisi in articulo necessitatis. Quod etiam ex fine talium priuilegiorum intelligi potest, ordinantur enim ad conuenientem fidei plantationem, & propagationem in illis regionibus: ad hunc autem finem non est necessarium, nec conueniens vt vsurpetur ius parochorum, quædo illis iam cura commissæ est. Et ideo Pius V. anno Domini 1567. quasi interpretans priora indulta, solum cõcessit religionis, vt possint baptizare in locis illarum regionum, ipsorum curæ commissis, vel committendis: ergo in his, quæ aliorum curæ commissæ sunt, se intrinsecere non debent. Quod ipsa etiam ratio naturalis postulat: nam vbi populi illi sunt inter religionis diuersorum ordinum distributi, iurgia inter eos excitarentur, si vnus vellet baptizare in populo alteri commissio, & singuli volunt ius suum seruari: debent ergo etiam ipsi aliorum iura seruare, siue alij religiosi sint, siue seculares clerici.

Referuntur à Rodrico 9. 31. n. 2.

VII. *3. pronuntiatio.*

Hæc autem maxime locum habent quoad Baptismum paruulorũ, qui ex fidelibus iam baptizatis oriuntur: nam si parentes habent aliquem propriũ parochum, ad illum sine dubio spectat baptizare filios eorum; & procedunt omnia, quæ diximus nupreced. De his autem, qui denuo conuertuntur ad fidem, & adulti baptizantur, vel paruuli ex voluntate parentum infidelium; aut simili ad Baptismũ venientium, potest esse diuersa ratio: quia illi non sunt de Ecclesiâ, & ita nondum sub sunt iurisdictioni parochorum: ergo adhuc circa illos durat Pontificia facultas per priuilegia concessa. Item in illis etiam durat ratio, & finis illius facultatis, scilicet, vt fides possit propagari: imò & verba ipsa proprie verificantur, quia omnes hi reuera sunt denuo conuersi ad fidem; & ad hos baptizandos dantur hæc priuilegia. Est igitur hoc mihi valde probabile. Vt tamen clarius, & certius loquamur, distinguere possumus inter huiusmodi infideles: nam quidam esse possunt incolæ eorundem locorum, vel diocesum, quæ proprijs parochis, vel Episcopis sub sunt. Voco autem incolas non solum eos, qui ibi domicilium habent, sed etiam omnes, qui ibi ad tempus commorantur, vel peregrinantur, & ibi ad fidem conuertuntur, siue ad hunc finem illuc peruenerint, siue quacunque alia ex causa: alij verò sunt omninò extranei, qui extra totam diocesim commorantur. De his ergo posterioribus mihi non est dubium quin possint baptizari à nostris religionis, inconsultis Episcopis, vel parochis earum regionum. Vt, v. g. si religiosi habitantes in Episcopatu Mexicano, inde e-

Hoc pronuntium sibi maxime locum habeat.

grediantur, vt per alias insulas, vel provincias infidelium discurrant, ibi baptizare poterunt quos conuerterint, quia illi non sunt aliorum curæ commissi, & ideo baptizari possunt sine alterius præiudicio: non enim fit iniuria Episcopo vnus loci, baptizando extra territorium eius, argumento illius regulæ, c. 2. de cons. in 6.

De prioribus verò infidelibus, res videtur esse dubia; securius tamen existimo in hoc parere Episcopo, quod dicecelsi: nam ille habet ius in totum illud territorium, eique est commissæ cura omnium animarum ibi existentium, siue vt nutriantur in fide, siue etiam vt generentur; seu ad fidem conuertantur. Quis enim Ecclesiâ non habeat iurisdictionem coercitiuam, seu coactiuam in infideles non baptizatos, habet tamen iurisdictionem, vt sic dicam, voluntariam, & curam pastoralem quæ in summo Pontifice est respectu totius orbis, & in singulis Episcopis pro suis dicecelsibus. Et ideo sicut ius administrandi alia sacramenta fidelibus, in tali dicecelsi pertinet ad Episcopum eius: ita ministrare Baptismum infidelibus in eadem dicecelsi sub eodem iure perse, ac ordinariè continetur. Contra hoc autem ius non est data religionis facultas administrandi sacramentũ Baptismi, nullibi enim inuenitur, & generalia verba non sufficiunt, vt sæpe dixi. Consulenda sunt tamen alia indulta, & priuilegia Apostolica, si qua fortasse sunt à Sede Apostolica alijs religionibus concessa: nam illis poterit etiam vt Societas ad arbitrium Præpositi Generalis.

Circa Extremam vnctionem enucleatur dictarum solutio n. 2.

De sacramento Extremæ vnctionis certũ est, per se loquendo, non posse à nostris religionis ministrari ex vi dicti priuilegij Pauli III. neq; alterius, quod specialiter Societati concessum sit, nullum enim aliud reperietur, & illa verba generalia dicti indultæ legum Pauli III. non sufficiunt propter illa omnia, quæ adduximus c. 3. n. 3. quæ hic merito applicari possunt. Nam hic etiam extat ius generalis Concilij prohibentis religionis hoc ministerium sub censura excommunicationis in Clement. i. de priuileg. quod non derogatur, nisi per expressam, vel specialem clausulam. Hic etiam facit illa particula, sine alicuius præiudicio, quod in huius sacramenti administratione etiam interueniret. Dixi autem, ex vi dictorum priuilegiorum, quia aliud est ratione necessitatis: si enim grorius indigeat, & in vero periculo sit constitutus, & parochus non addit, aut nolit hoc sacramentum ministrare, poterit à nostris conferri sine illius licentia, & secluso scandalo: illud tamen non est illis solis concessum, sed cuilibet simplici sacerdoti, vt in materia de Extrema vnctione dixi disp. 36. sect. 1. quia licet hoc sacramentum non sit absolute necessitatis, est tamen magnæ vtilitatis, & aliquando potest esse valde necessarium, ideoque ex voluntate interpretatiua superiorum prælatorum, in eo casu legitime conferatur à quocunque sacerdote idoneo. Et ob eandem causam sensu in materia de Excommunicatione, illam Clementinam non extendi ad hunc casum: quia non est verisimile, Concilium voluisse, vt religiosi non subuenirent proximis extreme indigentibus, sed vt iura parochorum non vsurparent: tunc autem non vsurpant, quia ipsi irrationabiliter essent iniuri. Ob eandem rursus causam pro eo euentu locum habet priuilegium tertij, li III. quia iam non interuenit præiudicium tertij, quod saltem ad hoc deseruiet, vt sine vilo scrupulo, & contentione opinionum (non enim deest in prædicto puncto) hoc fieri possit. Conferre etiam potest vt nullus possit nostros in eo casu impedire ab huiusmodi

VIII.

IX.

X.

XI.

istmodi ministerio. Videtur etiam ratione huius privilegij præferendus religiosus Societatis in eo casu cuiuslibet simplici sacerdoti, qui ius, aut facultatem non habeat ad ministrandum illud sacramentum, quia ille non potest usurpare hoc ministerium nisi præcise ratione necessitatis: tunc autem respectu illius nulla est necessitas, quia adest minister delegatus à summo Pontifice pro tali casu.

X. Potest præterea Societas ministrare hoc sacramentum non solum suis religiosis, quod clarum est, sed etiam familiaribus suis, ac domesticis famulis. Hoc concessit Paulus III in secundo indulto supra citato his verbis, *Ita vero, qui in ipsorum Præpositorum, & sociorum morantur obsequio cuncta libere possint ministrare Ecclesiastica sacramenta, & ipsos cum decedunt, in eorum cæmeteriis sepelire. Vbi licet in specie non loquatur de Extrema vñctione, sine dubio illam comprehendit, tum quia illa distribuitur, cuncta, propter illam maximè addita videtur: tum quia concedendo sepulturam, declarat se comprehendisse omnia sacramenta, quæ ad illam præparant. Tum præterea, quia aliàs nihil speciale concederet pro his familiaribus: nam qua ratione non comprehenderet. Extremam vñctionem, eadem non includeret viaticum. Tum denique, quia hic non est addita aliqua exceptio, neq; illa limitatio, sine præiudicio tertij: quia supponitur in his familiaribus propter specialem coniunctionem ad Societatem esse peculiarem rationem, ob quam nullum sit præiudicium parochis administrando eis sacramenta, maximè propria parochorum, quia quodammodo illi sunt sub cura Societatis. Præter hanc verò concessionem Leo X. concessit Minimis ut possint hoc sacramentum ministrare familiaribus suis in habitu seculari servitibus, ut in eorum Compendio refertur v. 57. & in nostro, verb. *Familiares. §. 2. & §. 1.* refertur similis concessio Martini V. facta monachis S. Benedicti ex Compendio Minorum, verb. *Familiares. §. 10.* quibus privilegij Societas per viam communicationis gaudet.*

XI. Inquiri autem hic potest, qui sint familiarium nomine in præsentem intelligendi; alias enim amplas habet significationes, ut n. 14. attingam. Et est ratio dubij, nam in Concilio Tridentino sess. 24. c. 11. de Reformatione, vbi de his privilegij tractat, declarat, solum extendi ad eos, qui actu serviunt religiosis, & intra eorum septa, ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt. Unde duas condiciones in his requirit, ut ad hunc effectum censeantur familiares: una est ut intra septa, ac domos religionum habitent: altera est, ut actu serviunt, & sub obedientia religionis vivant, hanc enim vnam esse existimo: non enim necesse est ut familiares promiserint obedientiam religiosam, nam hi non familiares, sed conuersi essent: dicuntur ergo esse sub obedientia, quia ratione muneris serviendi consequens est, ut obedire debeant. Dubitari autem potest, an hæc duæ condiciones coniunctim requirantur ut particula & à Concilio posita in rigore postulare videatur, vel diuisim quælibet dictarum conditionum per se sufficiat: quia indultum Pauli III. solum requirit ut in obsequio Societatis quispiam moretur, id est, occupetur: sufficit ergo conditio seruitutis sine habitatione: multi enim actu seruire possunt domibus Societatis quamuis non intra eas, sed in propriis habitent. Et in privilegio monachorum S. Benedicti, expresse dicitur, *Tam intra, quam extra septa commorantibus.*

XII. Circa hoc in primis dicendum est, stando decreto Concilij Tridentini, utramque conditionem esse necessariam, ut ex contextu manifestè conitat. Illud autem decretum hodie non obstat, quominus si in privilegij plus conceditur, possit Societas illis uti, quia Pius V. declaravit ut gratia huiusmodi

non censeantur derogata per Concilium Tridentinum, nec restricta: ita refert absolute, & sine limitatione Emmanuel Rodericus quæst. 56. art. 14. Tamen in nostro Compendio, verb. *Concilium Tridentinum. §. 3.* in scholio additur, hanc confirmationem seu revalidationem Pij V. intelligendam esse quoad casus occultos, seu non manifestos, quia pro huiusmodi tantum fieri solent huiusmodi concessiones, viæ vocis oraculo. Ego videre non potui originalem literam, in qua illud oraculum continetur: tamen si in ea non additur limitatio, sed absolute fit concessio, ut medicantes possint uti gratis antea sibi concessis, etiam quoad illas, quæ per Concilium Tridentinum sunt derogata, aut restricta, prout reuera videtur concessisse: ita enim in nostro Compendio, & à dicto auctore refertur, non dubito, quin quantum ad præsens attinet, illa privilegia integra sint, etiam quoad illa ministeria, quæ non occultè, sed publicè sunt, ut sunt ministerium Extremæ vñctionis, vel Eucharistiæ in articulo mortis, vel etiam sepultura. Quia verò concessio Pij V. non est absoluta, sed solum in foro conscientie, seu occulto, ideo si parochi velent sibi vindicare aliquod ius circa huiusmodi personas, & in exteriori foro illud postulare, non posset eis resisti virtute privilegiorum, nisi quatenus per Concilium Tridentinum non sunt restricta: quamdiu autem ipsi non resistunt, tuta conscientia possumus uti privilegij iuxta concessionem Pij V.

Addo verò ulterius in præsentem puncto non esse necessariam concessionem Pij V. saltem in nostra Societate, considerato solo privilegio, quod habet à Paulo III. & vsu, quem circa illud obseruat, quidquid sit de concessionem potestatis. Hoc constat ex Compendio privilegiorum, verb. *Familiares. §. 1.* vbi in scholio additur, *Familiaribus Extrema vñctio poterit administrari, atque adeo iis solis, qui in domibus, Collegiis, residentibus, & aliis locis Societatis habitauerint: extra septa verò cum illis perinde ac cum aliis agatur.* Duæ igitur condiciones posita à Concilio Tridentino à nostra Societate quoad vsum huius facultatis acceptatur. Nam prior, quæ est de habitatione intra septa monasterij expresse in prædictis verbis postulatur, quæ non continent solum priuatam declarationem, sed etiam applicationem facultatis, quæ à Præposito Generali fit, iuxta potestatem à Sede Apostolica sibi concessam. Estque illa conditio valde consentanea rationi, tum quia non expedit religiosos extra suas domos exire ad ministranda publicè sacramenta Eucharistiæ, vel Extremæ vñctionis infirmis, in priuatis eorum domibus, cum in illis locis facile possit hoc ministerium per parochos fieri, & iure debeat. Tum etiam, quia hoc vile est ad pacem, & vnionem cum eis seruandam, & ad tollendum omne scandalum, cumque quoad hanc partem facile possit Concilium Tridentinum obseruari sine vilo grauamine, vel dispendio religionis. imò cum eius commoditate, consultius profectò est illud obseruare. Imò hac ratione verisimile est, nõ fuisse mentem Pij V. quoad hanc partem aliquid concedere contra decretum Concilij, quia ipse solum intendit conseruare eas gratias religionis, quæ verè cedunt in fauorem eius, & exterius non possunt pastores Ecclesiæ perturbare; ideo enim addidit illam restrictionem, *in foro conscientie*: hæc autem gratia quoad hunc vsum nihil ad fauorem religionis pertinet, & aliquam perturbationem exterius afferre potest.

Alia verò conditio de actuali seruitute à Paulo III. in nostro indulto postulatur, per illa verba, *Qui in sociorum morantur obsequio*: idem enim est morari in obsequio, quod actu seruire. Eandemque in rigore postulat nomen familiarium, quotiescunque in Apostolicis indultis talis gratia pro familiaribus conceditur. Ad quæ indulta, & multa alia privilegia intelli-

XIII. *Afferunt.*

Ostenditur quoad priuam conditionem haberi tantum intra septa.

Pius V. non videtur derogasse hanc conditionem.

XIV. *idem ostenditur quoad conditionem actualis seruitutis.*

Vox familia
v. variam
iure, &
D. Ber.

intelligenda necessarium esset exponere; quid nomine familiaris, in iure significetur. Quod tractant ex professo Doctores in c. in literis de Testib. c. vlt. de verb. signif. in 6. & Speculator in summa, tit. de teste, & Franciscus Penna in Directorio inquiturum, comment. 119. qui dicit, nulla lege in iure communi præscribi quoniam sub ea appellatione comprehendantur. Felinus autem dicit. c. in literis. n. 1. dicit, cum familiaris à familia dirigitur, sicut familia multipliciter dicitur, ita & familiare. Familia autem interdum significat gentem, vel cognationem, vel seruos, vel filios, vel totam congregationem vnius domus. Nihilominus tamen frequentiori vsu familiares dicuntur, respectu alicuius qui illi aliquo modo inferuiunt, & commensales sunt, ita vt expensis eius alantur, & cum illo regulariter cohabitant. ita colligitur ex dicto c. vlt. de verb. signif. in 6. ibi, in tuis expensis continuo domestici commensales. Vbi glossa aduertit illud continue, ciuili modo esse intelligendum, quia non obstat quomoni aliquando possit abesse, non solum pro negotiis domini, vt statim in textu declaratur, sed etiam pro negotiis proprijs, vt rectè glossa declarat. Quæ etiam addit (quod ad intelligentiam Concilij Tridentini notandum est) quod licet agrotet, actu seruire intelligitur, iuxta l. cum hares. §. Stichus. ff. de statu lib. Non est autem simpliciter necessarium, vt aliquis familiaris censetur, quod propter stipendium vel mercedem inferuiat, nam licet gratis id faciat, familiaris censetur, vt cum Ioanne Andrea docuit Felinus supra, fauetque Concilium Tridentinum sess. 14. c. 5. de Reformatione, vbi priuilegium literarum cõseruatoriarum ad duos familiares limitat, & addit, Si tamen illi proprijs sumptibus eius vixerint, significans non esse hoc de ratione familiaris, quamuis illa conditio augeat quodammodo, ac commendat familiarium cõiunctionem: in rigore autem fati est quod inferuiant, seu in obsequijs alicuius morentur. Et hoc modo loquitur sæpè de familiaribus Episcoporum Concilium Trident. sess. 23. c. 9. de Reform. sess. 25. c. 1. de Reform. vbi familiares à consanguineis distinguit, indicans, dici à familia, vt significat domum, nõ vt de cognatione, seu genere dici solet. Nec dubium est quin in præfenti hoc modo sumatur, & respectu religionis non potest alia familia acceptio accõmodari. Ex quo inferri videtur, etiam requiri in his familiaribus quod intra septa monasteriorum habitent, nam in illa significatione familia propria non dicitur vna, nisi quæ vnã & communem habet habitationem. Vnde Felinus supra dicit, quemcumque familiarem appellari etiam domesticum, iuxta iura ciuilia, quæ citat: domesticus autem proprie non dicitur nisi qui in eadem domo habitat: ergo non immeritò hæc conditio postulat ad vsum prædictæ facultatis circa familiares.

XV.

3. Assortum
ex si primis
gã alterius
conditionem
sufficere.

Nihilominus tamen assero tertio, quod licet hic vsus, & valde prudens, & tutior sit: nihilominus, in rigore priuilegiorum non requirit vttramque conditionem. Nã in primis ex vi nostri priuilegij Pauli III. & alterius similis concessi Minoribus I. Monumenta ordinum concessione 315. non requiritur nisi vt in obsequijs religionis morentur, quod potest esse sine habitatione intra septa monasterij, vt per se constat. Deinde, etiam nomen familiarium in rigore id non postulat, vt ex communi vsu constat, nam de familia Episcopi dicuntur famuli, etiam si non habitent intra domum eius, hoc enim accidentarium est. Denique in priuilegio Martini V. concessio Benedictinis expresse dicitur, intra, & extra septa suorum monasteriorum commorantur, vt refertur in Compendio Minorum, tit. Familiares. §. 10. & in nostro, §. 1. vnde vel nõ omnes familiares sunt domestici, vel lætus sumenda est appellatio Domestici, non à domo materialiter sumpta, sed formaliter, vt dicit

congregationem domesticam, seu familiarem ac œconomicam.

De altera verò conditione habitationis in eadẽ domo, quod interdum per se sola sufficit, colligi potest ex concessione facta Benedictinis, quæ sub his verbis refertur in nostro Compendio, verb. Extrema vnctio. Possunt nostri ius, qui intra septa collegiorum seu domorum infirmati fuerint, Extremam vnctionem Apostolica auctoritate libere & licite parochialis presbyteri, vel alterius cuiuscunque Episcopi, vel superioris licentia, vel assensu maluerint requisiti ministrare. Quæ concessio videtur distincta ab alia superius citata, nam hæc habetur in Compendio Benedictino verb. Vnctio extrema. §. 1. illa autem in verb. Familiares. §. 10. At verò in hac nulla familiaritatis, obsequij, aut seruitij mentio fit, sed solum postulat vt intra monasterium aliquis agrotet, quod potest contingere, vel occasione hospitalij, vel si contingat aliquos seculares, intra monasterium, vel Collegium studij causa, vel per aliam similem occasionem diutius comorari. Quod olim consuetum esse, ex regulis Basilij, & Benedicti constat. Nostræ etiam constitutiones permittunt aliquando in nostris Collegijs huiusmodi iuuenes educari p. 4. c. 3. §. 3. in Declar. lit. B. & cap. 9. lit. A. Pro huiusmodi ergo casibus vtilissimum erit hoc priuilegium hoc modo intellectum, & dum aliud in contrarium non occurrit, is videtur legitimus sensus eius, imò in hoc sensu videtur pro Societate admittum, & applicatum in dicto Compendio, verb. Extrema vnctio.

Vltimò circa facultatem hæc ministrandi sacramenta familiaribus, vel secularibus in domibus nostris commorantibus, dubitari potest; à quibus religiosis possit hæc ministratio fieri, id est, an ab omnibus sacerdotibus simplicibus etiam si ab Episcopis approbati non sint, vel indigeat huiusmodi approbatione. Sed hoc nullam ferè dubitationem apud me habet. Primò enim de sacramentis Eucharistia, & Extremæ vnctionis generaliter censeo, nullam approbationem necessariam esse ad illa ministranda. Quod de Eucharistia ostendi in 3. tom. 3. p. disp. 72. sect. 2. & rationes ibi factæ idem probant de Extrema vnctione: quia Concilium Tridentinum, vbi de illa approbatione agit, solum ad cõfessionis audiendas illam requirit, sess. 23. c. 15. de Reformat. Vbi verò agit de ministro Extremæ vnctionis, solum dicit esse aut Episcopos, aut sacerdotes ab ipis ritè ordinatos per impositionem manus presbyterij sess. 14. c. 3. & can. 4. de Extrema vnctione. Ergo ex decretis Concilij specialis approbatio non est necessaria: neque etiam ex alio iure, quod ostendi possit, nam ad sacramenta ministranda ex communi iure tam diuino, quã Ecclesiastico, sufficit potestas ordinis, quæ in præfenti est in omnibus sacerdotibus, & iurisdictionis, quæ quoad illa duo sacramenta per prædicta priuilegia à nostro Generali applicata sufficienter nostris sacerdotibus delegatur.

Pro sacramento autem cõfessionis, necessarium existimo approbationem Episcopi ad vsum horum priuilegiorum circa familiares, quamuis nonnulli moderni dubitare videantur. Probatur autem, quia Concilium dicto c. 15. hanc approbationem requirit in omnibus regularibus, vt audire possint confessiones secularium: hi autem familiares, seu domestici habitatores, seculares sunt: ergo comprehenduntur sub dicto decreto. Cui existimandum non est derogatum esse per concessionem Pij V. quæ cõfirmavit priuilegia mendicantiũ, etiam in his, quæ per Concilium Tridentinum restricta videbantur. Nam decretum illud de approbatione confessionum non est per se ad restringendum hoc priuilegium circa familiares, sed ad constituendam conditionem necessariam, vt aliquis sit sacerdos idoneus ad confessiones audiendas, quam idoneitatem concessio ac velu-

XVI.

XVII.

XVIII.

ac veluti ex natura rei, supponit illud privilegium, & quodcumque simile. Et ideo vnum decretum alteri non repugnat, sed privilegium semper accommodari debet ad eum, qui secundum sacros canones idoneus fuerit confessionibus audiendis. Quod si inde sequatur aliqua restrictio quoad personas, nihil refert, nam accidentaria, & materialis est.

Circa matrimonium denique explicatur resolutio posita in num. 2.

XIX. Superest dicendum de matrimonio, in quo sacerdotis ministerium ad duo tantum desiderari potest. Primum ad substantialem valorem eius, iuxta nouum decretum Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de Refor. vbi requirit presentiam parochi, vel alicuius sacerdotis de licentia eius ad valorem matrimonij. Vnde constat ministerium hoc à nostris sacerdotibus usurpari non posse, quia non sunt parochi animarum: ergo sine licentia parochorum, vel ordinariorum non solum non possunt licite hoc prestare, verum etiam neque eorum presentia aliquid conferat ad valorem matrimonij. Et quanuis Pontificis licentia posset ad hoc sufficere, quia hæc nunquam excludi potest, semperque à fortiori comprehenditur, etiam si de parocho, aut de ordinario solum mentio fiat: nihilominus talem facultatem hæc tenus Societati non concessam, nec per specialia eius privilegia, nec per communicationem aliorum, quia nulli etiam religioni concessum est, nisi vbi religiosus concessum est, vt parochorum munus sustineat, vt in superioribus tactum est n. 5. & statim num. seq. etiam dicemus: tunc autem non operantur proprie ex privilegio, sed ex iure ordinario, quia tunc ad sunt matrimonio contrahendo vt parochi.

Vbi sunt pastores non valet privilegium assistendi matrimonio.

XX. Nec item valet ad benedicendam nuptias.

Vbi non datur pastor valet privilegium assistendi.

Aliud ministerium circa hoc sacramentum est, solennis benedictionis nuptiarum: quod specialiter, & sub graui censura religiosus prohibitum est, in Clem. Religiosi. de privilegiis. De quo etiam nullum inuenio privilegium, quo facultas detur religiosus ad solennizandum matrimonium, vel quod dicta prohibitio derogata sit. Nihilominus in Cõpendio Societatis verb. *Sacramenta*. in fine additur in scholio ab auctore eius, non licere nostris matrimonium ministrare, nisi in illis prouinciis, in quibus necessitatis causa à Præposito Generali permissum fuerit. In qua declaratione supponitur, Præpositum habere potestatem concedendi hanc facultatem, saltem necessitatis causa. Hanc autem necessitatem intelligo esse solum in eis regionibus, in quibus nulli sunt proprii Episcopi, aut parochi, seu pastores animarum, quia extra illas regiones nulla potest reputari necessitas: nam licet in aliquo particulari casu possit deesse parochus, tamen cum ille defectus nõ sit de re admodum necessaria, non statim ratione illius licitum est hoc ministerium usurpare, sine peculiari indulto, quod circa hoc non inuenio. Potestas autem concedendi prædictam facultatem pro illis remotissimis regionibus in prædicta necessitate existentibus, solum videtur fundari posse in indulto Pauli III. quo concedit facultatem ministrandi omnia sacramenta sine præiudicio tertij. Nam sub administratione sacramentorum comprehenditur quidquid ad substantiam vel solennitatem eorum pertinet: & in illo casu, seu in illis locis non interuenit præiudicium tertij: ergo nihil est cur hæc facultas sub illa generali clausula non contineatur.

XXI. Maxime, quia, vt supra dicebam, eo ipso quod nostri auctoritate Apostolica, ad has regiones mittuntur, illis cura illarum animarum committitur, quæ ad fidem conuertuntur, vel quacunque occasione ibi degunt, & fideles, ac baptizati sunt. Confirmatur ex alio indulto Pauli III. anni 1549. litterarum Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

bitum, &c. vbi Præposito Societatis conceditur, vt cum aliquos ex sociis in Saracenorum, paganorum, aliorumque infidelium terras, & prouincias alias remotissimas miserit, possit eis auctoritate Apostolica cõcedere varias facultates longè grauiores, vt dispensandi aliquando in gradibus prohibitis, benedicens coemeteria, & paramenta Ecclesiastica. Et quanuis in his gratis non liceat argumentari à simili, neque etiam à maiori ad minus, quia pendet ex voluntate expressa concedentis, nihilominus ex illa concessione colligimus hanc facultatem nec fuisse negatam à Pontifice, nec denegandam si postularetur: non fuisse autem postulatam, nõ quia vsus eius non esset in illis regionibus necessarius, sed quia supponebatur concessa Societati in prioribus privilegiis, & iam esse vsu receptam.

C A P V T V.

De spiritualibus exercitiis, quibus ad proximos inuadendos Societas vtitur; ac primo de eorum quidditate & doctrina.

PRincipio explicandum à nobis est, quid exercitiorum nomine intelligimus. Quanuis enim aliquibus nomen hoc nouum videatur, non tamen est, sed à Patribus usurpatum. Nam D. Bonau. in fine primi tomi Opusculorum scripsit, quod spiritualia exercitia nominauit, quæ ad eodè necessaria esse cõsuevit, vt his verbis librum inchoet, *Vt in virtutibus conseruatis oportet te habere exercitia spiritualia, quibus animatum occupes, quia nisi sit, non poteris in virtutibus perseuerare.* Et deinceps breuiter ponit tredècim exercitia, in quibus non tantum interiores actus pertinentes ad contemplationem, vel meditationem, aut eorum materiam, vel modum, sed etiam alios actus, & studia virtutum, sub eo nomine comprehendit: quod frequens est in aliis Patribus, & spiritualibus viris, quorum sententiam statim attingemus. Non est autem minus vsitata loquutio, qua exercitia spiritualia à corporalibus distinguuntur, significanturque internæ animæ meditationes, ac cogitationes quibus ad internam animæ puritatem, & cum Deo vnionem progreditur. sic dixit Bernardus in lib. de vita solitaria ad Fratres de Monte Dei, col. 15. (si eius est illud opus.) *Singulis horis tua distribue exercitia, quid spiritualia spirituali, quid corporalia corporali, in quibus sic exoluat omne debum spiritus Deo, & corpus spiritui, vt si quid fuerit intermissum, si quid neglectum, si quid imperfectum, suo modo suo loco, suo tempore, non abeat impunitum.* Et col. 12. cum dixisset, *Quæris quid agas, aut in quo te occupes?* Primum extra quotidianam orationum sacrificium, vel lectionis studium, quotidiane conscientia discussione, emendationi, morum compositioni pars sua diei deneganda non est. Deinde operandum est aliquid manibus, quod iniungitur, non tam quod animi delectando ad horam detineat, quam quod spiritualibus studiis delectationem conseruet, & nutriat. subdit inferius, *Non spiritualia exercitia sunt propter corporalia, sed corporalia propter spiritualia.* Vnde constat exercitia spiritualia vocare lectionem, meditationem, orationem, & conscientia examinationem. Et eodem modo loquitur S. Bonauent. in lib. Meditationum vitæ Christi, cap. 56. Sic etiam Ludouicus Blossius in Institutione spirituali, cap. 5. *Bona quidem (ait) & Deo grata sunt externa exercitia, sed incomparabiliter melius est exercitium internam, quo homo desiderat, ar. denter, se ad Deum non per sensus, & imagines, sed modo quodam supernaturali extendi, vt ei vnietur.* Et in Canone vitæ spiritualis, cap. 16. *Lectione, (inquit) precatione, ceterisque spiritualibus exercitiis deditur esto.* Item in Speculo spirituali, cap. 11. Sic etiam dixit Laurentius Iulianus lib. de Vita solitaria, cap. 1. *Sunt spiritualia exercitia sedula cordis intentione colenda. Et similia habet in*

I. Quid per exercitia ha signifi- cetur.

petitionem formaliter consistere in ipsa locutione mentali, vel vocali, & vt sic esse in intellectu, manere autem vt omnes faentur proximè ab affectu, qui per ipsam petitionem potissimè explicatur. Et hoc est quod in illis verbis declaratur: nam quando cum Deo loquimur, præcipuè versamur in operibus affectus: quia licet ipsa locutio præcipuè hæc per intellectum, tamen solum sumitur vt signum affectus, & propter illum fit: ergo ipse affectus est quod præcipuè exercetur, siquidem propter quod vnumquodque tale, &c. Imò totum id est quasi vnum opus voluntatis perfectum: quia vbi vnum est propter alterum, ibi est vnum tantum.

VII.

Ad alteram verò partem respondetur, aliud esse considerare radicem illius affectus, qui reuerentia dicitur, aliud necessitatem eius. Ratio ergo facta probat, reuerentiam licet consistat in affectu, oriri ex cõsideratione intellectus, quod suo modo commune est omnibus actibus voluntatis. Nolter autem B. Ignatius non hoc negat, nec de hoc tractat, sed docet magis esse necessariam reuerentiam erga Deum (quatenus nimirum per nostram libertatem eum diuina gratia eam in nobis excitare, & efficere possumus) quando per affectum & colloquium ex illo ortum cum Deo agimus, quàm cum circa intelligentiam solum versamur. Quod verissimum est, quia si cõsideratio intellectus etiam de rebus diuinis fit merè specularia, non ita solet excitare affectum, nec versatur propriè circa Deum vt circa personam cum qua tractamus, aut negotiamur, sed solum vt circa obiectum quoddam, quod spectamur, & ideo in illo opere nec reuerentia tam necessaria est, nec ex illo regulariter nascitur, nisi cõsideratio ad praxim applicetur. Si ergo cõsideratio practica sit, ipsa conciliabit reuerentiam, si sit de rebus apertis ad excitandam illam: & ideo etiam tunc non exigitur à nobis tanta cura habendihunc reuerentiæ modum, quia veluti naturaliter nascitur ex dicta cõsideratione, quamquam non negatur etiam tunc reuerentiam esse adhibendam, eto eius cura non sit tam necessaria, sicut quãdo in colloquiis, & affectibus versamur: quia tunc tractamus, & negotiamur cum Deo, tanquam cum amico, vel patre, aut domino: & ideo ne familiaritas (quod contingere solet) pariat contemptum, aut negligentiam aliquam, magna cura adhibenda est, vt summa reuerentia exhibeatur, nam est valdè necessaria, vt debito modo cum Deo versetur: colloquia autem ipsa & affectus de se non ponunt illam, & ideo necesse est vt ad illà homò specialis cura attendat, & inuigilet: & hæc est mens illius regulæ ad tractandum cum Deo valdè necessaria.

Secundum dubium.

VIII.

Secundò in decima earundem annotationum dicitur, humani generis inimicum magis solere oppugnare eos, qui in via spiritus iam progrediuntur, per viam scilicet quam illuminatiuam vocant, quàm eos, qui inchoant per viam purgatiuam. Quod licet non tam pertineat ad doctrinam, quam ad factum & experientiam, videtur creditu difficile: quia verisimile est dæmonem in principio magis contradicere nequiter, vtendo illo principio, Principis obsta, quia facilius poterit hominem vincere prius quàm virtutis dispositionem, ne dum habitum acquirat. Respondetur tamen in primis in ea regula non simpliciter dici dæmonem vehementius oppugnare proficientes, quàm incipientes, sed cum hoc addito, per boni (id est, honesti, ac virtutis) speciem. Quod sine dubio ita est, regulariter loquendo (ita enim hæc res morales intelligendæ sunt: aliàs enim interdum incipientes non ex eo quòd nõ tenentur pacem sentiant, sed quia iuxta Aug. in Pl. 29. Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

i. Disser.

Tormenta animi non sentiunt qui non proficiunt: putat enim quid pax est, sed incipit proficere, & tunc videtur in qua pressura est, quia cum creuisset herba & fructum fecisset, apparuerunt & zizania; ordinariè ergo illa 10. regula intelligenda venit. Ratio autem eius est, quoniam incipientes adhuc habent passiones immoderatas sine vlla ferè vitioforum habituum diminutione, & ideo aperte, & sine vilo velamine conatur dæmon eos ad priora vitia reuocare, non sub specie virtutis, sed vel carnis delectationem, aut mundi honorem, aut diuitias tanquam bonum maximum proponendo: postquam verò aliquis in virtute se aliquantulum exercuit, & ad illam est affectus, & per acquisitum habitum magis propensus, non est ita dispositus, vt propositis prauis obiectis tam facile moueatur, ideoque sub aliqua boni specie à dæmone tentantur.

IX.

a. Disser.

Deinde dicitur, etiam absolute loquendo, moraliter verum videri, tentationes dæmonis, minus fortes esse statim in principio conuersionis, quàm post aliquem progressum in virtute factum: quod partim ex diuina gratia & prouidentia, partim ex astutia dæmonis provenire potest. Ex Deo quidem, quia quando efficaciter vult aliquem ad se conuertere, vehementius illum interius mouet, & spiritualibus consolationibus, ac delectationibus, faciliorem ei reddit viam spiritus, & virtutis: vnde fit vt ad eius prouidentiam pertineat etiam contraria impedimenta remouere, quæ maxima esse solent ex parte dæmonis: & ideo illius tentationes pauciores, & remissiores eo tempore permittit. Postea verò quãdo iam homo habet maiores vires virtutis & gratiæ, maiorem etiam licentiam Deus præbet dæmoni, vt illum exerceat, quo solidiorem, magisque probatam virtutem obtineat. Vnde Gregor. lib. 24. moral. cap. 7. relinquendum (inquit) seculum quodam prius tranquillitas ostenditur, ne in sua reuerentia & inchoatione turbati redeant ad id quod euaserunt: prius ergo suauitatem sentiant securi, prius pacis quiete nutrantur: post cognitam verò dulcedinem tanto tolerabilius tentationum certamina sustinent, quanto altius in Deo cognouerunt quod amant. Fieri etiam potest vt dæmon in principio astute se contineat, cum enim partim ex rei nouitate, partim ex maiori auxilio gratiæ maior esse soleat feruor spiritus in principio conuersionis, timet repulsam, imò etiam veretur ne ipsa tentatio fiat occasio magis obfirmandi animum in proposito, & inchoato virtutis studio: & quia perfenerantia difficilis est, valdeque humanum est vt discursu temporis homo languescat, vel tædio afficiatur, ideo huiusmodi occasionem expectat per longum etiam tempus, etiam si homo interim aliquantulum in virtute proficiat, & tunc nacta opportunitate exerit vires suas.

Vide Thomã à Kempis lib. 1. de imitatione Christi cap. 3.

Tertium dubium.

Tertiò in principio, seu fundamento exercitiorum, optimum consilium datur charitati proximi, & virtuti consentaneum, scilicet vt cuiusque sententiam, seu propositionem, si obscura sit, in bonam partem interpretemur, quia de omnibus benè præsumere debemus, vbi non constiterit male agere, aut sentire. Si autem propositio ipsa non possit ab errore vindicari, mentem dicentis exquiramus, vt si fortasse mente nõ errat, linguam corripere illum moneamus: si verò etiam male sentit, illi totis viribus emendare, & ab errore securum reddere conemur. In hoc autem potest aliquis statim habitare: nam si error sit contra fidem, non satis est fratrem corripere, sed sepe tenemur eum denunciare, præsertim quando ex contumacia lapsus esse satis constat. Veruntamen, quantum in illa notatione hoc non explicetur (quia non pendet ex solo iure naturali, sed etiam ex Ecclesiasticis præceptis, multa que

X.

Documentum d. corripienti proximo ex parte impugnant.

indiget morali doctrina, quæ ibi erat extra institutum B. nostri Patris) non tamen excluditur, sed vniuersaliter dicitur, *Vias omnes opportunas tenet, quibus illum sanum intellectum, ac securum reddat ab errore.* Inter quas vias dicta denunciatio numeranda est, quando secundum rectam rationem, vel superiorum præcepta fuerit necessarium: illa autem verba sufficiunt loco animaduersionis, vt si persona docta sit, & per se sufficiens ad intelligendum quas vias tentare teneatur, id faciat: si autem sit indocta, saltem dubitare sciat, & interrogare.

Quartum dubium.

XI. Quartò in principio, seu fundamento exercitiorum ea indifferentia affectus homini commendatur circa res creatas non prohibitas, vt nō magis queramus sanitatem, quam ægritudinem, nec vitam longam breui præferamus. Statim verò occurrit obiectio, quia salus, & vita sunt ex his rebus, quas homo tenetur ex præcepto custodire, & querere medijs honestis ac decentibus: non est ergo laudabilis indifferentia non magis querendi sanitatem, quam ægritudinem, &c. Deinde non rectè æquiparantur ibi hæc duo genera bonorum diuitijs, & honorum diuitiæ, & honor non sunt bona propter se appetenda secundum rectam rationem, quia non sunt per se honesta, aut conuenientia naturæ, sed indifferentia, ac propterea solum vt instrumenta virtutis, vel naturæ conseruandæ, appetenda sunt, & ideo ad illa secundum se debet esse indifferens animus rectè compositus: salus autem & vita sunt ex bonis per se appetibilibus, quia sunt per se naturæ conuenientia: & ideo rectitudo virtutis non postulat circa illa eandem indifferentiam. Dicendum verò est, sermōnem esse posse de dispositione affectus necessaria ad honestatem, & ad vitandam culpam etiam venialem, vel solum de meliori, magisque perfecta dispositione. Loquendo priori modo, rectè procedit obiectio: nam reuera non postulatur eadem indifferentia affectus circa illa duo genera bonorum. Nam homo non rectè faciet si sit affectus ad honores vel diuitias præter se, eritque talis dispositio actualis, culpa ad minus venialis saltem ex obiecto, quia fertur in obiectū aliter, & altiori modo, quam ipsum dignum sit, fruendo nimirum vt deis: & ideo circa hæc bona indifferentia affectus ad habendum, vel cendum illis per se spectatis, & (quod consequens est) solum velle illa quatenus esse possunt instrumenta virtutis, est ad rectitudinem voluntatis necessarium.

XII. At verò bonum vitæ & salutis est ex his, quæ propter se appeti possunt, id est, quatenus per se sunt conuenientia naturæ, & necessaria ad quandam eius integritatem, propter quam honestè appetuntur sine respectu ad alium finem: & ideo sine culpa potest affectus, non esse omninō indifferens circa hæc bona, secundum se spectata. Nihilominus tamē ad maiorem perfectionem spectat (& hanc existimo fuisse mentem S. P. N. Ignatii, hæc ipsa bona non amare nisi vt sunt instrumenta virtutis: quamuis enim per se amabilia sint, interdum solet homo ex illis occasionem sumere vel peccandi, vel non proficiendi in virtute, & ideo vtilissimum est non plus ad illa affici, quam vt conducere possunt ad maiorem virtutis profectum. Accedit, quod interdum est vel ad virtutem necessarium, vel saltem ad perfectionem virtutis, hæc bona contemnere, & prodigere propter Deum. Vt ergo homo, & paratus, & promptus sit ad hoc præstandum, oblata occasione opus sine dubio consilij est, illam indifferentiam exercere, & in ea conseruari. Quod dictum intelligatur de omnib. bonis, quæ licet per se amabilia sint, homo potest eis bene, & malè vt. In virtutib. enim

quibus homo malè vt. nō. potest, illa indifferentia laudabilis nō est. Occurreret autem hic alia dubitatio, quam infra in dubio 9. attingemus.

Quintum dubium.

Quintò vbi ratio examinandi generaliter conscientiam traditur, multa ad moralem doctrinam de peccatis pertinentia valde vtilia, & cum summa breuitate proponuntur, tam clarè, & distinctè, vt magnam rei comprehensionem indicent, quam tamen habuisse Ignatium priusquam in Theologia doctrina plenè esset instructus, ex lib. i. vitæ eius, ca. 15. licet colligere: vbi cum argueretur cur sine exacta doctrina auderet rem difficillimam detinere, differentiam mortalis, & venialis peccati, etiam in internis cogitationibus constituendo, respondisse dicitur, *Vera ne sint aut falsa que scripsi, vbi iudex est: ego enim meum non interpono. si vera sunt, probat: si falsa, reuente. Nemo autem (vt ibidem refertur) auius est quidquam eorum improbare.* Dubitare autem aliquis potest, nam ibi sub titulo de cogitatione dicitur, in cogitatione de materia mortalium venialiter tantum peccari, quoties homo aliquantulum moratur, quasi auscultando, vel quando aliqua obiter sensus delectatione afficitur, vel in ea retundenda sese exhibet negligentem: nam hoc vltimū membrum eum indefinitè tradatur, & doctrinam sit, æquiualeat vniuersali. Hoc autem modo sumptum, nimiam licentiam continet. Nam delectatio morosa per solam negligentiam, potest fieri peccatum mortale, vt ex prima secunde constat: quia ad peccandum mortaliter non semper requiritur expressus & directus consensus, sed sufficit crassa & supina negligentia. Respondetur tamen B. Ignatium loqui præcisè de negligentia quæ nō transit in consensum, nec directum nec interpretatiuum: quod & antecedenti, & consequenti verbo satis indicatur. Expendendum enim est illud verbum aliquantulum, & obiter, &c. quod idem significat ac subreptitiè & antecedenter ad plenam iudicij, & rationis animaduersionem: quandiu autem delectatio in eo statu durat, etiam si aliqua negligentia interueniat, tantum est peccatum veniale: nam sine plena aduertentia rationis, consensus etiam interpretatiuus mortalis non interuenit. Ac propterea interioris subditur, peccari mortaliter quādo cogitationi præbetur quacunque ratione assensus. Ponderandum enim est verbum illud, quacunque ratione, additum enim est ad comprehendendum expressum & virtuales consensum.

Sextum dubium.

XIII. Sextò circa idem examen, vbi de peccatis agitur, quæ in opere consistunt, sub titulo de opere difficultatem habet, quod dicitur, ad iussa superiorum reuerentiè diplomata, seu indulta Pontificum: pro insultum expiatione, vel Christianorum pace concedi, vel promulgari, si iura, per que ad confessionem peccatorum, & Eucharistiæ sanctæ susceptionem Christi fideles inuenerunt. Et subiungitur, Peccat si quidem non leuiter quicumque tam pium Rectorem Ecclesiæ cohortationes, sanctionesque aspernari audet, ac transgredi. Non enim apparet quale hoc peccatum sit, aut que præcepti obligatio ibi interueniat. Nam Pontifices nō iubent per hæc rescripta, sed incitant, vt in eodē loco dicitur, & ex tenore ipsorū, & ex vti satis constat: ergo solum se habet vt consilia quæ dō, quia sub præceptū nihil immediatius continetur, quam consilium: non acceptare autē consilium, per se nullum peccatum est, vt constat tum ex diuini consilij, et ex generali ratione eorum: nam in hoc maxime distulerunt à præceptis, quod nimirum obligationem, aut moralem necessitatem non imponit: ergo hæc cohortationes Pontificū prætermittere, per se nullum est peccatum. Respondeo, illa duo verba, aspernari ac transgredi

mem in uno
sensu.
ri audeat, ac transgredi, dupliciter accipi posse, coniun-
ctim scilicet, ac diuisim. Et quidem si primo modo
accipiantur, res erit facilis, & sine contumacia: nam
sensus erit, non esse leue peccatum talia indulta
contemnere, & ex contemptu illa transgredi; & sol-
uitur difficultas tacta, nam contemnere consilia, &
ex contemptu illa non seruare graue peccatum est,
vt in superioribus diximus, tractando de consiliis
Euangelicis: & hanc fuisse existimo Ignatii men-
tem.

XV.
In altero
sensu consilia
dicitur obiectiua
inrigera.
Si autem illa duo verba diuisim accipiantur, est
nonnulla difficultas in posteriori explicando, in
priori enim nulla est: nam a spernari indulgentias,
& exhortationes ad illas lucrandas, per se, & ex ob-
iecto malum est, imò vix fieri potest sine errore cir-
ca fidei dogmata: quòd si tantum sit contemptus
practicus, saltem continet iniuriam rerum sacra-
rum, & indicat animum à spiritualibus bonis val-
de alienum. Secluso autem contemptu transgredi
hæc diplomata, id est, non obseruare illa ex qua-
dam animi remissione, aut negligentia, non vide-
tur esse per se, & ex obiecto vllum peccatum: & hoc
probat ratio facta. Tamen, moraliter loquendo, si
homo sciens & videns, ac directa voluntate illa o-
mittat, vix fiet sine aliqua culpa, vel quia est quasi
prodigalitas quædam spiritualium bonorum, vel
quia turpis est pars, qua non conformatur toti, quòd etiam
moraliter non fit sine aliquo scandalo, vel quia ho-
mo est nimis negligens in subueniendo spirituali-
ter communi bono, propter quod tales gratia cõ-
ceduntur, vt supponitur. Igitur in hoc etiam sensu
dici potuit, in eo non leuiter peccari: nam ad hanc
locationem sufficit quòd moraliter coniungatur
culpa, vnde cunctis proueniat. Illud autem non leuiter,
non debet in hoc sensu accipi pro peccato mor-
tali, sed pro graui, & non contemnendo veniali.

Septimum dubium.

XVI.] Septimò in primo exercitio primæ hebdomadæ
circa finem in colloquio, offendere quis posset in il-
lis verbis, *Exquiram mecum rationem, quia creator ipse
infinitus fieri creatura, & ab æterna vita ad temporalem
mortem venire pro peccatis meis dignatus sit.* Nam Verbum
Dei, licet factum sit homo, non tamen prop-
riè dicitur factum creatura, quia ille homo crea-
tura non est, & quia repugnant hæc diuinitati eius.
Veruntamen Ignatius, quia non tractabat de Scho-
lastica subtilitate, modum loquendi sanctorum
(quorum aliquos retuli tom. 1. in 3. p. q. 16. art. 8. in
comment.) imitatus est pro eodem accipiens fieri
creaturam, ac fieri hominem, & creaturam vocans
omne compositum ex natura creata, in tempore
productum: quod maximè facere licet quando ex
contextu sermonis, & ex antecedentibus, & conse-
quentibus verus sensus constat, vt in illo exercitio
manifestum est, & latius explicatur inferius in pri-
mo exercitio secundæ hebdomadæ.

Octauum dubium ubi aliqua in specie apocry-
pha complantur.

XVII. Octauò in exercitiis ad vitam Christi D.N. perti-
nentibus animaduerti potest, interdum aliquid
addi historiz Euangelicæ, vel ex pia consideratione,
vel ex obseruatione sacrorum locorum, nun-
quam tamen sine sufficienti autoritate, vt in exer-
cicio de Natiuitate, ad finem consideratur B. Virgo
ex oppido Nazareth egrediens, insidens asinæ, &
Ioseph comes eû ancillula, & boue. Vbi tria addun-
tur, quæ Euangelistæ non narrant: primùm quòd
B. Virgo non pedes iuerit, sed insidens asinæ, & ideo
statim ibi additur, vt pie meditari licet. Fuitque hæc
Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

sententia Lyrani in Luca 1. quem sequuti sunt Car-
thuf. & Ioannes Maior, & noster Toletus Salmeron
tom. 3. in Euang. tract. 33. *Neque enim par erat* (inquit)
*puellam teneram, vicinamque partui, pedibus illud iter eme-
turi, nisi sine causa velimus multiplicare miracula.* Non de-
sunt tamen viri docti, quibus magis placeat crede-
re, Virginem iter illud pedibus confecisse, eo quòd
paupertati magis conueniat, & nihil repugnet gra-
uiditati Virginis, vt dixi tom. 2. in 3. p. disp. 5. sectio-
ne 1. quia nullam inde molestiam, nullum impedi-
mentum sentiebat, iuxta Patrum doctrinam, Ful-
gentij ferm. de laudibus Virginis, Bernardi in ser-
mone *Signum magnum*, Nicephori lib. 1. cap. 12. Qui-
bus ego libenter concedam, potuisse Virginem nõ
maiori labore iter pedibus conficere, quam si gra-
uida non esset. Nilominus à priori sententia rece-
dendum non censeo. Nam insidere asinæ paupertati
non repugnat, imò illam maximè commendat,
vt dixit Chrysostomus homil. 67. in Matth. quando
necessitas cogit, tunc enim non vltius progredi,
sed necessitati vsum terminare perfectæ paupertatis
est. Tunc autem quantum non esset specialis ne-
cessitas ex pondere, aut impedimento vteri proue-
niens: erat sufficiens ex naturali corporis debilitate.
Erat etiam maior quædam decencia, quam Iosephum
obseruare par erat: ac denique, licet propter se,
Virgo partui proxima, non indigeret illo iu-
uamine, tamè propter alios, qui supernaturale au-
xilium agnoscere non poterant, erat valde expedi-
diens, ne Ioseph nimis acerbus, & inhumanus in
suam sponfam videretur.

Secundum est, bouem etiam secum adduxisse: XVIII.
quod expressè affirmavit Bonau. in lib. Meditatio-
num vitæ Christi, Lyra etiam, & auctores superius
citati, & consonat communis traditio Patrum di-
cètrium, Christum iacuisse in præsepe inter bouem,
& asinam, quos retuli in 2. tom. disput. 13. sect. 3. pau-
lo ante finem: nam licet illa animalia potuerint esse
aliena, verisimilius tamen est in illo loco, seu an-
gulo nihil fuisse, quod ad ipsum Ioseph non perti-
neret. Notantque prædicti auctores, bouem addu-
ci potuisse vt venderetur ad solvendum tributum,
& alias expensas, quia per multos dies morati sunt
in Bethleem. Tertium, quod in ea consideratione
additur, est de ancillula, quod nullo alio in loco le-
gisse me recolo: imò inuenio Chrysostomum hom-
il. de Natiuitate Domini, tom. 2. dicentem, *Ioseph
& Maria mater Domini non habebant seruulum, non ancil-
lam, de Galilea, de Nazareth soli veniunt: ipsi sunt domini,
& famuli.* Hæc autem verba non admodum nos
cogunt, tum quia nõ satis constat illam homiliam
esse Chrysostomi: tum etiam, quia ibi interponit
hæc verba, *non habebant iumentum*, quòd minus rece-
ptum est. Alterum ergo etiam est incertum, & quã-
uis alterum etiam, quod hic consideratur, non con-
flet, probabilitate tamen non caret. Nam ille fa-
mulatus non excedebat statum, & paupertatem
Ioseph, vt ex munere etiam eius coniectare possu-
mus, & ex his quæ de statu illius, & parentum Vir-
ginis tractat Canisius lib. 1. de B. Virgine, cap. 4. Vn-
de non dubito quin domi suæ huiusmodi adiuto-
rium, seu famulatum haberet, erat enim moraliter
necessarium, præsertim propter decenciam, & clau-
suram, ac custodiam virginalem Mariæ, & propter
assiduam eius contemplationem, & quietem. Si
autem illud habebant domi, nihil profectò obsta-
bat quominus illud secum deferrent: quia nec tanta
velocitate peregrinari erant, quin ancillula
posset illos sequi: neque, vt dixi, id excedebat eorũ
paupertatem, vt propterea oporteret familiarem
ancillulam dimittere, aut in aliena domo relin-
quere. Addo insuper, illud genus curæ, & prou-
identiz fuisse consentaneum amoris, & prudentiz
S. Iosephi, qui non ignorabat partum Virginis in il-

lo itinere esse euenturum, fortasse autem modum eius non præciebat: & ideo meritò providere potuit vt sponsam comitaretur ancilla, cuius opera vti posset, in his præsertim rebus, quæ & per feminas decentius fiunt, & per extraneas fieri non decebat. Sed de his rebus sic, vel aliter sentire non multum refert, cum nec Euangelio, nec traditioni repugnent, & congruentia ambigua sit.

XIX. An in Christi primo iudæis dedit communionem.

Aliud exemplum sumi potest ex prima contemplatione tertie hebdomadæ, vbi dicitur, Christum D. post agni Paschalis esum, & peractam cenam, pedes omnium discipulorum lauisse, & sacrosanctum corpus & sanguinem suum largitum esse. Vbi nonnulla adduntur Evangelicæ historiæ, præsertim quòd Iudæ etiam dederit sacram Eucharistiam, de quo plura dici possent, nisi à nobis essent tractata, disputatione 41 sectione 3. de Eucharist. Illud magis notandum hic est quod in secunda meditatione eiusdem hebdomadæ dicitur Christus post cenam vna cum vndecim Apostolis descendisse ex monte Sion, vbi fuerant cenati, & transiens per vallem Iosaphat, relictis ibi ex illis octo, alijs vero tribus in horti parte, seorsum ipse digredienti orasse, &c. Vbi primum aduertere oportet, in Euangelio nullam fieri mentionem vallis Iosaphat. Et non desunt qui dubitent, an vallis Iosaphat, de quo sit mentio Ioel. 3. sit aliquis particularis locus, vel sit peculiare nomē impostum ad significandum locum, in quo vltimum iudicium peragendum est, quicunque tandem ille futurus sit. Verum tamen per illa verba nihil aliud significatur, nisi quod Ioannes cap. 18. dixit; Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron, in montem Oliueti, qui proximè trans illum torrentem existit: nam inter montem Oliueti, & montem Sion est vallis quedam angusta, per quam fluit Cedron, & hæc vallis Iosaphat nominatur, iuxta modum loquendi Iudæorum ab vniuersa Ecclesia Latina vsurpatum, de quo in num. 2. in 3. p. disput. 53. sect. 3. dixi. In qua valle existit sepulchrum B. Virginis, vbi edificata est Ecclesia quæ sancta Maria Iosaphat vocatur.

Apud Bed. de locis sanctis, cap. 6.

XX. An in nocte passionis 8. Apostoli intraverint hortum.

Maius dubium esse potest, quia in prædictis verbis significat B. Ignatius octo Apostolos non fuisse ingressos in hortum cum Christo, sed relictos esse in ipsa valle Iosaphat. Nam de primis octo dicit; Relictis ibi octo, &c. illud autem aduerbium ibi designat vallem Iosaphat, nam proximè præcesserat: statim verò addit, alijs vero tribus in parte horti: condistinguit ergo hortum à valle, & in illo nullam partem tribuit alijs octo discipulis; non ergo ingressi sunt in hortum. At videntur repugnare verba Ioan. 18. Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiit ipse & discipuli eius. Nec potest dici indebitam esse locutionē, ad cuius veritatem sufficit quòd tres discipuli ingressi fuerint cum eo, nam in toto illo contextu indefinita æquivaleret vniuersali, nam quod proximè præcedit; Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem, generale est, quis enim audeat aliquem excipere, vel negare iuisse cum illo. Et hæc ratio etiam per se cogit, quia nullum est fundamentum ad negandum omnes discipulos ingressos fuisse hortum: nullus enim aliorum Evangelistarum hoc significat: & quamuis dicat prius reliquisse octo discipulos, & cum tribus seorsum secessisse, & postea ab eisdem tribus quantum iactus est lapidis se separasse, omnes tamen illi loci poterant esse intra hortum, quia vix ducentis passibus primus illorum locorum ab vltimo distat, vt refertur ab Aranda in descriptione Terræ sanctæ, c. 13.

XXI. Expediuntur proxima ob esse.

Respondeo, B. Ignatium (vt opinor) nihil peculiare voluisse circa hoc definire, sed aduertere solum illam separationem discipulorum, quam Euangelista refert. Sciendum est ergo, totum illum locum, in quem Dominus exiit, ab alijs Evangelistis

vocari villam, non quia esset oppidum aliquod vel pagus, sed quia erat prædium (vt Marcus illud appellat) habens ruralem domum, Luhanæ Quinta, quæ Gethsemani appellabatur. Etenim illud prædium verisimile est fuisse hortum, id est, peculiare locum arboribus confectum, & quasi vicinarum, quod recreationis gratia in huiusmodi villis haberi solet, vt graues authores annotant, Toletus annotatione 3. Natalis in suis meditationibus. Tertius autem ille locus erat ad radicem montis Oliueti, vnde necesse est vt vel totus, vel magna pars eius fuerit in valle Iosaphat. Hoc supposito, vnum est certum, scilicet Christum cum omnibus discipulis ingressum esse prædium illud, quia hoc clare significant Mattheus, cap. 26. dicens; Similiter omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Iesus cum illis (vtique omnibus) in villam quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipulis eius, Sedere hic donec, &c. quæ verba referuntur ad octo discipulos, nam statim additur, Et assumpto Petro, &c. Iulsi ergo illos sedere intra villam Gethsemani: quod rectè considerauit beatus Ignatius paulo inferius, in consideratione de mysterijs post cenam, dicens; Et octorem anere iussit Gethsemani. Est autem verisimile iussisse illos manere statim in principio prædij, & ideo in alio loco quem tractamus, dixit, reliquisse illos in valle Iosaphat, quia vt notauimus, prædium illud attingebat, vel magna ex parte erat in valle Iosaphat. Imò refert Burchardus i. p. descrip. Terræ sanctæ, cap. 7. §. 46. locum illum Gethsemani esse in latere montis Oliueti ad hærentem cuidam rupi concauæ de monte pendenti, sub qua discipuli sederunt, cum dixit Dominus; Sedere hic donec vadam illuc, & orem. Quod si ita est, rectè colligitur reliquisse discipulos satis in principio Gethsemani. Tandem fit etiam verisimile octo discipulos non fuisse ingressos partem illam prædij Gethsemani, quæ in propria, & rigorosa significatione hortus dici potest. Neque hoc repugnat Ioanni, quia à parte totum nominadò, quod etiam in vulgari modo loquendi satis vtitur est, nomine horti totum prædium Gethsemani significauit, vt etiam Toletus supra intellexit; nihil n. aliud quam quod alij Euangelistæ referre voluit. Quòd si fortasse quis contendat, vel ibi non fuisse partem prædij, quæ magis proprie dici possit hortus, quam reliquæ, vel si erat, in illam fuisse ingressos omnes discipulos, quamuis neutrum satis probari possit, verba Ignatij non repugnant, sed ab ea disputatione abstinent. Nam priora generalia sunt, scilicet octo discipulos in valle mansisse, id est, in principio illius horti, vt loquitur Aranda supra cap. 25. vel ad radicem eius, vt ait Burchardus: & in hoc tantum sensu distinguit appellationē huius loci ab illa parte horti magis interiori, & qua fortasse iam erat in monte Oliueti, vt Lucas significat, in qua permanentes alij tres discipuli. Ad hunc modum poterit lector facile expedire (ne prolixiores sumus, & ad explicanda Euangelia diuertamur) si quid occurrerit in eodem libro in omnibus punctis, seu meditationibus vitæ Christi D. quæ ex Euangelis desumptæ sunt, si quid enim illis interdum additur, solum est per modum breuis expositionis, cuius vel auctoritatem, vel probabilem rationem inuenire semper facile vnicuique erit.

Nonum dubium.

Nonò inter præludia, seu dispositiones, ad rectam electionem faciendam ponuntur tres gradus humilitatis. Primus dicitur necessarius ad salutem, nam consistit in subiectione hominis ad diuinam & humanam legem. Secundus dicitur esse perfectior: nam duo includit, scilicet voluntatem nunquam admittendi venialem culpam, & indifferentiâ affectus ad omnia.

XXII. De recta electione.

omnia temporalia commoda, vel incommoda; ita ut aequè sit animus propensus ad illa, vel carentiam illorum, ubi æqualis Dei gloria, & occasio propriæ salutis intercesserit. Tertius dicitur esse absolutissimus, nam in eo eligit homo pauperatē, & omnē mundi contemptum plusquā honores, vel diuitias, etiam cū aequali Dei obsequio, vel gloria, vel spirituali fructu propter maiorem Christi imitationē.

XXIII.
Tres, quæ
sunt circa
hunc gradum.

In qua doctrina tria desiderari, vel queri possunt. Primum, cur hi dicantur gradus humilitatis: nam videtur potius esse gradus omnium virtutum, quippe seruare præcepta, & vitare peccata, ad omnes pertinet, & si ad aliquam specialem, potius ad charitatem, vel penitentiam, quā ad humilitatē. Illa etiam vniuersalis moderatus affectus circa omnia temporalia bona officium est virtutum omnium. Secundum cur gradus humilitatis tres tantum esse dicantur, cum D. Benedictus in sua Regula, c. 7. duodecim gradus humilitatis posterit, quos D. Thomas interpretatur, & defendit 2. 2. q. 161. art. 6. Diuus autem Gregorius 23. Moralium, cap. 4. aliās 7. quatuor ponit gradus superbiz, quibus respondere debent quatuor gradus humilitatis, quos attrigit Augustinus in lib. de Spiritu, & litera, cap. 13. in fine. Et istam partitionē defendit idem D. Thom. q. 162. art. 4. Bernardus autē in proprio tractatu de duodecim gradibus humilitatis, partitionem S. Benedicti amplectens totidem gradus superbiz enumerat, vt notauit D. Thom. dict. art. 4. ad 4. At verò Anselmus lib. de similitudinibus, cap. 10. & sequentibus, septem gradus humilitatis enumerat. Cur ergo ab Ignatio tres gradus tantum numerentur? Tertio difficile videtur quod ad perfectam humilitatē spectat, cum aequali Dei gloria, & spirituali profectu, eligere pauperatē præ diuitiis, contemptum præ gloria, &c. nulla enim ratio virtutis, vel honestatis in huiusmodi electione apparet. Nam illa, que a loqui sunt naturæ incommoda, non sunt per se eligibilia, secundum rectam rationem, sed solū propter spiritualia commoda, vel quodlibet Dei obsequium: sed hic finis cessat in eo casu quia supponitur æquale obsequium Dei, & spirituale commodū sine his malis naturæ contrariis: cur ergo ad perfectionē spectat, tunc illa eligere? Nec satisficit quod ibi insinuat de imitatione, vel similitudine Christi: nam imitatio hæc non est ponenda in his rebus, quasi materialiter sumptis, sed formaliter, id est, quatenus ad Dei gloriam conferunt: non legimus autem Christum aequali Dei gloria, pauperatē præ diuitiis elegisse, sed propter maiorem Dei gloriam, pauperatē elegit, & mortem. Ergo ad eius imitationem solū debemus nos similem affectū exercere, non verò ad hæc afici, absque vlla vtilitate ad gloriam, vel obsequium Dei. Imò videtur clara repugnantia quod sit maior perfectio hoc eligere præ illo, & tamen quod in illo non sit maior gloria Dei, nam quid quid perfectius est in ratione virtutis, eo ipso ad maiorem Dei gloriam pertinet.

XXIV.
Ad 1. quæ
sunt in n.
precedenti.

Ad primum respondetur, iuxta doctrinam D. Thomæ dict. quæst. 161. art. 1. ad 5. Humilitas secundum quod est specialis virtus, precipue respicit subiectionem hominis ad Deum, propter quem etiam alius humilandi, se subicit. Vnde in hoc videtur humilitas habere quandam similitudinem cum obedientia, vel cum penitentia, seu iustitia ad Deum: tamen formaliter ab eis differt, quia proprie ac per se non inclinatur ad alterum, sed moderatur affectum propriæ excellentiæ, & ita continet hominem sub Deo: & sub quocunque participante excellentiam Dei, & hac ratione dicitur subicere hominem Deo: & quia hæc subiectio maximè à nobis exercetur per obseruationem mandatorum, ideo per hanc humilitas declaratur. Et ita etiam S. Benedictus præcipuos gradus humilitatis ponit in perfecta abrenuntiatione propriæ

voluntatis, & obseruatione præceptorum regulæ, ac totius obedientiæ, vt patet ex quatuor vltimis gradibus, quos D. Thomas refert, qui in ipsa regula sunt quatuor primi. Tamē in primo, qui est duodecimus apud D. Thomam, attingit substantiam humilitatis, quæ consistit in abiectione sui in conspectu excellentiæ diuinæ: eius autem perfectio in effectibus obedientiæ primariò manifestatur. Hac ergo ratione per obedientiam mandatorum, & voluntatem cauendi in omnibus offensionem Dei, & intendendi potius gloriam eius, perfectionem, & gradus humilitatis declarauit B. Ignatius.

XXV.
Ad 1. quæ
sunt in n.
dem 11. 13.

Vnde facile respondetur ad secundam interrogationem, gradus enim virtutis variis modis considerari possunt, & iuxta varias considerationes per diuersa & plura, vel pauciora membra diuidi. Hæc autem trimembris diuisio graduum virtutis, valde frequens est apud morales Philosophos, & Theologos: nam Philosophi distinxerunt virtutes morales prout sunt in homine, in politicas, purgatorias, & purgati animi, vt videre licet apud D. Thomam 1. 2. quæst. 61. art. 5. vbi rectè Caietanus aduertit illis verbis tres status eiusdem virtutis significari. Nam politice dicuntur quatenus hominem rectè moraliter componunt: purgatoria quatenus incipiunt hominē magis abstrahere à rebus humanis, & corporeis, eumque subleuare incipiunt ad imitandam diuinam, & spiritualement perfectionem: purgati autem animi dicuntur, quando iam attingerunt perfectissimum gradum, cum desipientia omnium rerum quæ animum perturbare possunt. Similis est alia partitio, qua virtutis gradus distingui solent in statum continentia virtutis simpliciter, & virtutis heroica. Item perfectionem charitatis distinguunt in incipientem, proficientem, & perfectam. Denique Glossa Ordinaria Matth. 3. circa illa verba Christi, *Sic decet nos implere omnem iustitiam*, tres gradus humilitatis distinguit, scilicet, subdi maioris, æqualis, & minoris, quos vocat sufficientiæ, abundantia, & perfectæ iustitiæ. Ita ergo potuit rectè B. Ignatius distinguere tres gradus humilitatis, ex tribus modis contemendi seipsum, & suam voluntatem, ac temporalia commoda, scilicet, vel quantum necesse est ad seruanda rigorosa præcepta, vel quantum sufficit ad vitandas etiam veniales culpas, & quærendam maiorem Dei gloriam, vel quantum conferat ad maiorem Christi imitationem. In quo etiam aduerto S. Benedictum in distinguendis gradibus humilitatis, non tantum posuisse que pertinent ad interiorē affectum, sed etiam, quæ ex parte intellectus, conferunt ad illam perfectionem consequendam, & quæ in exterioribus actibus, ad eam seruandam, vel ostendendam, obseruare oportet. Et ad eundem ferè modum procedit Anselmus, vt D. Thomas superius explicat: quod illis Patribus fuit opportunum: quia instruebant hominem in omnibus, quæ ad humilitatem conferebant. At verò B. Ignatius solū distinxit gradus humilitatis, quoad interiorē affectum, prout variis modis potest esse magis, vel minus perfectus: quia solū eam distinctionem præmittebat ad electionem status faciendam, quæ maximè pendet ex affectu magis, vel minus subiecto Deo, & abstracto à temporalibus rebus. Diuisio autē Gregorij quoad gradus superbiz nihil obstat, quia illi omnes opponuntur humilitati, in quocunque gradu existentis: quia eidem virtuti multa vitia opponi possunt.

XXVI.
Ad 3. quæ
est
ibidem.

Ad tertiam interrogationem respondetur primo, illud genus humilitatis esse valde conforme modo loquendi, & exemplis Sanctorum, nam conformitatem ad Christum putant esse sufficientem rationem amandi omnem abiectionem, & humilitatis modum, iuxta illud Petri, *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini*

quam in vestigia eius. 1. canonica, cap. 2. & cap. 3. Melius est benefacientes pati, quam male facientes, quia Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Fateor tamen ab hoc mortuo nunquam esse separabilem maiorem Dei gloriam, & maiorem fructum gratiae, ac perfectionis spiritualis, ceteris paribus. Vnde idem Petrus cap. 4. subdit, *Communicantes Christi passionibus gaudere, ut & in revelatione gloriae eius gaudeatis exultantes*; nunquam ergo hic fructus separatur ab illa communicatione, si cetera sint paria. Et ratio est clara, quia in eo motivo includitur maior amor, & maior reverentia ad Christum Dominum. Et praeterea in eligenda maiori temporalium rerum abiectione (etiam si in alijs sit aequalitas) in hoc semper est excessus quod illa via est securior, & aptior ad magis merendum, vel saltem magis satisfaciendum coram Deo, vel pro nobis, vel pro proximis. In quo etiam consideratur quaedam maior similitudo Christi: nihilominus tamen verum est quod Philosophus 2. phys. c. 2. & 13. metaph. c. 3. dixit. *Abstrahendum non est mendacium*, & ideo ad purificandum affectum, illumque magis abstrahendum ab affectu temporarium, recte proponitur ille perfectus gradus humilitatis, quo homo humiliora, & abiectiora magis appetit, etiam si praescindatur omnia alia utilitas, praeter conformitatem ad Christum in profunda humilitate.

Decimum dubium.

XXVII. Decimo explicandus est similis locus, qui habetur in meditatione quartae diei secundae hebdomadae, puncto 3. ubi proprio ac singulari modo distinguuntur tres perfectionis gradus, videlicet, paupertas, abiectio sui, & humilitas, quae ex diametro, ut ibi dicitur, divitiis honori, & superbiae opponuntur; à quo omnes virtutes statim introducuntur. Videri enim potest novus hic modus explicandi gradus perfectionis, & radices oppositorum vitiorum. Nam, si per gradus perfectionis intelligantur diversus status virtutum, ut in praecedenti puncto dicebamus, non recte illo modo explicatur: nam ad virtutem, seu perfectionem in quocunque statu existentem requiritur humilitas in proportionali gradu, seu statu, & ita illi tres gradus non sunt separabiles in statu perfectionis. Si autem illa tantum numerantur ut conditiones, vel dispositiones ad perfectionem, insufficienter numerantur: nam omittitur castitas, & propriae voluntatis abrenunciatio, quae maxime necessaria est. Et similiter in contrariis radicibus vitiorum omittitur concupiscentia carnis, quae ponitur à Ioanne 1. canonica, cap. 2. qui non distinguit inter honorem & superbiam, sed utrumque concludit sub superbia vitae: nam concupiscentia oculorum, pro divitiis posita est.

XXVIII. Respondetur, considerandam esse occasionem, & rationem eorum, quae dicuntur, ut verus sensus intelligatur, ibi enim incipiebat tractare B. Ignatius de medijs, quibus homo paulatim disponi debet ad spirituale affectum in se formandum, & ad electionem faciendam illius status, in quo melius & saluti suae consulat, & Deo famuletur: progressum ergo, & perfectionem huius dispositionis per illos tres gradus explicat. Recte enim exultat (quod Christus D. saepe docuit) initium sumendum esse à rebus externis, quae per paupertatem dimittuntur, atque adeo à moderatione affectus circa temporalia bona. His autem bonis proximus est honor: & ideo secundo loco ponit moderationem affectus circa honorem, quem vocat contemptum, scilicet rationi consentaneum, qui virtus est innominata, ut dicit D. Thomas 2. 2. qu. 129. art. 2. Quia verò non satis est circa exteriora bona moderari affectum, nisi circa

proprium excellentiam moderatus sit; (nam appetitus excellentiae secum asserit appetitum honoris, & diuitiarum, & maxime perturbat animum ad electionem faciendam: ideo ponit in tertio, & perfectiori loco humilitatem.

Est autem ulterius considerandum, aliud esse agere de perfectione, aliud de statu perfectionis: ibi ergo non agitur de statu perfectionis, sed absolute de perfectione: quia electio status, non limitatur ad statum perfectionis, quavis ad perfectionem in quocunque statu ordinandam ordinetur. Ob hanc ergo causam non fuerunt ibi numerandae castitas, vel obedientia: nam quatenus sunt necessariae ad salutem, supponuntur ad perfectionem, quatenus verò sunt in consilio, non sunt necessariae ad perfectionem ut sic, licet sint necessariae ad statum perfectionis: nec disponunt ad electionem, sed potius sunt terminus electionis. Atque idem est de perfecta paupertate, quantum ad effectum, ut ipsemet B. Ignatius iudicavit: & ideo in primo gradu praecipue posuit spirituale affectum paupertatis, qui ad omnem bonam electionem imprimis necessarius est. Vnde etiam constat, cur illa tria potissimum numeraverit, divitiis, honorem, & superbiam, seu propriam excellentiam: quia maxime perturbare possunt rectam electionem. Omisit autem concupiscentiam carnis, quia illi proposito non inferuebat, propter rationem dictam: nam quidquid in eo genere vitiosum est, non cadit sub electione, sed per se notum est, debere moderari ante omnem electionem de maiori perfectione: quidquid autem amplius est, non disponit ad electionem, sed de illo est electio.

Vndecimum dubium.

Vndecimo occurrent in huius libri lectione nonnulli termini, quos calumniari possent qui vel inter Theologicis non esse eruditi, aut spiritualium rerum inexpertii, vel in eis non satis instructi. Saepe enim metio in hoc opere sic dicuntur illustrationum, & illuminationum: & quoniam olim quidam haeretici illuminati appellati sunt, formidare quis potest, ne aliquis error in huiusmodi verbis involuatur. Non enim defuerunt qui hoc obicerent. Item saepe dicitur, hominem in oratione sentire varios spiritus, agitari varijs spiritibus consolationis, aut desolationis, & ad eos discernendos varia regulae assignantur, in quibus significatur, posse interdum eundem discerni, an auctor interni motus sit Deus, aut bonus, vel malus spiritus: quod videtur periculosum expositum, & in rigore falsum, quia sine revelatione non potest haberi haec certitudo. Vnde etiam aliquando significatur, posse hominem interdum certo in se experiri benedictum deum docente id aliquo consolationum, desolationum, vel interformum spirituum praesentio experimento, ut dicitur in quadam secunda notatione circa tempus ad electionem aptum. Sic etiam in 4. regula ad victum temperandum dicitur, perfectam abinentiam esse dispositionem, ut homo in eadem sentiat quosdam cogitationes interne radios, & consolatorios motus ibi calidius summissos.

Veruntamen haec, & similia, quae in hoc opere praesentia occurrunt, & egregie sunt in scholastica doctrina fundata, & ad Theologiam mysticam sapienter applicata. Nam in primis certum est dari in anima nostra internos quosdam motus, tam intellectus, quam voluntatis, ex speciali Dei motione gratis praeventis, ut ex materia de gratia constat prologom. 3. de gratia cap. 6. à num. 9. & latius lib. 3. & hic vocatur à sanctis Patribus illuminationes, illustrationes, inspirationes, & motiones divinae, ut constat ex Concilio Tridentino tota sess. 6. & ex antiquioribus Conciliis, & modo loquendi Augustini: & fundatus est in modo loquendi Scripturae, ut patet ex toto Psalmo 118. & ad Rom. 8. Quis spiritus Dei agitur, si fuerit.

Dilemma
contra enumerationem
graduum perfectionis.

hi sunt filij Dei, & similibus. Deinde certum est, huiusmodi internas inspirationes, vel illuminationes. interdum fieri immediate ab ipso Deo, qui est principalis auctor omnis gratiae; & aliquam specialem vocationem seu motionem habet sibi soli reservatam, ut attigimus disput. 27. de Incarnatione, sect. 2. §. sed occurrit. interdum verò, & saepe fiunt per bonos Angelos custodes, nam hoc est principium munus eorum, ut lib. 6. de Angelis cap. 16. late ostendimus. Unde & contrario etiam est certum, demones conari ad imitandum, quae sunt possunt, hanc internam motionem, convertendo illam in malum, excedendo intellectum, seu prava obiecta, quantum possunt, illuminando, & mediantibus illis ad praeuos motus, appetitum, & voluntatem excitando, interdum aperte, interdum sub specie boni: quia Angelus factus interdum se transfigurat in Angelum lucis, ut Paulus dixit 2. ad Corinth. 12. Denique, optima, & certa doctrina est, inter alias hanc esse differentiam inter Deum, & quemcumque spiritum creatum: quod Angelus solum potest excitare voluntatem, medio intellectu & appetitu sensitivo, & utrumque horum mediis phantasmatis, seu obiectis sensibilibus, & imaginariis: Deus autem immediate potest movere ipsum intellectum, & voluntatem iuxta illarum facultatum capacitate: ipse enim solus habet infinitam efficaciam, & solus etiam est auctor harum potentiarum, quae sicut ab ipso solo immediate pendunt in esse, ita etiam ipso solo immediate possunt moveri, & excitari. Neque Angeli possunt in rebus quidquam efficere immediate, nisi motu localem, ut lib. 4. de Angelis dictum est: immediata autem motio intellectus, & voluntatis, non fit per localem motum. Et ideo dicit interdum D. Thomas (& ita etiam loquuntur Patres) solum Deum posse influere interiori rationali menti, p. q. 8. art. 8. ad 1. item solum Deum posse illabi animae, p. q. 8. art. 6. 4. art. 1.

XXXII. Ex his colligitur necessarium esse homini posse discernere inter hos motus internos, à quo principio sunt: ideo enim dicebat Ioannes 1. canonica, c. 4. Probare spiritus, an ex Deo sint, quoniam nisi exquiritur ac diligenter hæc discretio fiat, magnum periculum est errandi: quia (ut ex Paulo dicebamus) transfiguratur se Angelus factus in Angelum lucis. Et ideo inter gratias gratis datas, numeratur discretio spirituum 1. ad Corinth. 12. Quamvis autem hoc donum, interdum deur ab Spiritu sancto, extraordinario, & peculiari modo supernaturali: nihilominus necessarium est, ut sit aliquis modus ordinarius in Ecclesia, quo per principia supernaturalia adhibito rationis discursu, & experientiae, & prudentiae iudicio, discerni possint interiores motiones, seu spiritus. Sicut licet detur specialis gratia sanitarum, linguarum, interpretationis sermonum, &c. non expectantur semper in Ecclesia huiusmodi singulares gratiae ad illos effectus, quatenus ordinariè in Ecclesia necessarij sunt, & per doctrinam, scientiam, vel artem humano modo comparatam cum diuino auxilio fieri possunt.

XXXIII. Vtcrius his omnibus addendum est, quod licet impulsus diuinæ gratiae per illuminationes, & inspirationes secundum totam latitudinem, seu collectionem suam, non expectent hominis dispositionem, quia ipse Deus est, qui in nobis incipit: nihilominus postquam Deus per suam gratiam præuenit hominem, & cepit in illo operari vel fidem, vel charitatem, vel quamcumque aliam bonam voluntatem, aut perfectionis affectum; potest homo, & debet (si velit proficere spiritualiter) se disponere, & præparare ad maiorem Dei illustrationem, ac motionem obtinendam: quia supposita priori gratia præueniente, potest homo illi cooperando mereri aliam, vel maiorem gratiam præuenientem, vel o-

rando, illam impetrare: & ideo Ecclesia saepe orat Deum, ut sua gratia nos præueniat; & ex doctrina de gratia id certissime constat. Inter has autem dispositiones præcipua est vita puritas, & munditia à peccato, tam dolendo de præteritis, quam cauendo futura. Deinde augetur hæc dispositio, minuendo affectum temporalium bonorum, & commoderam. Quomodo dixit B. Ignatius in vltimis verbis secundæ hebdomadæ, circa electiones faciendas. Hoc vnusquisque persuasum habeat, tantum se in studiis spiritualibus promoturum esse, quantum ab amore sui ipsius, & commodi proprii affectione se abstraxerit. Tandem optima dispositio ad huiusmodi effectus diuinæ gratiæ in oratione præsertim mentali, quasi perficitur, non solum quia efficacissimum medium ad obtinendum à Deo huiusmodi motiones, est oratio, & petitio, sed quia cum oratione mentali eleuetur anima ad Deum, & ad considerationem rerum æternarum, est magis separata à rebus temporalibus, & ideo magis disposita ut à Deo illuminetur, & moueatur, iuxta illud, *Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius.* & illud, *In meditatione mea exarscet ignis.* Accedit etiam quod ipsamet oratio mentalis, quia est actio valde spiritualis, & supernaturalis, multumque eleuata supra sensus & corporalia bona, indiget maximè afflatu Spiritus sancti, qui frequentè inspiratione, & illuminatione sua, hominem in eo exercitio sustineat, & promoueat. Quod licet interdum pro sola sua gratia abundanter faciat, quia *prout vult spirat: & diuidit singulis prout vult*, tamen ordinariè, & secundum iustam dispositionem suam prouidentiae præsentior est diligentibus, negligentibus abest, ut dixit Ambrosius lib. 9. in Lucam, cap. 20. & egregie tractat Bern. serm. 56. in Cantica. Et ideo qui in huiusmodi orationis exercitio, quod in se est, cum diuina gratia diligentius præstat, & diuinis vocationibus, quæ in ea dantur, fideliter respondet, magis etiam à Deo illuminatur, & perfectius vocatur.

XXXIV. Ex his ergo factis intelligitur, cur necessariū fuerit B. Ignatio in hoc opere frequenter loqui de internis illuminationibus, motionibus, seu inspirationibus, quia in hoc opere agebat de instruendis hominibus in exercitio spiritualis vitæ, & mentalis orationis, ac considerationis, in qua maxime exercentur, seu recipiuntur huiusmodi impulsus: neque in illis terminis aliquid est inuidiæ, cum & vix possint illi motus aliis nominibus, magis propriis significari, & ex vñ Conciliorum, & Patrum, sumpta sint. Quod si aliqui hæretici illis interdum abusi sunt, nihil hoc veritati nocet, nec catholicum feriptorem impedit, dummodo veritatem factis ab errore discernat. Quod in eodem opere à B. Ignatio diligenter præstitum est in regulis, quas tradidit ad discernendos spiritus, tam pro incipientibus, quam pro proficientibus, vel perfectis.

In quibus illud etiam aduertendum est, tria capita in eis insinuari ad dignoscendos hos motus. Vnum est ex parte obiecti, seu materiæ, circa quam versantur: nam, si sit peccatum aliquod, manifestum est, impulsus esse à dæmone, & non à bono spiritu: si autem materia honesta sit non statim constat motionem esse à bono spiritu; & ideo evidentius constare potest, impulsus esse à malo spiritu, quam à bono: & hoc significauit Ignatius in quarta regula supra citata. Ratio autem est, quia malum non potest bene fieri: bonum autem spiritus non potest esse auctor mali: bonum autem potest male fieri, & ideo bonum aliquando suggeri à dæmone quatenus non bene.

Et ideo necessarium est secundum caput, quod est consideratio finis, ad quem tendit impulsus seu motio interior: nam, si ille finis malus est, evidens argumentum est, motionem esse à malo spiritu. Si autem finis sit honestus, magnum indicium est boni spiritus.

XXXIV. Satisfit nam aduersus in num. 30.

XXXV. Trium apia discernendi internis motus, ex parte materiæ, & finis.

XXXVI. x caput 1. et 2. parte finis. Si est honestus.

spiritus mouentis, non tamen est sufficiens, tñ quia vt actio sit bona, non satis est finis bonus, nisi etiam materia, seu obiectum, aut medium vt propositum cum talibus circumstantijs nec per se malum, nec prohibitum sit: tum etiam, quia sub illa specie boni, potest non intendi bonitas, sed impediri potius maior bonitas, seu perfectio. Ad hoc item caput reducuntur effectus talis cogitationis vel motionis: nam finis, qui est primus in intentione, est effectus motionum, quæ ad illum ordinantur: & quauis interdum talis effectus ab ipso homine nõ intendatur, quia vel non præcognoscuntur, vel non queruntur, vel malo spiritu interius præmouente, sine dubio intenduntur, vel saltem præuidentur, ac præmittuntur: & ideo ex illis tanquam ex fructibus cognosci potest qualis sit qui moueat.

XXXVII. *3. ex parte modi sensibilibus interiorum motuum.*

Tertium caput est modus motionis, nam quod ad præsens attinet, potest esse duplex, scilicet sensibilis, siue medijs sensibus externis, siue per internam motionem phantasmatis, vel omnino internus, & spiritalis. Prior facile cognosci potest, de quo consulendus Athanasius in vita S. Antonij, circa medium, apud Sur. 17. Ianu. tamen ex illo præcisè non potest discerni, an sit à bono, vel malo spiritu. Quauis autem hoc verum sit de iudicio certo, & infallibili, tamen ex alio mouendi modo, supponit optimam coniecturam B. Ignatius in posterioribus regulis de hac re, reg. 7. nam interdum hæc interior motio fit placidè ac suauiter, & cum magna animi tranquillitate, interdum verò duriter, & quasi violenter, & cum aliqua perturbatione animi. Tunc ergo ait considerandam esse conditionem personæ, quæ mouetur: nam si aliqui curam habeat procedendi in virtute, & in obsequio diuino, & suauiter mouetur, signum est à bono spiritu moueri, si autem asperè, à malo. E contrario verò si persona est in peccatis, vel negligens in diuino obsequio, à bono spiritu asperè, à malo blandè, & suauiter mouetur: nam vterq; spiritus intendit vel mutare animam à dispositione sibi contraria, vel promouere in sibi conformi: mutatio autem illa ordinariè requirit commotionem, & asperitatem: continuatio autem, vel promotio in vita simili, suauis fit. Item, quia dum homo resistit bono spiritui, respectu illius, indiget reprehensione, & aspera motione; tamen si ei obediat, meretur consolationem, & suauem promotionem: & è contrario demon in eum, qui crescit in bono, tanquam in hostem insurgit, & in contrarium duriter impellit: in eo verò, qui negligens est, quiescit, & suauiter illum mouet, vt in eo statu permaneat: quæ est optima coniectura, licet non infallibilis. In qua etiam aduertendum, quod licet ex ea, vel ex alijs cõstet motionem esse à bono spiritu, attamen non potest ab homine cognosci, an sit immediatè à Deo, an mediante Angelo: quia cum spiritus creatus possit hoc modo hominem mouere, nihil in eo relinquitur (quod homini saltem notũ sit) ita proprium Deo, vt ex illo discernere possit homo, an Deus ipse immediatè moueat. Veruntamen si aliunde cõstet motionem esse à bono spiritu, ad morales actiones parum refert quod motio sit immediata à Deo, vel mediante Angelo custode, quia hic semper operatur vt minister Dei, & iuxta illius voluntatem.

XXXVIII. *Aus etiam ex parte modi motus spiritualis.*

At verò è conuerso contingit in posteriori modo, nam si ille semel cognoscatur, ex illo optimè intelligitur, Deum esse qui mouet: nam, vt prænotauimus, talis motio immediatè in superiorem partem animæ, diuinæ virtutis est propria: igitur ex illa tanquam ex proprio effectu cognoscetur motor diuinus. Dices, illuminatio Angelorum inter se est mere spiritalis, & nihilominus non fit à Deo immediatè, sed medijs superioribus descendit ad in-

feriores. Respondetur, modum illius illuminationis incognitum nobis esse, & ideo non posse ab illi sumi argumentum, fortasse enim non est per efficientiam vnus Angeli in alium: hi autem effectus, de quibus agimus, non fiunt sine efficientia circa ipsum hominem: vel certe, si aliqua efficientia in illa illuminatione interuenit, ad summum est aliquid speciei intelligibilis, omnino abstractæ & independentis ab obiectis sensibilibus: quæ species non potest fieri in anima cõiuncta corpori naturali virtute: & ideo si aliqua illuminatio, vel motio in hac vita immediatè fit in intellectu, vel voluntate hominis, sine dubio est immediatè ab ipso Deo, præfertim, quia non sinit in ipsis speciebus, sed immediatè versatur circa actus secundos intelligendi iudicando, vel saltem apprehendendo: & voluntatis amando, timendo, &c. saltem per actus simplices, seu imperfectos.

Difficultas autem circa hunc modum est, in cognoscendo quando hæc motio tam intima, tamque intellectus, & spiritalis sit. E ideo ad hoc dignoscendum octauam regulam posuit B. Ignatius his verbis, *Solus Dei est consolari animam, nulla procedente consolationis causa, cum sit hæc proprium creatoris suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam conuercere, trahere, & mutare: causam verò præcedere nullam tunc dicimus, quando nec sensibus, nec intellectu, neque voluntati nostræ quidquam obiectum est, quod huiusmodi consolationem causare possit.* Quorum verborum intelligentiam facilem esse non existimo. Nam, vt paulo superius in quadam 3. regula dicitur, consolatio spiritalis est, quando anima Dei amore exardescit, quando interna lætitia perfunditur, quæ animam ad studium salutis, vel ad quietem, & pacem cum Deo habendam, faciliorem reddit. Hæc autem, vel similis consolatio non potest fieri in nobis sine causa, saltem intellectu apprehensa, quia non potest moueri affectus, nisi medio intellectu: quomodo ergo intelligi potest tunc nullam præcedere causam, quando nec sensibus, nec intellectu, nec voluntati quidquam obiectum est, &c. si enim nihil obiectum est, quid amabit, aut de quo lætabitur? quomodo ergo poterit consolari? Et augetur difficultas, quia in hac vita non potest esse talis consolatio, adeo intellectualis, quin aliquo modo participetur à sensu, tum quia cognitio in hac vita non est sine phantasmate, & consolatio (vt dixi) non est sine cognitione: tum etiam, quia appetitus spiritalis, & sensitiuus, ita sunt in homine connexi, vt superior moueri non possit, quin aliquo modo secum ferat inferiores, iuxta illud, *Cor meum & caro mea exultauerunt in Domino.*

Hic discursus ostendit, difficile esse hanc motionem percipere; non est tamen dubium quin possibilis sit, & quod aliquando detur, quauis fortasse rarè, & non nisi viris valde perfectis, & specialiter à Deo dilectis. Et quando talis motio reuera datur ab Spiritu sancto, ipsa se aliquo modo prodit, & ostendit suam originem esse à Deo. Hoc autem non est, quia vel moueatur anima per affectum sine aliquo obiecto cognito, nec quia intellectus humanus operetur sine cooperatione phantasiæ: primũ enim fortasse omnino repugnat: secundum autem licet possit à Deo fieri, & interdum factum sit, tamen est valde extraordinarium, & miraculosum, de quo præter genere eleuationis nunc non agimus. Indicium ergo huius motionis est, ex parte quidem intellectus, quia in eo fit aliqua apprehensio, vel cognitio, quæ reuera prout hæc, & nunc in tali homine fit, non potest per imaginationem excitari; vel est de obiecto nobiliori, quam in sensum vnquam aliquando ceciderit; vel quia fit tam subitò, vel cum tanta intelligentia veritatis, vt ex vi phantasmati comparari non poterit: vt v.g. si Gentili, qui nunquam de Creatore cogi-

De hoc documento videtur quæ tradidit Athanasius in vita S. Antonij apud Sur. 17. Ianuar. S. Num. iam.

XXXIX. *Ex parte motus spiritualis.*

cogitavit, subito, & sine discursu sese offerat, verū, & credendum, esse aliquem supremum auctorem, & sentiat hanc cogitationem esse ita infixam menti, vt non possit illam remouere, & cum illi statim sese offerat multa, quæ veritate illam credibilem faciant, quæ nunquam antea homo cogitavit, nec per se erat sufficiens ad inuenienda illa: tūc signum ferè euidens est, Deum esse, qui in intellectu immediatè operatur. Simile cum proportione est de fidei simplici, cui subito offertur cognitio de Deo trino, & vno, vel de alio mysterio fidei cū tali modo, & tam distincta representatione veritatis, vt planè superet capacitatem, vel discursum eius. Hoc etiam maximè contingere potest in iudiciis practicis de diligendo Deo, aut penitentia agenda, perfectione sectanda, aut similibus; nam aliquando tam subito, & tam vehementer proponuntur menti, vt ferè apercè constet non habere originem ab obiectis sensibilibus, & phantasmatis, sed potius si aliqua phantasia apprehensio tunc comitatur, à mentis cogitatione excitata esse. Ex parte autem affectus iudicium potissimum sumèdum est ex modo, quia nimirum licet operetur circa obiectum cognitum, tamen vehementius mouetur, quàm obiectum ipsum per se posset, aut soleat mouere. Vt, v.g. si obiectum vt prosequendum proponatur, voluntas sentiat impetu, ac veluti necessitate quadam ad illud affici, saltem per simplicem affectum, vel maiori voluptate, & suauitate de illo cogitare, & ad illud inclinari, quàm se deat, vel quàm possit sua industria querere, vel comparare. Si autem obiectum proponatur vt fugiendum, vehementius terreat: & sic de aliis affectibus: quado enim hi affectus immediatè versantur circa superiora, & spiritualia bona, & per se honesta, & prædicto modo sunt, signum est, ab ipso Spiritu sancto mouete voluntatem immediatè fieri: quia nulla creatura habet tantam efficacitatem in humanam voluntatem. Et hæc omnia significauit P. Ignatius in illis vltimis verbis, quibus explicat nullam causam præcedere, quando nihil obiectum est, quod huiusmodi cōsolationem causare ex se possit.

Alterum ex parte volens.

XXXXI.

Vnde tandem concluditur, quo sensu dictum sit agitari hominem in oratione, vel etiam extra illam variis spiritibus cōsolationis, aut desolationis. Spiritus enim vocari possunt, vel spirituales motiones, quæ in anima hominis sūt, vel spirituales substantiæ, à quibus illæ motiones fiunt, vtroque enim modo sumi potest apud Paulum 1. ad Corinth. 4. & apud Ioannem 1. Canon. cap. 4. Ex quibus locis etiā constat meritò tradi nobis rationem aliquam, & viam discernendi hos spiritus: nam licet euidenter, aut cum certitudine fidei diiudicari non possint sine Dei reuelatione: nihilominus valde probabili coniectura, & interdum moraliter certa, potest de illis iudicium ferri, vt lib. 9. de Gratia à cap. 9. disseruimus: & ad illud maximè deferuire possunt regulæ fundatæ in veris principiis Theologiæ, & in magna experientia: huiusmodi autem sunt illæ, quæ traduntur ab Ignatio, nam si quis eas rectè cōsideret, inueniret omnes reuocari ad illa tria capita, quæ à num. 35. proposuimus. Quod autem sit necessarium spirituales viros esse in hac arte instructos, per se notum est, quia nec temere est credendum cuiuscunque spiritui, iuxta præceptum Ioannis loco citato. Nolite omni spiritui credere: neque etiam nimium timendum est, ita vt diuinæ etiam motiones, vel contemnantur, vel reprobentur, cōtra præceptum Pauli, Spiritum nolite extinguere: prophetias nolite spernere: omnia probate, quod bonum est tenete. Quauis autem generales regulæ, & indicia designentur, non tamè omnibus concessum est eis vti, aut per illas iudicare: sed requirit aut speciale Dei donum, aut sapientem, & in rebus spiritualibus valde exercitatum vi-

rū, vt rectè dixit Gerson tractat. de probatione spirituum, Alphab. 17. lit. R. Qui etiam videri potest in tractatu, de Distinctione verarum visionum à falsis, Alphab. 17. in fine, vbi quinq; signa adducit, quæ in his quæ diximus, & in documentis B. Ignatii continentur. Rectè etiam de hac materia loquitur in Centilogio de impulsibus, decade 3; & sequentibus Alphab. 63. lit. I. & in tom. 4. habet tractatum de signis bonis, & malis, Alphab. 17. lit. B. quod huic etiam proposito deferuire potest. Optime etiam Bonauent. de processu relig. c. 18.

Duodecimum dubium.

Duodecimò occurrere potest in hoc opere difficultas, quia interdum videtur nimium tribuere viribus rationis naturalis, & liberi arbitrij, interdum verò nimium motioni gratiæ. Primum intelligi potest ex quadam meditatione de tribus hominum classibus, vbi in 3. dicitur, quosdam esse paratos ad id quod intellexerint maus esse obsequium Dei, Vel ex diuino instinctu, vel ex rationis dictamine. in regula 7. ad discernendos animæ motus, dicitur cogitandum esse nos interim à Domino nobis ipsis probationis causa relinqui, vt per naturales quoque vires insultibus inimici nostri obstitamus. Et tractandū de tempore electionis dicitur, Porro tranquillitas tunc noscitur adesse, quotiescunque anima nullis agitata variis spiritibus, vires naturales suas liberè exercet. Alterum autem membrum sumi potest ex eodem loco, vbi dicitur, aliquando diuina virtus sic impellit voluntatem, vt omnis dubitatio, imò etiam dubitandi facultas animæ sublata sit quominus sequatur impulsionem talem.

XLII. 1. membrum dubij.

2. instrum.

Hanc difficultatem propono, nō quia loca citata difficilia sint, sed vt occasionem sumam aduertendi, zelum, quem nunc habet Societas rectè explicandi concordiam gratiæ cum libero arbitrio, & conuenienter loquendi, & accommodatè ad resistendum Lutherò alijsq; huius temporis hæreticis, eundem fuisse in Patre nostro Ignatio, & vel ab illo in Societate manasse, vel eundem spiritum, qui hanc religionē mouet, ad resistendum hæreticis, huius esse doctrinæ auctorem. In primis ergo in quibusdam regulis, quas in fine totius libri S. Ignat. proponit, vt cum Orthodoxa Ecclesia verè sentiamus, generaliter notari potest, omnes ad hoc tendere, vt ab erroribus huius temporis maximè auertant, in omnibus, tam verbis, quàm factis cōtrariam doctrinam profitendo, vt de obedientia Ecclesiæ præstanda, de vsu frequētī cōmunionis Eucharistiæ, de sacrificio Missæ, & ceteris ac caeremoniis Ecclesiasticis, ac diuinis officiis, de votis monasticis, ac celibatu, de cultu ac veneratione Sanctorum, Reliquiarum, ac Imaginū, de Iubilis, ac peregrinationibus, & operibus, satisfactorijs, & in vniuersum de fide, & operibus, ac timore Dei tam feruili, quàm filiali, & denique de tuendis traditionibus Patrum, & doctrinis sanctorum, ac probatorum Theologorum, & similia, quæ planè ostendunt spiritum spiritui Lutheri directè contrarium, quem sine dubio Deus Ignatio præbuit, tanquam vni ex primarijs ducibus, quos aduersus eum excitauit. Tandem verò circa finem illarum regularum in 14. ita de prædestinatione loquitur. Aduertendum est, etiam si plane comperit definitumque sit, nemini contingere salutem nisi prædestinato: circumspecto tamen super hoc loquendum esse, ne forte gratiam, aut prædestinationem Dei nimis extendentes liberi arbitrij vires & operum bonorum merita excludere velle videamur: vel e conuerso, ne plus æquo hinc tribueres, illis interim derogemus. Et in regul. 17. magis hoc declarans, subdit. Neque prædicanda, & inculcanda gratia Dei, vsque adeo insistendum fuerit, vt serpere interdum possit auditoribus lethalis error, negata liberi arbitrij nostri facultate. De gratia ergo ipsa diffuse quidem loqui fas est,

XLIII. S. Ignatii, & Societatis spiritus cōsistenti gratiam cum natura viribus.

is spiritus in B. Ignatio fuisse resistens.

Racemium hæreticorum erroris.

fas est, Deo aspirante, sed quatenus in gloriam eius vberiorum redundat, idque iuxta modum convenientem, nostris presertim temporibus tam periculosis, ne & liberi arbitrij vsus, & operum bonorum efficacia tollatur. Hoc ergo ipsum, quod faciendum pramonuit S. Ignatius, vsu & exercitio in suo opere obseruauit, & hoc infinuare voluit locis in principio citatis, & in alijs, presertim in posterioribus regulis, de discernendis spiritibus, in 2. egregie explicat efficaciam gratiæ, dicens, proprium esse Creatoris suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam conuertere, trahere, & mutare. Et in 8. rectè gratiam Dei excitantem, seu præuenientem eiusque efficaciam declarat dicens, immediatè diuinitus immitteri, nulla ex parte hominis præcedente causa, & sufficientem esse ad consolandam animam. Aduertit autem ibidem sapienter & subtiliter, hanc gratiam esse, veluti semè quoddam, quod sui reliquias in anima relinquit, per quas potest homo postea aliquid operari, in qua cooperatione misceri potest aliqua alia intentio, vel motio à proprio, vel contrario spiritu proueniens, quam proinde obseruare, ac discernere necessarium est. Rursus in prioribus regulis de eadem discretione spirituum in v. decima egregie docet æstimare diuinam gratiam, vt cum aliquis operationem in se sentit, seipsum deprimat, ac vilefaciat, reputando se cum quàm imbellis, quamque ignauus apparebit dissolutione impugnantem, nisi per gratiam, & consolationis diuinæ opem cito subleuetur. Et è cõuerso etiam docet, non despondere animum, etiam si quis gratiæ cõsolationem, vel abundantiam non sentiat, Quia vnusquisque æstimare debet cum Dei gratia posse se plurimum, & aduersarios suos detestaturum, dum modo in Dei virtute collocet spem suam, & animum suum corroborat. Vbi ostendit necessitatem gratiæ respectu omnium, & gratuitam abundantiam respectu aliquorum, & sufficientiam quam omnes sperare debent. Et paulo superius in regula 9. Certi (inquit) simus nostrarum virum non esse, vel acquirere, vel retinere feruorem deuotionis, vehementiam amoris, abundantiam lacrymarum, aut aliam quamcumque internam consolationem, sed omnia hæc gratuita esse Dei dona, quæ si vendicemus nobis, vt propria, superbia, & vana gloria crimen non sine salutis gratiæ periculo incursumus.

XXXXIV. Cum ergo in 7. regula ex eisdem dicitur, interdum Responsio ad probationis causa nos Deum sine consolatione relinquere, vt per primum naturales quoque vires insulubris inimici nostri obstitamus; nõ dicitur vt gratia excludatur simpliciter, sed solum quoad maiorem quandam abundantiam, & consolationem; nam statim additur, Id quod possimus haud dubie assistente nobis iugiter presidio diuino, licet tunc nequaquam sentiat, eo quod feruorem pristinum charitatis Dominus subtraxerit, relicta nihilominus gratia, quæ ad bene operandum, & ad consequendam salutem satis esse queat. Vnde per naturales vires, tum ibi tum alio loco significari videntur naturales facultates, seu potentia, non tamen vt operantes per solam naturalem virtutem, sed vt adiutas diuina gratia, & cooperantes illi. Postquam enim Deus sufficienter præuenit voluntatem per suam gratiam, & fidem, interdum relinquit illam, vt bene vtiatur acceptis donis, vel vt resistat occurrenti tentationi, absque nouo præueniente auxilio, quantum non sine adiuvante, & cooperante, vt in prædicto loco satis explicatum est. Alter etiam locus ex meditatione de tribus hominum classibus, facilis est: infinuatur enim ibi duplex modus: quo mouetur homo à Spiritu sancto, quos Theologi distinguunt. Vnus est per Spiritus sancti donum, quem optimè vocat Ignatius, ex diuino instinctu, in quo homo magis agitur, quàm se agat: alius pertinet ad virtutes, in quo homo operatur per discursum, & dictamen rationis, non quidem sine lumine, & auxilio supernaturali, sed illis adiutus. Sic enim ex principis fidei, & doctrinis Patrum discurremus,

& dicamus per insulam prudentiam de agendis. Et vterque modus infinuatur à S. Ignatio dum inter media ad bonam electionem, tertium ponitur, obsecrantes Dei clementiam, vt dignetur mentem instruere, & implere voluntatem quocumque, potius tibi tendendam sit adhibito nihilo secus pio, fidelique intellectu mei rationis, per quod apprehensa Dei voluntate, ad electionem ferar. videntur sunt illa verba, pio fidelique ratiocinio, quibus supernaturalis discursus significatur. Et sic ratiocinari, & eligere, est vires seu facultates naturales libere exercere, & voluntatem Dei cognoscere, ex rationis dictamine, nunquam excludendo diuinum lumen & gratiam. Quamuis negandum etiam non est, aliquando naturalis rationis dictamen conferre ad electionem honestam faciendam, non tamen de supernaturalibus bonis, de quibus in illis locis sermo esse videtur, sed de aliquo bono morali, & honesto, vt latè libro primo & secundo de gratia ostensum est.

Tandem, quod in vltimo loco dicitur de diuino XXXIV. impulsu ita efficaci, vt facultatem dubitandi auferrat, pertinere credimus ad priorem modum diuinæ motionis, per dona Spiritus sancti: nam interdum potest esse tam efficax, vt necessitatem quandam inferat, saltem inellectui ad iudicandum de aliquo agendum per donum consilij, vel per aliquam reuelationem ad eodè efficacem, vt ex parte intellectus non relinquat facultatem dubitandi. Quamuis autem tunc homo necessarid iudicet, impulsu Dei esse sequendum, nihilominus in voluntate manere potest eligendi libertas: hæc enim non aufertur per motiones gratiæ (esto posset Deus illam auferre) ne moralis fructus, & meritum actionis impediatur: sicut Christus Dominus necessarid rectè iudicabat de omnibus agendis, & tamen libere eligebat. Hic autem motionis modus nec necessarius est ad supernaturaliter operandum, nec ordinarius est, sed ex speciali Dei gratia aliquando liberaliter conceditur, vt de Mattheo, & Paulo in eodem loco exempla ponuntur. Et hæc tenus de doctrina libri exercitiorum.

CAPVT VI.

De arte, seu methodo exercitiorum.

Secundo loco dicere proposuimus de arte, seu I. methodo ad orandum, seu ad exercendam mentem in rebus spiritualibus data in hoc opere à B. Ignatio. Circa quam primò dubitare quis potest, quia vel infructuosum, vel impossibile videtur huiusmodi opus ad artem redigere, & sub regulis constituere: quia non humana industria, & virtute, sed Spiritus sancti inspiratione, & auxilio fieri debet, iuxta illud Psalmi 87. Beatus vir cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit. Spiritus sanctus autem nullis arctatur legibus, sed varijs & infinitis modis mouet, & illuminat animam prout vult. Non est ergo hoc opus artis, sed gratiæ: nam si homo velit legibus alienius artis attingi, sæpe impeditur Spiritus sancti motum. Deinde contemnere quis potest simplicitatem, & breuitatem huius operis, nam in meditationibus, quæ in eo traduntur, breuissima puncta ex historia Euangelica, aut ex consideratione vel comparatione aliqua vulgari desumpta proponuntur per simplicia verba, nihil fere addendo, quod ad materiam vberetatem, & ad vnus horæ, vel plurimum discursum, & meditationem viam aperiat. Tertid cum supremis gradus interni exercitij contemplatio, admirari quis potest, quod in toto hoc opere nihil de ratione, aut modo contemplandi traditur, sed totum circa orationem, & meditationem

tionem versatur. Item cum in hac via spirituali tres gradus seu vias distinguantur, scilicet purgatiua, illuminatiua, & contemplatiua; prima traditur in prima exercitiorum hebdomada: circa secundam autem reliquæ omnes meditationes versare videntur, tertia omnino prætermittitur. Item cum nostra oratio, & consideratio ita debeat à creaturis, & à nobis ipsis incipere, & per Christi humanitatem progredi, vt ad Deum ipsum in se terminetur, ei præcipue anima adhaereat, vt latè profequitur Bonauentura, in Itinerario mentis, & D. Bernardus in Scala claustrali, seu de modo orandi: in hoc opere de initio, & progressu variaz meditationes tã de creaturis, quàm de nobis ipsis tradantur; de Deo ipso, aut modo cogitandi, de attributis, & perfectionibus eius, vel de modo vnionis animæ cum ipso nihil docetur, & ex hac parte dicitur saltem imperfecta hæc doctrina.

B. Ignatij consilium in hac methodo tradenda fuisse optimum.

II. Tria igitur in hac parte à nobis ostendenda sunt: primum consilium Ignatij de tradenda aliqua directione, & quasi arte huius mentalis exercitij, fuisse prudentissimum, ac planè diuinum. Secundum quam rationem in ea directione tradenda seruauerit, vt maiori se exercitium vilitati consuleret. Tertium quomodo modis omnibus, seu statibus satisfecerit. Primum efficacissimè probatur ex effectu ipso, experimento enim constat, per hanc artem in spiritali vita multos profecisse. Quod etiã Paulus III. in Bulla superius citata agnoscit. Secundò confirmari hoc potest exemplis Sanctorum, qui non solum ad mentale orationem, & considerationem homines excitant, sed etiam modum orandi, & ascendendi ad Deum, docere conantur, quoad possunt. Hæc fuit intentio Dionysij, præsertim in libro de mystica Theologia. Et fortasse eadem fuit mens Augustini in lib. Meditationum, qui 9. tom. habetur, & in altero lib. de diligendo Deo, & soliloquiis, cum aliis opusculis, quæ eodem tom. 9. Augustino ascribuntur. Differentia autem esse videtur, quòd in omnibus illis libris Augustinus, non tam docet meditando, aut contemplandi modum, quàm ipsam meditationem exercet, seu affectus, qui ea exercetur, profert, & describit, in aliis verò duobus libris soliloquiorum, potius speculatiuè inquirendo, & disputando, (vt solet) quàm affectum exercendo procedit. D. etiam Prosper tres libros scripsit de vita contemplatiua: sed in eis non tam rationem contemplandi docet, quàm generalè doctrinam tradit de vita actiua, & contemplatiua, & ministeriis, vel laudibus earum, & consequenter de omnibus virtutibus differit. Sic etiam alij Patres de hac materia ad instructionem eorum, qui contemplationi, aut meditationi incumbere cupiunt, varios tractatus scripserunt, præcipue Bernardus de interiori Domo, & in Scala claustralium, &c. Et Richard. de S. Victore in tractatu de eruditione hominis interioris, & libro de preparatione ad contemplationem, cum aliis quæ in .i. p. operum eius habentur: & Bonauentura, (vt in principio dixi) proprium librum scripsit de exercitiis spiritalibus, & alium de quatuor mentalibus exercitiis præter plura alia opuscula de meditationibus, de septè itineribus æternitatis, & itinerarium mentis, & similia Laurentius etiam Iustinianus multa habet egregia opuscula, præsertim lib. de vita solitaria, vbi de modis orandi, & de discretionè spirituum, & necessitate mentalium exercitiorum, & quæ illa futura sint, specialiter differit cap. 15. 16. & 18. Omitto alia quæ Bloisus, Taulerus, Gerson, & Dionysius Carthusianus, & alij inter sua opera de hac materia Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

scripserunt. Qui tamen omnes potius exhortandi, quàm instruendo procedunt, & ideo fufius scribunt de laudibus, & effectibus meditationis, vel contemplationis: peculiarem autem methodum orandi, non ita distinctè tradunt. B. autem Ignatius breuissimis regulis, ac verbis mirabilem hanc instructionem comprehendit, quàm non tam ex libris, quàm ex vnctione Spiritus sancti, & ex magna experientia, & vsu hauisse videtur.

Tertiò ratione id ostendi potest: quia in omnibus actionibus suis, tam externis, quàm internis indiget homo instructione, & doctrina, vt eas rectè, & vtiliter præstare possit: sed hæc operatio interior, quæ generali nomine oratio mentalis appellatur, est vna ex præcipuis, ac difficilioribus, & vtilioribus, quæ ab homine exerceri possunt, ergo multo magis homo indiget aliqua instructione, & directione, vt in ea rectè procedere, & proficere possit. Complectitur enim huiusmodi opus plures, & nobilissimos actus, humanos intellectus; res æternas & diuinas cogitantis, & voluntatis detestantis peccata, diligenti Deum, & contemptis temporalibus, æterna desiderantis. In quo exercitio magnus fructus esse potest si rectè fiat, multum verò tediij & otiositatis, aut etiam periculi, si malè fiat; ergo habere aliquam viam breuem ordinatam, & varietati hominum accommodatam, & perfectorum hominum vsu, & experientia probatam, non potuit non esse vtilissimum opus, ac plane diuinum. Atque ita Societas cum ad procurandam propriam, & aliorum perfectionem, vocata fit, quæ ab oratione, & communicatione cum Deo maxime pendet, peculiarem hanc methodum, ac modum meditando & orandi tanquam præclarum quoddam donum ac munus à Deo datum, & medijs efficacissimum ad suum finem consequendum, estimare debet. Quis enim principalis auctor interioris profectus, & exercitij, quo id obtinetur, sit Spiritus sanctus, nihilominus ex parte nostra plantare, & rigare necessè est, vt incrementum det Deus, gratia enim, & illuminatio diuina, non excludit cooperationem & præparationem hominis, sed potius illà requirit. Vt ergo homo quæ in se est faciat, consilij, & regulis iuari poterit; quæ tamen non ea intentione traduntur, vt hominem ligent, vel vt legem ponant Spiritui sancto, quominus creaturam suam moueat prout voluerit, sed solum instruunt hominem, tum vt operari incipiat, & meditari, ac discurrere quando à Spiritu sancto specialiter non præmouetur; tum vt Spiritus sancti impulsu recipere aptus sit, eumque sentire, & sequi valeat. Et hoc ipsum in eisdem exercitiis animaduertitur, vt ex annotationibus, quæ in principio eorum traduntur, & ex multis aliis locis eorum constat. Et ex his patet solutio ad .i. obiectionem n. 1. propositam.

Exercitiorum methodum ad finem intentum salutis animarum esse accommodatissimum.

Circa secundum punctum n. 2. positum aduertendum in primis est, mentem Ignatij fuisse breuissime comprehendere omnia, quæ ad spiritalè instructionem & interiorem animæ salutem conducere possunt, tũ vt facilius addisci, & exerceri possent: tum etiam, vt exercitium ipsum suauius, & delectabilius fieret, vt statim dicitur in num. 7. tum etiam, quia sola principia generalia possunt esse omnibus communia, applicatio autem in particulari cum maiori, vel minori extensione, aut cum his, vel illis circumstantiis relinquatur prudentiæ spiritalis magistri, & instructoris, quam in ipsis primis notationibus exercitiorum supponit nõquam futuram

III. Probatio ex ratione.

IV. Ratio eius est huius libri.

futura ei, qui in spiritualibus exerceri incipit, iuxta consilium Bernardi ad fratres de monte Dei column. 16. *Quamdiu parvulus es, & donec plenius addifas diuinam cogitare presentiam, Pedagogum tibi procura: cui statim dicit cogitationes omnes esse aperiendas. Nam, ut ipsemet scribit lib. de ordine vite column. 7. magnum huius vite solatium est, vt habeas cui peccus tuum aperias. Spiritualis autem vita duo potissimum requirit, morum correctionem, & vnionem cum Deo. Ad morum autem correctionem in primis pertinet purgatio precedentium delictorum, quotidiana conscientie cura, & frequens etiam peccatorum confessio. Secundum vero frequentem meditationem, & orationem, & virtutum exercitio comparatur. Ad virtutumque autem recta electio circa vite statum maximè necessaria est. In his ergo omnibus conuenientissimo ordine instruitur homo per hæc exercitia. Quia verò conueniens estimatio, & recta intentio finis vltimi principium est omnium bonarum actionum, ideo S. Ignatius ante particularia exercitia hoc præmitit tanquam fundamentum totius reformationis spiritualis.*

V.
Quatuor
hebdomada
rum huius
libri enu
sientio.

De 1 hebdo
mada.

Deinde verò quatuor hebdomadas exercitiorum distinxit, quas ita appellauit, non quia necesse sit in singulis septem dies, & non plures, vel pauciores insumi, sed quia commodè ita distribui possunt, & regulariter illud tempus videtur sufficiens, & accommodatum. Propriè ergo distinguuntur in materia, & fine ad quem singula proximè ordinantur. Prima enim viam purgatiuam continet, & ideo materia eius est diuine offensionis grauitas, & omnes considerationes, quæ ad hunc finem, & ad veram poenitentiam de peccatis agendam conferunt. Et propterea illi adiungitur duplex conscientie examen mane, & vespere quotidie faciendum, quod & ad conferuandam conscientie puritatem, & ad frequentem confessionem vtilissimum est. de quo Bernardus lib. de vita solitaria colum. 15. *Sedeat iudicans iustitia, stet rea, & se accusans conscientia: nemo te plus diligit, nemo te fidelius iudicabit, mane præterite noctis fac à temetipso exactionem, & venturæ diei tibi iudicito cautionem: vespere præterite diei rationem exige, & superuenientis noctis fac iudicacionem.* Fuitque consuetudo antiquorum Patrum: nam de D. Antonio refertur lib. 1. Tripartita, ca. 11. quod præcipiebat semetipsum discutare, & secum ponere rationem eorum que gessit diu, noctisque quid autem indecens ageret, confiteretur, vt de cetero parceret in delicto, semetipsum scilicet erubescens si plurima sui delicta comperisset. Et apud Suriū 17. Januarij §. Tandem. præcipiebat monachis, vt rationem diei, noctisque facientes, si in se comprehendissent, peccare deliquerent, &c. Basilus etiam sæpè hoc consilium repetit: nam in sermone de abdicatione rerum post mediū. *Que singulis (inquit) diebus feceris opera, ea vespere tecum ipse commemora, & cum his, que feceris pridie conferto, vt melior in dies existas.* Et sermone de Alcesi, seu exercitacione monachi, inter alia consilium, quotidianas suas, & cogitationes, & actiones omnes diligenter examinare, & serm. 1. de Institut. Monach. in fine, *Completo (ait) iam die, omnique opere tum corporis, tum spiritus absoluto, præclare fiet si diligenter vnusquisque antequam cubitum eat, cum anime suo conscientiam suam exquirat, &c.* Et Ioannes Climacus 4. gradu de obedientia circa finem, *Optimus (inquit) trapezita est, qui quotidie respere lucrum, ac detrimentum omnino computat, quod scire manifestius non potest, nisi in horis singulis, in tabulis omnia denotet: nam cum calcati singulis horis ponuntur, totius diei ratio postmodum clarius agnoscitur.* Et paulo superius refert de quodam religioso, *Ad cuius latus cum appensum cingulo breuem libellum conficerem, didici eum quotidie cogitationes suas in eo notare, hæque omnes nunciare passori solitum: non solum autem illum, sed alios quamplures id facere ibidem confexi: erat enim (vt comperi) Patris sancti mandatum.* Chrysostr. etiam homil. 2. in

Psal. 50. circa illa verba, *Peccatum meum contra me est semper; consiliū, vt qui diuturno tempore, vel alio commodiore non potuerit, saltem in ipso lectio atque equam formis irrepit, examinet, quid boniferit, quidve mali admiserit, & gehennæ recoretur, vt metu affectus bonum augeat, & malum auferat.* Idem videre licet in Bonauentur. opuscul. de puritate conscientie cap. 6. & in speculo disciplinae, Thoma de Kempis lib. 2. de disciplina claustralium cap. 9. & lib. de disciplina monastica cap. 71. Imò & Seneca, hoc præbuit consilium lib. 3. de Ira cap. 36. In hoc verò omnium defectuum quotidiano examine, quod propterea generale vocat, monet B. Ignatius vt à gratiarum actione pro beneficijs incipiamus, vel quia non minus id debetur in fine diei, quam peccatorum recogitatio, vel certe quia multum iuuat ad magis dolendum de benefactoris offensa. Inuenio autem consilium hoc in Clem. Alex. lib. 4. pedag. cap. 4. *Postremis aut, antequam nos somnus inuadat, primum & sanctum est Deo gratias agere, vt qui eius benignitatem, & gratiam seruamus consequuti: ita vt cum diuino quodam assensu nos ad somnum conferamus.* Illud tamen animaduertere libet, dictos Patres solum generaliter attingisse conscientie examen semel aut bis, vel sæpius in die peragendum, particulare autem examen, quod altumitur contra vnum vitium speciale, vt in illo emendando maior cura adhibeatur, & sic procedendo per singula facilius omnia eradicentur, sapienter fuisse à B. Ignatio excogitatum: insinuat autem illud Basilus in regulis breuioribus regul. 39. vbi ait, quando aliquis frequentius in aliquo peccato, considerare debere radicem, & ibi specialiter medicinam adhibere, atque in singulis peccatis (inquit) simili modo.

Secunda hebdomada ad hoc ordinatur, vt homo rectè eligat, & consequatur statum vite futuræ. Quia verò fundamentum recte electionis quoddam statum vite in homine Christiano esse debet, sequi, & imitari Christum, ideo statim in principio illius hebdomadæ proponuntur considerationes, quæ ad hoc firmiter statuendum inducant, & præsertim de Incarnatione, & vita Christi Domini, que nobis proposita est, tanquam exemplar ad quam nostra formanda est. Deinde proponuntur media ad rectam electionem faciendam, & documenta omnia ad illum finem necessaria. Vnde ab hac hebdomada incipit homo instrui in via quam vocant illuminatiuam, nam facta purgatione peccatorum in priori hebdomada, incipit homo vltius tendere per virtutis viam, & consequenter incipit circa illam illuminari. Inchoatur etiam hic status profectuum: nam status incipientium, ad partem purgatiuam maximè pertinet. Quia verò perfectio vite Christianæ longo tempore comparatur, & præcipue per virtutem passionis, & mortis Christi, & meditationem eius: ideo hoc agit in tertia hebdomada, in qua passio Christi ad meditandum proponitur. Vnde etiam ad statum profectuum, & ad viam illuminatiuam pertinet, ideoque exercitia huius, & precedentis hebdomadæ ad frequentiore vsum totius vite spiritualium hominum pertinet, quia maior pars hominum, etiam bonorum, & eximii-tuto, ac electione Deo seruientium est in statu profectuum: status enim perfectorum paucorum est. Et fortasse ob hanc causam in fine tertiæ hebdomadæ adducuntur quædam regulæ ad victum temperandum. Nam ad vsum mentalis orationis, vt continuari possit, hæc moderatio in primis necessaria est. Denique additur quarta hebdomada in qua Christi gloria, & resurrectio ad considerandum proponitur, attingitque viam vnitium, vt statim dicam.

In his autem meditationibus duo animaduertenda

Primo in
ditanda pra
cipue tradit
B Ignatius
in suo libro

tenda sunt, materia scilicet, & forma. Materia con
sistit in re, quae ad considerandum datur; forma in
modo & directione, quae ad recte & fructuose con
siderandum traditur. Et hoc posterius est, in quo
maximè laboravit Ignatius: & reuera fuit donum,
speciali gratia illi concessum, & non sine magno
viti & experientia comparatum cum diuina gratia,
& ideo in hac forma proponenda & declaranda, &
diuersis hominum statibus, & ingenii accommo
danda, versantur ferè omnia documenta huius o
peris, nihilque deest, (vt existimo) quod desiderari
possit.

VIII.
Cur in ma
teria ad me
ditandum
supeditan
da breuior
fuerit.

Circa materiam autem solum hoc obseruatum
est, vt sufficiens, & accommodata sit ad scopum pro
ximè inuentum, & ad viam seu gradum spiritualis
vitae, qui procuratur, non verò traditur in vnaqua
que hebdomada omnis materia, vel meditatio, quae
ad illam pertinere potest, quia haec infinita est, &
facile ab vnoquoque inueniri potest. Et ita constat
responsio ad secundam obiectionem in numer. 1.
nam quod est famer materia ad breuia puncta reda
cta simpliciter, & sine multiplicatione discursuum,
vel conceptuum proponatur ex instituto factum,
perinetque ad sapientem formam artificis, vt ipse
met statim in principio regulæ 2 adnotauit, vt sci
licet is, qui meditaturus est, accepto solum medi
tationis fundamento, vt postea per se, vel ex disc
ursu proprio, vel ex diuina mentis illustratione
ratiocinetur, & ita cum maiori spiritali gustu, ma
iorique fructu in oratione, & meditatione versetur.
Simili consilio Cyprianus in praefatione libri
de exhortatione martyrum, sola capitula Domini
ca se attigisse dicit, vt non tam tractatum meum (inquit)
videat tibi misisse, quam materiam tractantibus tribuisse, quae
res in vsum singulis proficit vtilitate maiore. Nam si conse
ctam, & paratam iam vestem darem, vestis esset mea, qua a
lius viretur, & forsitan non pro habitudine statuta, & cor
poris res alteri facta, minus congruens haberetur. Nunc ve
rò de agno per quem redempti, ac viuificati sumus, lanam ip
sam, & purpuram misi, quam cum acceperis, tunicam tibi
pro voluntate conficias, & plus, vt in domestica tua, atque in
propria veste leuaberis, & ceteris quoque, vt & consueuerit ipsi
pro arbitrio possint, quod minus exhibebis. Addit præter
ea rationem aliam non minus instituto nostro ac
commodatam, dicens, Nec non & illud consilium vti
le, & salubre proferri in exhortatione tam necessaria ampu
tandas esse verborum nostrorum moras, & tarditates, atque
ambages sermonis humani subrahendas, ponenda solum illa,
quo Deus loquitur, & præcepta ipsa diuina velut arma pu
gnantibus suggerenda sunt, inde aures eriguntur, inde in
struantur mentes, inde & animi, & corporis vires ad om
nis passionis tolerantiam roborantur. His ergo & simi
libus rationibus motus B. N. Ignatii exercitiorum
materias paucis, & simplicibus verbis pro
ponendas duxit, idemque spiritalibus magistris
seruandum præcepit, habita nihilominus ratione
personarum, quae instruitur, vt indoctis, & rudio
ribus nonnulla via aperitur, & materia ipsa ali
quantulum digeratur quantum satis sit, vt vni
quisque pro captu suo circa illam discurrere, ac medi
tari possit.

Per hanc methodum omnibus vitae spiritalis stati
bus satis prouisum esse.

IX.
Ad 3. obieci
onem.

Tandem hinc etiam constat quod tertio loco in
num. 2. proposuimus, per hanc scilicet exercitiorum
rationem, omnium statibus, seu ordinibus suffi
cienter prouisum esse, satisque facile tertiae dif
ficultati in principio num. 1. tactae, non enim omi
sus fuit in his exercitiis vltimus gradus contempla
tionis, sed traditus, vel insinuatus fuit quatum per
humanam industriam fieri expediebat. Nam in
primis quarta hebdomada, quae est de Christi glo
ria, Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

ria, & gaudio resurrectionis, ad viam vnitua per
tinet, no enim ad morum emendationem, aut pro
fectum directè ordinatur, sed ad spem, & amorem
excitandum rerum aeternarum, & ad participan
dum in hac vita aliquo modo aeternas delicias, in
aula mentis vacando diuinæ sapientiae, vt ferm. 8. de
ieiunio Leo Papa dixit. Deinde in fine illius hebdo
madæ addita est contemplatio ad amorem spiri
tualem in nobis excitandum, quod maximè perti
net ad contemplationem. Est autem animaduertē
dum in hoc gradu contemplationis, seu via vnitua
distinguedum esse initium eius, seu totum id
quod habet rationem viae, à termino, qui est ipsa v
nitio cum Deo, cum quadam veluti simplici intuitio
ne veritatis. Nam in priori parte huius viae seruan
da est eadem forma orandi ac meditando, quae in
ceteris seruatur paucis mutatis, & accommodan
do materiam scopo, & fini intento: in posteriori au
tem parte nulla certa forma, vel modus praescribi
potest, quia in simplicissimo actu consistit, magis
que recipiendo, quam inquirendo perficitur, quan
uis cooperatio hominis non excludatur. Hac igitur
ratione P. N. Ignatius attingendo hunc gradum v
ltimum contemplationis, ea quae pertinent ad ini
tium eius, & ad formam, & materiam, in illo ser
uandam, & applicandam sufficienter proposuit,
contentisque fuit ponendo sapientes in via; nam
quod reliquum est magis ad magisterium Spiritus
sancti, quam hominis spectat, ideoque de ipsa v
nitio cum Deo, & de ipso actu simplicis contempla
tionis pauca dixit.

Et ob eandem causam potissimè nos docuit ver
sari circa Christi humanitatem, quia illa est ostium
per quod ad diuinitatem introducimur, Ioan. 10. de
quo videri potest Bonauent. opuscul. de septem i
tiner. aeternitatis, sect. 1. distinct. 1. & 3. Richard. de
S. Victor. lib. 5. de contemplat. cap. 12. & sequent. &
Blosius in Canone vitae spiritualis cap. 21. vbi post
nonnulla documenta circa meditationem passio
nis Christi concludit, Supradictis igitur rationibus occu
pa te pro tuo modulo circa humanitatem Christi, haec mentem
tuam ita possideat, vt quidquid phantasmatum aliunde vi
tiosè se ingererit, mox dissipetur, hanc elige in qua tutus re
quiescas quando ad aliorum non prouerberis. Natus enim est,
qua mare seculi huius citra periculum pertransire, atque ad
beatam illam patriam feliciter peruenire poteris. Quamquam
Dominus etiam te hic nauigantem eo aliquando forte sustol
let, vbi ab omnibus rerum formis atque simulacris minus nu
daberis, vbi à te ipso desicis, feliciter transibis in Deum, eo
interdum deducet te manus Domini si expedierit, vt tempore
huius exilij eo perducatur; si non expedierit, non perducetur.
Vnde intelligimus hanc spiritualem arcem ad sum
mum posse nos dirigere circa meditationem hu
manitatis Christi, sub qua comprehendi potest om
nis eleuatio mentis ex creaturis ad Deum: nam
quod altius est nō cadit sub humanam industriam;
& ideo monet idem Blosius in specul. spirit. c. 11. eos
etiam qui speciali gratia ad vnitioem cum Deo ele
uantur, cessante illa Dei operatione, debere statim
resumere propriam actionem, & sanctas imagines,
id est, ad officium meditationis redire, ne otio cor
pescant. Ob hanc ergo causam haec exercitia in his
meditationibus potissimè insunt.

Si quis tamen rectè animaduertat, à principio
docent, seu manu ducunt eum qui spiritaliter exer
citur ad intuendam, vel ponderandam veritatē
aliquam, cum interna animi quiete, & affectibus,
qui illam comitantur. Huc enim tendit, vt existi
mo, illa sensuum applicatio de qua fit mentio in
hebdomada secunda, nam illa applicatio magis in
tellectualis esse debet, vt per eam quis mente in
tueatur factum aliquod, quod admiretur, vt ad il
lud efficiatur, vel audiat verba quorum pondus
contideret, vt illis moueatur, vel odoratur fragran
tiam

In contem
pla tione viae
& vnitioem
respirandam.

X.
B Ignatius
de vita con
templationis
potissimè in
instruit.

XI.
Non solum
de termino
etiam insue
re omnino
practico sit.

*Pietas
purg illum.
Goniz, per
mix & exer-
cenda.*

tiam virtutum, aut donorum alicuius animæ, & sic de alijs, huiusmodi enim applicatio mentis participatio quædam contemplationis est, saltem quantum ad modum operandi. Quamvis enim tres illæ viæ quantum ad principales actus suos sint distinctæ, non tamen necessariò sunt, imò nec regulariter esse debent omnino impermissæ, sed in vnaquaque illarum aliquid de cæteris participandum est, nam in prima aliquid necessarium est de secunda, & tertia, ut suavior fiat, & magis fructuosa: nam timor, & dolor, ac detestatio peccatorum per amorem Dei, & affectum virtutum perficitur, & delectabilior fit. In tertia vero aliquid de prima, & secunda retinere frequentius expedit, propter maiorem securitatem. De qua re legi potest Blofius, qui optimè loquitur in speculo spirituali, cap. II. Secunda verò ob vtriusque rationes, & tanquam media inter duas extremas aliquid de illis participare debet. Hoc ergo in vniuersum in prædictis exercitijs significatum est: nihil igitur ad spiritualem instructionem necessarium in eis desideratur, quantum per breuem methodum tradi poterat: nam illa, quæ per viam vocem adicienda est, nunquam excluditur, vtramque verò perficere debet experientia, & Spiritus sancti illuminatio.

CAPVT VII.

De prudentia in opere exercitiorum ab Ignatio seruata, & vsu eorum seruando.

*Prudentia
Ignat in re-
gulis tempo-
ransia.*

I. Quod ad i. tituli partem attinet multa in superiori puncto attigimus, quæ non oportet verbis commendare, nec defendere: quia per se nota sunt, neque aliquid inuenio, quod aliquem offendere, aut de quo aliquis iure dubitare possit. Præterea verò, quæ de ratione, & methodo orandi ibi traduntur, prudentia Auctoris maximè inspicitur in varijs regulis, quas spiritualibus exercitijs adiunxit, in quibus egregiè tradit consilia ad componendos mores hominum circa seipso quoad exteriora per regulas temperantiæ, quas in fine secundæ hebdomadæ tradidit, & per documenta circa exterioram penitentiam, quæ adiunxit ad finem primæ hebdomadæ, quoad interiora verò per regulas, quas de scrupulis tradidit in fine exercitiorum. Quoad alios verò per regulas quas in distribuendis elemosynis seruare docuit. Ita pro his actionibus, quibus circa Deum per intellectum, aut voluntatem potissimè versamur, in quibus error vel speculatiuus, vel practicus multum potest habere periculi, egregia consilia tradidit tum in regulis ad dignoscendos internos animi motus, & discernendos spiritus, tum etiam, ut cum orthodoxa Ecclesia verè sentiamus. Nihil itaque quod in consultationem spiritualem ordinariè venire possit, intactum omisit, & in omnibus magnam prudentiam, atque ad eò magnam experientiam, & diuini luminis illustrationem ostendit.

II. Et quia serè de his omnibus, quod ratio nostri instituti postulat, iam adnotatum est, vnum vel aliud tantum breuiter aduertam. nam in 4. circa temperantiæ regula consilium datur, ut ad inueniendum temperantiæ medium aliquid de conuenienti victu sibi quis adimat: imò additur, quanto plus abstulerit, tanto celerius iuxta mensuram cibi, & potus esse reperiturum: huius autem contrarium docere videtur Gerson Alphab. 72. lit. K. in quadam doctrina cõtra conscientiam scrupulosam, vbi ait, ita debere regi corpus, ut nec sit rebelle animæ, neque ad illi cooperandum deficiat. & addit, *Et esset minus malum excedere nimis nutriendo corpus suum, quam non*

*satis, quia difficilius potest poni remedium, cum corpus glutum per nimiam abstinentiam. Sed hæc non sunt contraria, nam ad diuersos fines, & pro hominibus diuersis de homine, qui moderatione indiget, ne excedat contra temperantiæ, & huic rectissimè conueniens, ut si errare timeret, potius erret subtrahendo de necessarijs quàm aliquid vltra necessitatem addendo, quia, & in hoc magis meretur, meliusque se disponit, ut à Deo inueatur ad medium inueniendum, & facilius experiretur illum defectum, ut ita possit ad mediocritatem peruenire. Nec tamen absolute, & sine aliqua correctione hoc dicit Ignatius, in quo eius prudentia cernitur, sed hæc verba incepto sunt, *vitio interim valitudinis aduerso gratia penulo.* Per quæ verba tollit omnem contrarietatem cum doctorum Gersonis, qui loquebatur de homine scrupuloso, & ad nimiam auctoritatem, & abstinentiæ propensio: in quo verum est, nimis esse periculosum aliquid vltra necessitatem addatur, quam si nimium subtrahatur.*

Secundo circa ea quæ de scrupulis notantur obseruari potest conscientiam aliquando angere scrupulis circa præterita ritè sint confessa, nec ne, aliquando verò circa præsentia, vel futura, seu circa actiones quæ quotidie occurrunt. Bergo Ignatius de scrupulis de hoc posteriori genere scrupulorum vicitur rationem habuisse, cuique aptissima remedia adhibuisse, docens, quibus prodesse aliquando possunt huiusmodi scrupulorum anxietas, vel sollicitudo, & quantum etiam possit nocere, si nimia sit, & quomodo tunc sit cauenda, in contrariam partem aliquantulum inclinando, vel constanter perseuerando in actione inchoata, scrupulosa cogitatione contempta, quando vel ex certis principijs, vel ex iudicio eius, cui securè potest fides adhiberi, nihil mali in tali actione iuste timeri potest. De alio verò genere scrupulorum nihil attigit, vel si seruetur ea, quæ de examine conscientie, & confessione generali (quando illa opus est) ritè faciendæ superius dixerat, facillè existimauit posse hanc tentationem superare, vel certè, quia remedia de prioribus scrupulis data cum proportione possunt applicari. Gerson verò in loco proximè citato de illis scrupulis distinctè tractat, & duo obseruanda dicit, vnum est obliuioni dandum esse tempus præteritum, nisi in generali ad peccandum à Deo veniam per generalem contritionem; alterum est quando tempus præteritum sollicitat, timendo, quòd non fuit facta sufficiens confessio occurrentium esse illi, recurrendo ad Deum, cum vera cordis humilitate, & contritione, & in memoriam reuocandam esse voluntatem, quam habuit integre ac perfectè confitendi, & quod tunc fecerit quantum in ipso erat, suoque confessori satisfecerit, cuius consilio statuit præteritum non amplius recordari, ut Deo melius possit inferuire, atque ita in eo proposito perseueret, nimiumque timorem contemnat.

Tertio in quadam notatione 15. earum, quæ in principio exercitiorum traduntur, & sæpe alias præsertim cum de electionibus agitur, consilium datur confessori, vel spirituali magistro, qui alium in his exercitijs instruat, ne eum, qui exerceat, ad vnam partem magis quàm ad aliam moueat, nimirum ad religionem potius quàm ad statum secularium, vel ad hanc religionem potius quàm ad illam, sed relinquendum esse, qui instruitur, ut Dei voluntatem quærat, per seipsum ratiocinando, & lumen petendo, ut ab ipso immediatè uocetur, & inspiretur. Circa quod consilium dubitare aliquis potest, quia ordinariè solet Deus homines per homines docere, illuminare, & vocare: ergo non est expectanda immediata vocatio ab ipso Deo sed

fed quotiescunq; certa ratio dicitur melius esse huic proximo, seu spirituali discipulo hunc statum eligere, optimum erit illum suadere, & ad illam partem inclinare. Etenim si altera pars esset praua, sine dubio omni conatu auerendus esset ab illa, & ad contrariam inclinandus: ergo si altera etiam pars euidenter est minus bona, erit saltem melius, & consilij opus contrariam consulere. Nihilominus consilium Ignatij prudentissimum est, & experimento comprobatum, esse necessarium, quia regulariter plus noceat, quam proficiat. Ratio enim facta probat optime actum consulendi ea, quae sunt maioris perfectionis, per se optimum esse, & opus charitatis, tamen quia finis eius est utilitas proximi in particulari, non erit melius, nisi sit etiam utilius; sicut correctio fraterna bona non est, nisi speretur utilitas.

V. Distinguere autem oportet inter consilium sponte oblatum, vel ab alio petitum, & efflagitatum, nam hic agimus de priori modo dandi consilium, & de hoc dicimus non expedire, praesertim tempore exercitiorum, quando aliquis per seipsum cum Deo, & secum tractat de eligendo statu vitae suae auertere, & quasi obrudere est consilium; tum quia statim suboritur alteri suspicio, quod ea res humana sit, vel ex humano affectu procedat, & ita impeditur diuina vocatio: tum etiam, quia licet conringat persuaderi, minus firma sit electio: nam subortus postea tentationibus, statim occurrit illam fuisse quandam humanam persuasionem, unde periculum imminet, ne facta electio leuiter mutetur, quando verò aliquis, vel à Deo specialiter mouetur, & inclinatur, vel eius gratia adiutus, proprio discursu, & ratione conuincitur, firmius adhæret electioni factae, & maiori fiducia à Deo sperat auxilium ad perseverandum in illo. Quando autem consilium postulat ipse, qui electurus est, quoniam anceps est, & dubius, tunc non erit malum illud praestare, quia iam non recipitur, vt omnino alienum, sed vt ab ipso petente postulant aliquo modo ortum: quia etiam facilius accipit illud medium per quod à Deo ipso illuminatur. Solum obseruandum est, ne quis nimium facilem, & promptum se exhibeat ad huiusmodi consilium praestandum, sed prius efficaciores rationes, & commoda, vel incommoda vtriusque partis proponat, easque alteri considerandas, & electionem faciendam committat. Quod si nihilominus alter instet, & magistrum iudicium intelligere velit, priusquam eligat, non est illi denegandum regulariter loquendo; quia tunc & opus ipsum, secundum se melius est, & ex illo maior utilitas non immerito sperari potest.

VI. Vltimò circa regulas citatas in distribuendis elemosynis seruandas animaduerti potest, documenta quae in eis traduntur, generalia videri ad quodcunque opus rectè faciendum, videlicet, vt ex recta intentione amoris diuini proficiatur, & ita fiat ab vnoquoque, sicut ipse consulere alteri, vt faceret, vel sicut vellet fecisse si mortis articulus, aut iudicij diuini instaret. Sed hoc nihil incommodi est; nam praecipua ratio prudentiae consistit in applicatione principiorum generalium ad particulares materias. Duo autem principia sunt, quibus potissimum vtitur B. Ignatius in hoc opere, suntque maximè consentanea & Euangelio, & naturali prudentiae. Vnum est, vt intentio operantis, sit pura & perfecta quarendi maiorem diuinam gloriam. Hoc fundamentum ponitur in principio Exercitiorum, hoc item repetitur in praesidio ad rectam electionem, & iterum in his regulis & serè in singulis suis constitutionibus, & documentis hoc repetit Ignatius, quia ex abundantia cordis os loquebatur, & quia reuera est res maximi momenti.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

Quae tamen prudenter applicanda est, vt in praedicta materia de elemosynis faciendis, non est existimandum per hanc intentionem, diuini amoris excludi omnino affectionem erga cognatos, vel amicos, nam ipse ordo charitatis postulat, vt ceteris paribus illis prius subueniatur; quia verò naturalis affectio solet nimium inclinare, & quasi excoecare hominem, ideo specialiter aduertitur, vt in eo opere huiusmodi affectio temperetur, & ad regulam diuini amoris quoad fieri possit, accommodetur.

Aliud principium est, supposita praedicta intentione habere animum indifferenter circa media, nam saepe erratur in electione medij etiam si intentio bona sit propter indispositionem subiecti prouenientem ex aliqua alia affectione, quae in causa est, vt id quod eligitur vt medium, non vt purè medium moueat, sed secundum aliam rationem, quae inefficacem reddit, vel diminuit alteram intentionem. Et ad hoc tendunt alia documenta, quae ibi dantur de moderatione in quaerenda propria communitate, quae valde necessaria est, vt animum relinquat liberum ad elemosynas faciendas. Quae doctrina, si ad alias materias cum proportione accommodetur, vtilissima erit ad eas non solum honestè, sed etiam perfecte exercendas. & haec de prima parte tituli.

VII. Alterum principium

De usu Exercitiorum.

Quod ad secundam tituli partem attinet, duplex est in Societate horum exercitiorum usus: vnus pro ipsismet religiosis Societatis, quem passium vocare possumus: alius est actiuus pro externis proximis, quibus per sacerdotes Societatis haec exercitia tribuuntur ad vitam emendationem, vel profectum. Prior usus incipit in nostris religiosis, à primo ingressu in Societatem; nam ope horum exercitiorum in prima probatione purgari incipiunt, & in discursu Nouitiatu iterum atque iterum ea repetunt, partim, vt magis probentur, praecipue verò, vt in spiritualibus rebus amplius instruantur, & exerceantur, vt supra lib. 2. cap. 5. numer. 5. tractando de probationibus declarauimus. Durat praeterea hic usus toto tempore vitae, idque dupliciter, primò per quotidianam meditationem, orationem, & conscientiae examinationem, de quibus etiam iam lib. 8. cap. 1. & aliis locis diximus. Secundò, semel, aut bis in anno, vt ibidem vidimus, sese per aliquot dies colligendo, vt relictis studiis vel aliis occupationibus externis, in his, vel similibus meditationibus exerceantur, & soli vitae contemplatiuae attendant: quod huic instituto valde est opportunum, ac ferè necessarium, & in exemplo Christi fundatum. Nec fuit à D. Thom. praetermissum, qui (vt etiam lib. 6. cap. 2. numer. 5. retuli) in 2. 2. quæst. 188. art. 8. cum dixisset solitudinem non esse congruentem religionibus, quae sunt ordinatae ad opera vitae actiuae, addit, Nisi forte ad tempus exemplo Christi, qui, (vt dicitur Luc. 6.) exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Quod exemplum magis ad quotidianam solitudinem, seu separationem pro aliquo tempore contemplationi praestando, referendum videtur. De quo etiam loqui videtur Ioannes cap. 18. cum ait, Sciebat autem Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Iesus conuenerat illic cum discipulis suis; scilicet ad orandum in horto separato.

VIII.

Hic usus in Societate partem quorundam est.

Partim annuum.

De alia verò diuturniori separatione per aliquot dies, habemus in Christo Domino exemplum in separatione quadraginta dierum in desertum, vt cum eodem D. Thom. latius explicauimus in 2. tomo 3. part. disput. 29. sectio. 2. Optimum etiam exemplum est antiquorum Monachorum quod supra adnotauimus.

IX. Annus usus exercitiorum, exemplum in Christo & antiquis monachis.

uimus ex D. Augustino lib. de opere Monachorum c. 23. ubi de quibusdam Monachis ait, Per multos dies a conspectu hominum separatos, & nulli ad se presentes accessum includunt seipso viuentes in magna intentione orationis. Subditque inferius. Et horum quidem exercitationem, in tam mirabili continentia, quandoquidem habent otium, quo hec agant, seque imitandos non superba elatione, sed misericordis sanctitate proponunt, non solum non reprehendo, sed quantum dignum est laudare non possum. Vnde constat consuetudinem hanc, non tantum pro tyronibus, vel proficientibus vtilem esse, sed etiam pro viris perfectis, tum quia fieri non potest quin externis actionibus, & occupationibus interior deuotio remittatur, quæ per hanc exercitiorum vicissitudinem compensatur; tum etiam, quia hoc opus per se est valde appetibile & perfectum, & ideo cum fieri possit absque impedimento aliarum actionum proximis necessariorum prætermittendum non est.

X.
Vnus exercitiorum circa externos quidam reprehendunt.

Alter vsus exercitiorum circa externos præcipue seculares & rudes spiritualium rerum aliquibus probari non videtur. Ad hoc enim videtur alluisse modernus ille, cuius meminimus in lib. 1. cap. 7. numer. 2. in fine, qui exponens Psalmum 118. statim in versiculo 2. adnotat primum versum illius Psalmi, Beati immaculati in via, qui ambulauit in lege Domini, pertinere ad vitam actiuam; secundum autem, Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum, ad vitam contemplatiuam: Quia exercitia (inquit) vite actiue procedere debent priusquam ad contemplationem quispiam erigatur, iuxta doctrinam Gregorij homil. 4. in Ezechielem, & lib. 6. Moralium cap. 17. Et subiungit. Quæ consilio tam longè recessimus, vt sciant nonnulli non adeo facilem, & certam esse viam ad contemplationis fastigium, sicut ipsi faciunt qui homines perditissimos illecebris, & ceteris mendis, carnisque spurcitijs & diaboli dolis, & inquietudinibus dedito per exercitium octo, aut quindecim dierum ad contemplationis culmen eos iam euolasse autumant, necque pedè à mundo auertunt, & iam vltimum apicem perfectionis attingisse affirmant. Hæc ibi.

XI.
Quo sensu hæc reprehensio loci habere possit.

Quod si qui sunt, qui de comparata perfectione leuiter gloriantur, non illa solum, sed multo maiori reprehensione digni sunt. Si quis etiam ita opinatur de exercitijs octo, aut quindecim dierum vt in eis non solum ad fastigium contemplationis ascendi, verum etiam in eis perfecte purgari, aut illuminari, vel exercitium meditandi satis se iam comparasse opinetur, turpissimè, & pueriliter errat; quia non solum perfecta vnio cum Deo, sed etiam mediocris perfectio orationis aut meditationis diuturno tempore, & multo vsu indiget, prærequiritque longam exercitationem, in vitijs extirpandis, & virtutibus acquirendis, vt per se satis notum est, & tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 180. art. 2. & in superioribus etiam diximus lib. 2. cap. 4. & lib. 6. cap. 1.

XII.
Quo sensu conseruata sit, ostendunt ambrosianæ.

Si autem reprehendatur vsus exercitiorum in iis, qui malè vixerunt, & desiderant conuerti ad Deum per veram poenitentiam, vel quemcunque alium statum melioris vitæ, si à Deo vocentur sine causa, ac proinde temerè, datur reprehensio, cum res per se sit sancta, & valde laudabilis, & à summis Pontificibus Paulo III. in dicta Bulla valde commendatur. Et præterea idem Paul. III. & Iulius III. in Bullis quibus confirmant Societatis institutum, & Gregorius XIII. in constitut. Ascendente Domino, inter alia media, quibus Societas vitur ad animarum profectum, specialiter numerat spiritualia exercitia. constat autem eos loqui de exercitijs & vsu eorum, prout sciebant esse in Societate, & prout in eius constitutionibus, & in ipsomet exercitiorum libro continentur. Nam 4. p. Constit. cap. 8. §. 5. sic dicitur, Ad exercitia spiritualia alius tractanda, postquam quisque in se ea fuerit expertus, assuescens, & deinde operam o-

mines, vt eorum reddere rationem & in hoc armorum spiritualium genere tractando, (quod Deigratia ad ipsius dignitatem tantopere conferre cernitur) dexteritatem habere possint. Et in annotationibus, quæ in principio exercitiorum habentur, hoc ipsum supponitur. Et in 2. earum expresse dicitur, dari, posse etiam rerum spiritualium inexpertis. Præterea effectus huius medij, de quibus latè Orlandinus lib. 2. historia Societ. num. 70. & lib. 7. numer. 21. euidenter conuincunt illud de se esse optimum, & apicissimum pro eiuuscunq; status hominibus, experientia enim constat, multos per hoc medium seculo renunciasse, alios in suo statu mores correxisse, vel de peccatis poenitentiam agentes, & vitam bonam instituentes, vel in bono statu iam constituti in melius proficientes.

Ratio etiam hoc conuincit, quia hæc exercitia ordinantur imprimis ad impetrandam gratiam à Deo ad huiusmodi effectus: deinde ad se disponendum, & tollendum, quoad fieri possit, impedimenta diuinæ gratiæ, sed potius ad cooperandum illi. Modus autem, quo ad hunc finem, conuenientissimus est: nam imprimis separant hominem ab alijs curijs & sollicitudinibus, & propterea consilium, vt pro eo tempore aliquis locus separatus eligatur, quod ad prædictum finem maxime necessarium est, vt ex sacra Scriptura, & ex Patribus constat. Deinde docetur homo interius discurrere, & cogitare de rebus ad salutem animæ maxime pertinentibus, vt sunt nouissima, quorum recordatio tam vtilis est, vt sapiens vitam innocentem promittat habenti memoriam illorum in omnibus operibus suis, Eccles. 7. Item verba, & exempla Christi Domini, in quorum imitatione, & obedientia salus nostra consistit. Denique per hoc medium comparatur pax, & quies animi, & lumen internum, & cognitio ad bonam gubernationem vitæ in quocunq; statu.

Præterea, quod incipientibus datur, non est contra ordinem, quem Sancti requirunt inter vitam actiuam, & contemplatiuam. Primum quidem, quia vt in superioribus lib. 1. cap. 6. attigi, quantumuis vita in qua Martha potissimum exercetur, antequam debeat puram contemplationem; nunquam tamen debet carere aliqua participatione vite contemplatiuæ; quia actio sine oratione, vel non rectè, vel non perseueranter fiet. Imò si exactè comparentur hæc vitæ quoad sua initia, primus gressus vitæ honestæ debet esse vite contemplatiuæ, quia initium salutis à sancta cogitatione sumitur, vt latè Augustinus docet, latèque differimus lib. 1. de Gratia. cogitatio autem sancta secundum se ad contemplationem pertinet. Ad hanc autem cogitationem, & recogitationem in homine excitanda, & nutrienda ordinantur hæc exercitia; ergo non peruertitur ordo, eo quod in initio conuersionis datur, vel etiam ad ipsam conuersionem, etiam à magnis peccatis obtinendam. Secundò, quia ipsamet exercitia, quæ in principio dantur, inuoluunt eam partem vitæ actiue, quæ in principio studiose vitæ maxime necessaria est, scilicet poenitentiam internam, & externam superioris vitæ, & passionum mortificationem, & alia, quæ ad primam hebdomadam pertinent, vt in superioribus vidimus cap. 6. à numer. 5. & idem consequenter seruatur in ceteris exercitijs. Nam, vt adnotauimus n. 11. licet aliquibus temporibus interuentus, & frequentius fiant, non ideo est, vt tota perfectio cuius gradus contemplationis vel meditationis in illis diebus acquiratur, sed vt inde initium sumatur, cum maiori aliqua instructione, & consuetudine quæ postea cum moderatione statui accommodata perseueret. Tertiò, quia hæc exercitia non æqualiter, & indifferenter omnibus dantur, vt notè-

constitutiones admovent. 7. p. cap. 4. §. 8. cum declaratione in lit. F. ubi dicitur spiritualia exercitia paucis esse plenè tradenda, à quibus non vulgaris fructus ad Deiglioriam sperari posset; exercitia autem primæ hebdomadæ, cum modo examinanda conscientix pluribus communicari posse, simpliciorem autem orandi modum etiam in ipsis exercitiis triplicem assignari pro rudioribus, quibus bona voluntas, & fides sufficit, vt ad illum idonei sint. Atque ita licet exercitia deseruiant omnibus, non omnes sunt contemplatiui, neque ad fastigium orationis eleuandi existimantur; quia nõ omnia pro omnibus instituta sunt, sed cum debita partitione ac distributione, vt in ipsis etiam exercitiis in principio annotat. 18. sufficienter docetur.

XV. Vnde intelligitur hæc exercitia nec solis religiosi, nec solis laici, sed vtriusque posse esse vtilia. De religiosis constat, quia officium meditandi ratione status eis conuenit: pro laicis verò facit interrogatio Basilij 312. in regulis breuioribus. *Nunquid visitantes nos laici ad orationem exhortandi sunt?* Respondet, *Si sint amici Dei, haud abs re est, cum ad eos Apostolus scripsit: Orate pro me, &c. ad Ephes. 6.* Itaque officium orandi omnibus commune est. Vnde licet vnus ex præcipuis finibus exercitiorum sit electio melioris status, non eo tendunt vt omnes eligant religiosum statum, tum quia licet status ille secundum se melior sit, aliquando non expedit respectu eligentis: vnusquisque autem debet eligere id, quod sibi melius est. Tum etiam quia non omnes habent huius uocationis gratiam, & tunc profunt ad eligendum, vel alium statum, vel certum viuendi modum suæ saluti magis accommodatum. Et ideo licet religiosus iam non debeat de statu deliberare, potest meritò exereeri, vt in suo statu eligat optimum procedendi modum, vel si de illo iam antea satis deliberauit ac proposuit vt propositum renouet, & impedimenta denuo consideret, vt ea diligentius auferat. Ac denique, vt in actibus per se maximè consentaneis suo statui indies proficiat: seculares autem etiam in seculo permanens sunt, indigent etiam hoc auxilio, vt aduersus pericula, in quibus versantur, magis sint præparati, maioremque gratiam à Deo obtineant. Denique magnis etiam peccatoribus dandum est hoc remedium, non vt sul itò perfecti fiant, sed potius quia non modo perfici, verum etiam à priori statu mutari eis valde difficile est, ideoque his efficacissimis remedijs indigent. Meritò ergo Societas, quæ ad omnes homines iuuandos instituta est, pro omnibus hoc remedium accommodauit.

CAPVT VIII.

Virum debeant religiosi Societatis cum proximis familiariter conuersari ad illos inuadendos.

I. Ratio pro parte religio. Actio difficultatis est, quia huiusmodi colloquia cum secularibus multum impediunt perfectionis profectum, quem religiosi maximè debent intendere. Assumptum experientia constat, & valde commendatur a Patribus institutoribus religionis, vt videre licet apud Basilium regul. 5. & 13 ex fusius disputatis, ubi inter alia dicit: *Nisi ab ea nos, quæ ex sanguinis necessitudine nobiscum intercedit, conuictione omnino alienauerimus, & à familiari congressu secularium, ac mentis habitu in alium veluti mundum transmigrauerimus, nullo modo scopum animi attingemus.* Et in præfatione illarum regularum, & duobus sermonibus præcedentibus, & latius in constit. monast. cap. 7. Danda (in-

quit) *omnino nobis opera est, vt non nisi magna adhibita diligentia circumspectioneque in congressu cum hominibus extraneis veniamus, &c.* Et confirmatur, nam ex huiusmodi familiaritate cum secularibus plerunque sequitur, vt & eos visitare, & ab eis inuicem visitari plerunque necesse sit: Vtrunque autem est contra religiosorum clausuram, quam omnes Patres commendant. Tandè confirmatur, qui à hinc etiã fit, vt nostri religiosi sæpè se implicent negotiis secularibus contra Pauli præceptum, *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.*

Dicendum nihilominus est primò, medium hoc familiariter conuersandi cum proximis ex suo genere non esse alienum ab statu perfectionis, & iuxta proprium Societatis institutum esse illi maximè conueniens. Vtramque partem certam existimo. Prior constat exemplo Christi Domini, qui vitam ita instituit, vt cum hominibus conuersaretur, & cum eis manducaret, & biberet, vt ex Euangelio constat, cum tamen non solum perfectionem seruauerit, sed etiam perfectissimum vitæ statum conluerit, vt latius in 2. tom. 3. p. disp. 28. sect. 1. & 2. diximus. Idem ostendit exemplum Apostolorum, quos statum religiosum & perfectionis habuisse supra ostendimus tom. præced. & supra lib. 1. c. 5. n. 6. & tamen constat, inter homines familiariter conuersatos fuisse, & omnibus omnia factos, vt omnes lucrifacerent. Vnde Concilium Mogunt. sub Leone III. c. 14. cum dixisset, *Ministri altaris Domini, vel Monachi à negotiis secularibus omnino abstineant, subdit; non tamen usum negotiorum est contradiendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos Apostolos negotiasset.* Sic ergo nos in negotiatione Apostolorum circa animarum salutem, rectè colligimus non esse contra religiosum statum eo sine cum proximis conuersari ex vi instituti.

Confirmatur, quia antiqui Monachi etiam si solitariam vitam profiterentur, quando proximis expediebat solitudinem deserebant, vt inter proximos versarentur. ita legitur in vita D. Antonij apud Athanasium, & Surium, & Sozomenum lib. 1. histor. c. 13. ubi dicit Antonium hominum gratia solitum fuisse ciuitates ingredi. *Multis etiam (inquit) grauitè apud eum conquesti cogebant illum legationem pro se ad magistratus, & primarios viros obire.* Et Theod. lib. 4. histor. cap. 24. & 25. *Relicta solitudine totam illam circuibat ciuitatem, id est, Alexandriam, quo omnes doceret, quod de multis alijs ibi, & cap. 16. refert. idem habet Cassiodorus lib. 8. Tripartitæ cap. 4. & 5. Et Basilij in regulis breuioribus in 311. quærit, an conueniat monachos ire ad visitandum alios, respondet: *omnino visitandi officium vnum est ex iis, quæ grata sunt Deo, verum tamen qui eo fungitur, is, & ad intelligendum esse sagax debet, & ad respondendum prudens, & illud facere, quod dictum est, sit sermo vester semper in gratia sale conditus, & sciatis quomodo oporteat vos vnusquisque respondere, ad Coloss. 4. & regula 312. & 313. docet quomodo excipiendæ sint visitationes secularium ad religiosos venientium. Signum est ergo etiam solitarijs monachos non omnino hanc conuersationem repudiassè.**

Ratio autem est quam tangit D. Thom. 2. 2. q. 187. art. 2. ubi inquit, an liceat religiosi secularia negotia tractare, & respondet ob necessitatem proximorum id licere, quia tunc potest dici negotiatio secularis, sed actio religiosa, iuxta illud Iacobi. 1. *Religio munda, & immaculata apud Deum & Patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum.* Si ergo hoc verum est de negotiatione materialiter (vt sic dicam) seculari, quando habet rationem operis misericordix corporalis, multo magis verum erit de exteriori, & humana conuersatione per mutua colloquia, & visitationes si sanctè & religiosè fiant propter bonum spirituale proximi. Atque ita

II. *in studio bipartita.*

probatur prior parte.

III.

IV.

hoc ipsum confirmat decretum Melchias Papæ cum synodo Romana, quod habetur cap. 1. d. 88. De creuit sancta synodus nullum deinceps clericum, aut possessiones conducere, aut negotijs secularibus se miscere, nisi propter curam pupillarum, orphanorum, & viduarum. Sic etiam induci potest, quod ex citato Concilio Moguntino paulo ante adduximus, ubi etiam assertur, quod in regula S. Benedicti præcipitur providere, per quorum manus negotium monasterij transeat. Simile habetur in Concilio Chalcedonenf. cap. 3. & in ca. 2. d. 86.

V. Ex his facile probatur altera pars assertionis, in qua supponitur id quod supra li. 1. c. 2. late tractatum est, finem Societatis esse non solum propriam, sed etiam proximorum salutem maxime incumbere, ita ut hic finis non separetur à primario, & adæquato fine huius religionis. Ad hunc autem finem valde accommodatum, & moraliter necessarium medium esse cum proximis familiariter tractare, & conuersari per se evidens est, & experientia id docet. Ratio autem est, quia in primis ad perfecte tractandum cōfessoris munus, necessarium sæpe est cum pœnitentibus, etiam extra confessionem, familiariter agere, vel propter maiorem eorum instructionem, aut spiritualem consolationem, vel ad conseruandos illos in vsu frequenter confitendi, & in bonis operibus, quæ ex illo nascuntur. Deinde, quia generales sermones, seu conciones, licet pro cōmunitate necessariæ sint, nisi calore familiaris conuersationis sanctæ foueantur, & quasi digerantur, facile obliuioni traduntur, præterquam quod necessarium sæpe est illa generalitate descendere ad modum, & mensuram, ac particulares circumstantias vnicuique accommodatas, quod maxime fieri debet in colloquijs priuatis. Denique quia seculares homines plerumque animales sunt potius quàm spirituales, necesse est aliquantulum eis condescendere, & honesta conuersatione familiari eos lucrari, & attrahere, ut ad sermones spirituales paulatim inclinentur. Quamuis enim interdum sermones indifferentes miscantur, si hæc intentione accipiantur, vel potius tolerentur, non erunt otiosi, sed vtilis, ac religiosi. His ergo rationibus Societas hoc medio tanquam sibi conuenienti utitur ad proximorum salutem.

VI. Quod his verbis monuit B. P. N. Ignatius 7. p. Cōstit. c. 4. §. 8. Cur abunt etiam priuatim proximum prius colloquis ad meliora promouere, tum consilio, & exhortatione ad bona opera, vbi cum operarijs generaliter loquitur. Ad scholares verò in particulari sic loquitur 4. p. Constit. cap. 4. in fine his verbis, Horum colloquia cum scholasticis externis sint solum de rebus ad literas, vel profectum spiritus pertinentibus, prout ad maiorem Dei gloriam omnibus vtilis fore iudicauerint. Quin potius etiam de coadiutoribus temporalibus, cum in examine cap. 6. §. 3. dixisset eos præcipue in corporalibus ministerijs debere occupari, subdit §. 4. Et nihilominus eniti debent in colloquijs spiritibus ad maiorem vtilitatem spirituales proximorum aliquid conferre, & quod nouerint docere, & ad bene agendum quoscunque poterint, quandoquidem Deus vnicuique proximi sui curam dedit, excitare.

VII. Secundò dicendum est, ut hoc medium, tam religioni in genere, quàm nostræ Societati, sit accommodatum, duo obseruanda esse. Vnum est, ut recta intentione, id est, propter solam necessitatem, vel piam vtilitatem assumatur. Aliud est, ut magna moderatione & circumspectione fiat. Vtrunque facile suaderi potest, quia in omni honesta actione, hæc duo cum proportione applicata sunt necessaria ad rectitudinem eius, peculiari autem ratione hic obseruantur, quia actio non solum de se est indifferens, sed etiam nocuentum facile asserre potest, nisi magna diligentia circa illa duo obseruanda adhibeatur. Vnde hanc etiam assertionem probant ra-

tiones dubitandi in principio posite. Tandem regula partes ita declarantur, quia in omnibus Patribus, & iuribus citatis, sub hac tantum conditione permittitur religiosis quodcumque negotium seculare, vel ex intentione fiat opus charitatis, vel misericordie, quia aliàs si seculare maneat, per se non licet; at verò amicitia, vel conuersatio cum secularibus per se spectata pertinet ad secularia negotia, nisi ex fine ad altiorem ordinem subleuetur, ergo hæc conditio in primis necessaria est. Vnde D. Basilus dicta regula 311. ex brevioribus post verba supra citata subdit, Illud autem quempiam visere, vel conseruare, vel amicitia causa alienum est à nostra professione. Vbi duo motiua posuit, quæ inter merè humana videri poterant honestissima, & nihilominus aliud altius postulari, ut talis actus religioso statui sit consentaneus. Idemque sentit D. Thom. dicto artic. 2. ubi intentionem charitatis, vel religionis postulat.

Vbi aduerto non esse idem, adionem esse honestam, vel non malam moraliter, & esse per se conuenientem, ac decentem statui religioso. Ad præteritum enim sufficere potest in præsentia actione motiuium cognationis, vel amicitia humane recta ratione naturali regulatum. Ad secundum autem altius motiuium necessarium est, quia status religionis ordinatus est ad perfectionem charitatis Dei principaliter, & proximi secundariò, ideoque actiones illi statui consentaneæ esse debent, aut ex vi sui obiecti tendentes in huiusmodi finem, aut ex intentione operantis ad illum eleuata. Et propterea Basilus non dixit esse malum visitare cognatos, vel amicos hoc solo titulo, sed dixit esse alienum à religioso statu. In quo etiam considerandum est plus requiri in opere, quatenus à religione ex vi sui instituti postulatur, quàm ut fieri potest à singulari religiosis priuata intentione; nam religio non debet postulare opus nisi prout ordinatum ad finem perfectionis, maxime quando ipsum opus de se spectatum potius potest remittere, vel impedire feruorem charitatis, quàm ad illum iuuare: priuatus autem religiosus interdum poterit tale opus efficere, ex inferiori, & humano motiui, in quo non necessariò peccabit, quamuis imperfecte iuxta suum statum operetur. In præsentia ergo familiaris conuersatio cum secularibus, etiam amicis, & consanguineis, per se spectata non iuuat ad spiritualem perfectionem, & ideo ex vi instituti non postulatur, nisi ut ordinata ad proprium finem Societatis. Si qui autem particulares religiosi alio fine in huiusmodi colloquijs, aut visitationibus infirmorum conuersantur, imperfecte agunt, & constitutiones suas integre non obseruant.

Nam 6. p. Constit. cap. 2. §. 9. inter alia dicitur, Primarios viros inuiscere nostri non conseruam, nisi sancto studio piorum operum ducerentur, vel quando minima benevolentiam Domino tam essent conuulsi, ut huiusmodi officium aliquoties eis debere videretur. Quod si hoc de primarijs viris dicitur, multo magis cum ceteris omnibus seruandum est. Nam de consanguineis statim in principio in examine cap. 4. §. 7. admonetur religiosus Societatis, ut omnem carnis affectionem etiam sanguine inunctos exuat, ac illum in spiritualem conuertat, eosque diligat, eo solum amore, quem ordinata charitas exigit. Et in §. 6. sic dicitur, Cum communicatio, que cum amicis, & sanguine inunctis verbo, aut scripto fit, potius ad quietis perturbationem, quàm ad eorum, qui spiritus vacant profectum, presertim minus, facere soleat, interrogatorum contenti sint cum huiusmodi non communicare, nec literas accipere, vel scribere, nisi aliqua occasione superiori aliter videretur. Denique 7. p. Constit. cap. 4. §. 8. solum pia colloquia cum proximis commendantur, quibus possint ad meliora promoueri; quin etiam domesticam à domestico separandum, si alter ex alter-

Probatur in posteriori parte assertio in 2

Ignatius sui inuiscere hoc medium attrahendi proximos.

Secundò asseruanda bini.

Probatur vtrunque simul mixtum.

VIII. Ex parte posteriori.

IX. Quam si conseruam institutum huiusmodi non iuuat.

rius consortio à profectu spirituali retardaretur, vt in 3. p. c. i. & lit. A. expresse cauetur.

Ex his facile demonstratur altera pars de moderatione in huiusmodi familiaritate proximorum adhibenda, sub qua comprehendimus colloquia, uisitaciones mutuas, & quacumque aliam negotiat. onem, vel curam exteriorem, vel temporalem propter proximos suscepram. Nam quia hoc totum non propter se admittitur, sed propter aliud, vt diximus, non sine mensura accipiendum est, sed quantum finis declaratus postulat, & quidquid vltra additur non est consentaneum religioso statui, quantumuis ad proximorum salutem sit ordinatum: vnde in cap. 6. industriarum P. Claudius Aquau. superiores instruit de moderandis subditis nimium agentibus cum externis. & in capite 15. peculiariter cauet ne nostri in magnatum familiaritatem specie lucrandi eos Deo, & Societati conciliandi sese infundant. Duo autem in praedicto sine spectanda sunt; vnum est ad Deum pertinens, seu (quod idem est) ad proprium profectum in dilectione eius. Aliud est pertinens ad bonum proximorum. Moderatio ergo in huiusmodi actione duo requirit; vnum est ne cum detrimento propriae perfectionis, & diuinae dilectionis religiosus cum secularibus conuersetur, aliud est, vt cum fructu spirituali proximorum id faciat. Ratio prioris partis est, quia ordine charitatis praefertendus est Deus proximo, & proprius profectus spiritualis alieno, vt disputat. o. de charit. dixi, de quo recte Bernardus epistola 8. Rectus ordo requiritur, vt prius propriam deinde alienam curare iudeas conscientiam. Primus quippe pietatis gradus, de quo scriptum est. Misere animas tue placens Deo. Ex hoc autem ad miserandam proximum recto iam tramite charitatis ordinata procedit, quippe quem ad sui quisque mensuram amare praecipitur. Vide illum epistola 42. circa medium. & lib. 2. de conside. rat. cap. 3. ser. 18. in Cant. ab illis verbis, Res sum quod tuum est spargis & perdis. Et optimè Augustin. epist. 81. Ratio alterius partis est, quia nisi medium sit utile ad finem, otiosum est: ergo in praesenti si non spectetur fructus proximorum, otiosa est omnis cum illo confabulatio, quae ad aliud religionis negotium necessaria non sit, de illa enim nunc non agimus.

X. Probatur membrum posterius austerius.

Duo requiritur ad moderandam conuersationem vbi proximo

XI. Cauenda est conuersatio triplex vbi proximo

XII. Deinde pertinet ad eandem moderationem, vt

actio quae propter proximum assumitur, sit decens, ac conueniens statui religioso, vt notauit Caietan. circa dictum art. 2. D. Thom. quia bonum religionis praefertendum est particulari, & hac ratione non debet religiosus mercaturam agere, aut similibus negotiationibus implicari, vt proximo subueniat, etiam si inde spirituale fructum speret. Dices, interdum in historiis legi sanctos viros quidpiam simile egisse, vt proximis in spiritualibus subuenirent. Sic Theodoretus in historia sanctorum Patrum cap. 17. de Abrahamo monacho, & postea Episcopo, quem admirabilem vocat, refert, cum didicisset virum quendam teneri magna impietatis caligine, mercatoris personam induisse vt illum posset ad pietatem conuertere. Respondetur aliud esse mercaturam exercere propter lucrum temporale, quo subueniatur proximis, quod negamus esse faciendum, aliud vero habitum mercatoris sumere, vel officium fingere, vt aditus ad praedicandam fidem, vel aliud simile pietatis opus inueniatur, quod fecit ille sanctus, & non minori admiratione B. Franciscus Xauier, qui non mercatorem tantum, sed famulum mercatorum infidelium cum magno labore, & dimissione, se exhibuit, vt introitum ad Sinas inuenire posset. Et eodem modo licitum est inter haereticos habitu militari, vel alio seculari incedere, vel se negotiatorem simulare, propter eundem finem conuersandi cum catholicis occultis, fidemque inter eos conseruandi, vel augendi, quod nostri alicubi faciunt, quia ibi nec mendacium interuenit, sed occultatio, neque aliquid minus decens religiosum statum, cum constet, quo sine, & qua necessitate id fiat. Sic Bernard. epistol. 42. aliquanto ante medium, inter alia ad hoc institutum de eo qui proximum vult lucrificare, scribit, Fiat etiam (si ita oporteat) cum Iudeis Iudeus, nihil formidet cum bona conscientia exemplo Hieremie, & Eszechielis cum transfugis captiuari, & cum sancto Iob frater fieri draconum, & socius struthionum, cum Moysè quoque (quod grauius est) deleri de libro Dei, & cum Paulo anathema esse à Christo pro fratribus, &c. Item obici potest quod olim religiosi artis opera faciebant, vt illis venditis, ex pretio proximis subuenirent. Sed illa non potest dici negotiatio secularis, nam licet emere ad vendendum, indeque lucrandum, sit negotiatio secularis prohibita religioso, de qua intelligendus est Caiet. supra: tamen laborare propriis manibus non est negotiatio secularis specifice, (vt sic dicam) sed communis, sicut laicè in superioribus diximus, vel sicut Gregorius statim citandus de piscatura dixit. Et similiter vendere res proprias ad subueniendum sibi, vel proximo, non est proprie negotiatio, sed res indifferens & communis. Vnde vtrumque coniungere (quod faciebant religiosi antiqui) non est negotiationem exercere.

Cauenda est conuersatio cum occupatio est proximo

Vide Laurentium li. 10. c. 16.

Quod si quaeras, quando actio talis censenda sit, vt non deceat religiosum etiam propter bonum proximi. Responderetur duo esse principia, quibus discerni possit. Primum si sit prohibita vel ex se, seu ut dicitur quia per se est mala, vel iure communi, quia scilicet prohibita est clericis, quibus in hoc pares sunt religiosi, vt D. Thom. dicto articulo 2. dixit, vel si proprio, & speciali iure religionis prohibeatur, quia religiosus tenetur regulam suam seruare: non loquimur enim de casibus extremae necessitatis, sed de ordinario iure. Aliud principium est, si opus de se tale est, vt vix possit sine periculo peccati fieri, vt dixit Gregor. homil. 24. in Euangelia. Idemque cum proportione est, si opus nimium occupet animum cura, & sollicitudine rerum temporalium. Quia vero in hoc potest esse magna latitudo, ideo seclusa lege, vel obedientia Praelati,

XIII. Quibus rebus gula dignoscitur dista in conscientia.

non

non potest certa regula præscribi, sed prudenti arbitrio utendum est. & multo obseruanda est consuetudo Obseruantium, & timoratorum religiosorum, & communis sensus rectè sentientium, & iudicantium tale opus esse, vel non esse alienum à statu religioso.

XIV. Atque hæc omnia ferè præscripta sunt religiosi Societatis in suis constitutionibus. Nam 7. p. cap. 4. ferè omnia præscribuntur. & in quarta instructione P. Claudij pro confessoribus numer. 3. repetuntur; quibus nostri proximos iuuare debent: quæ omnia sunt pietatis opera, & ab omni negotiatione seculari aliena. Sexta verò parte cap. 3. §. 7. expressius id prohibetur his verbis, *Ut plerumque possit Societas rebus spiritualibus iuxta suum institutum vacare, quoad eius fieri potest à negotijs secularibus abstinere, qualia sunt testamentariorum vel executorum, vel procuratorum rerum civilium, aut id genus officia, nec ea vllis precibus adducti ob-eunda suscipiant, vel in illis se occupare sinant.* Et 9. p. cap. 6. §. 4. vbi dicta constitutio refertur, additur eos, qui de Societate sunt, implicari non debere his negotijs secularibus, licet p. a. aliqui essent, in his tamen admitti potest aliquando dispensatio ex grauissimis causis, quæ soli Generali, vel alteri ex speciali commissione eius ibidem referuatur. Et sic etiam dicitur in regula 41. ex communibus. *vt negotium etiam pium, sine facultate superioris nec suscipiatur, nec promittatur: secularia autem negotia omnino vitentur.* Denique circa hanc moderationem maxime obseruandum est quod in 6. p. Constit. cap. 3. in fine dicitur *Instituti nostri est, sine cuiusquam offensione quantum fieri potest, omnium in Domino inservire modis.*

XV. Præterea ad moderationem circa hoc ministerium in Societate necessarium pertinet, vt maior cura adhibeatur in eo circa feminas exercendo cum pluribus circumstantiis. Et primò quidem ob hanc causam præter illam possumus quam lib. 11. cap. 3. ad finem attulimus, voluit D. Ignatius vt Societas monialium curam non susciperet, 6. p. Constit. cap. 3. §. 5. vbi generaliter prohibet, ne nostri curam animarum suscipiant, *Neque nem (ait) mulierum religiosarum, vel aliarum quarumcumque, vt ordinariè illarum confessiones audiant, vel ipsas regant, quamuis nihil repugnet semel vnus monasterij confessiones ob speciales causas audire.* Ratio autem huius institutionis magna ex parte esse potuit, ad vitandam frequentem occasionem loquendi cum feminis, & familiaritatem aliquam contrahendi, quæ occasio multo maior est cum feminis subiectis, quam cum reliquis, propter quod omnes canones, & regulæ religiosorum aduertunt, vt earum gubernatio cum summa vigilantia, & cautione, suscipiatur, vt in superioribus tract. 8. tractando de monialibus, & clausurarum aduertit. Nihilominus tamen ratio, quam adducit B. Ignatius in dicta constitut. sumitur ex prædicta moderatione Societati necessaria in suscipiendis quibuscumque negotijs seu curis exterioribus, quæ præcipuè eius finem possunt impedire. Dices, finis Societatis est omnes proximos in spiritualibus iuuare. Hæc autem cura monialium ad eundem finem ordinatur: cur ergo censetur impedire finem Societatis? Respondetur etiam, quælibet cura animarum ordinatur ad spiritualem salutem earum, & nihilominus non est accommodata fini, & instituto Societatis; non ergo omnes actiones, vel sollicitudines, quæ ordinantur ad auxilium etiam spirituale proximorum, Societati congruunt, tum propter multitudinem earum (non enim possent omnibus satisfacere) tum etiam, quia nonnullæ afferunt secum obligationes, & vincula repugnantia intentioni Societatis, & huiusmodi præcipuè est cura animarum, quæ nimium impediret plures operarios Societatis,

quos oporteret esse ex fidelioribus, & aptioribus ad discurrendum per totum mundum, ad quem finem ex vi instituti ordinantur. Præterea autem id non posset, si monialium curæ essent alligati.

Accedit etiam optima ratio, quia monasteria monialium regi debet per illos religiosos, sub quorum regula viuunt, & quorum institutum suo modo obseruant, non enim Moniales 5. Clare commodè prædicatoribus subicerentur, aut è contrariis, & sic de aliis: institutum autem Societatis ita est proprium virorum, vt non possit feminis accommodari, quia non ordinatur solum ad contemplandum, nec præcipuè ac per se primò ad vitæ austeritatem, neque ad psallendum, neque ad labores manuum, nec denique ad alios fines, qui varia, & feminis possint esse communes, sed ad spiritualia ministeria, quæ à feminis fieri non debent, nec possunt, ad quem finem habet regulam, & vitandi modum accommodatum. Ac præterea non possunt commodè institui monasteria foeminarum, quæ sub regula Societatis viuunt, sed necesse est vt habeant modum viuendi valde diuersum, merito ergo abstinet Societas à gubernatione, & cura monialium.

Imò si quis rectè consideret verba citatæ constitutionis, non tantum religiosarum, sed quarumcumque foeminarum cura nobis interdicta est, sicut etiam in 7. Congreg. decreto 6. tandem statutum est, quod alicui videri potest contra praxim Societatis; nam sacerdotes eius frequenter habent curam secularium foeminarum, vel nuptiarum, vel virginum, aut viduarum, quarum confessiones ordinariè audiunt, easque in spiritualibus regunt, & sepe etiam quasi consequenter, etiam in exterioribus, & familiaribus rebus, quatenus cum puritate conscientie connexionem aliquam ordinariè habent. Respondetur in primis constitutionem illam propriè intelligi de cura, quæ suscipitur quasi ex officio vel obligatione vtriusque, aut alterius partis. Sic enim non potest religiosus Societatis iuxta suum institutum constitui tanquam proprius sacerdos quarumcumque foeminarum, etiam si religiose non sint, sed alium viuendi modum habeant, ita vt ex officio, & suo modo ex iustitia teneatur Societas ministrare illis sacramenta, aut alia diuina. Dicit autem, *vt inique, aut alterius partis, quia non solum non potest hoc modo obligari Societas, verum etiam nec possunt religiosi eius acceptare obligationem, qua per obedientiæ votum possunt seculares foeminae interdum obligari, ita explicatur in regul. 19. sacerdotum. Particularem personarum (dicitur ibi) præsertim foeminarum, curam nemo suscipiat (nimirum vltra id quod necessario postulat ordinarium confessoris munus) & quamuis confessorius pro suo munere in vita spirituali paucitatem instituat, nullius tamen obedientiam admittat.* Quæ regula si rectè inspicatur non solum de feminis, sed etiam de viris loquitur, quæuis principaliter propter foeminas prohibitio posita sit, propter maius periculum quod in huiusmodi vinculis, & obligationibus inter viros, & feminas esse potest, & inter regulas Minorum aliquid simile inuenitur in speculo Minorum 3. p. fol. 115. in quibusdam regulis Guilielmi Farinarii Ministerij Generalis cap. 6. vbi prohibet inducere foeminas ad huiusmodi votum emittendum, vel etiam requirere ab eis, vel admittere votum continentia; nobis autem non solum inducere, sed etiam acceptare obedientiæ votum tam à viris, quam à feminis prohibitum est.

Præterea pertinet ad hæc moderationem respectu foeminarum, quia non omnibus permittendum est, earum confessiones audire, & consequenter neque ordinariè cum eis colloqui, sed illis qui fuerint ca-

maturois etatis, ut dicitur in officio Provincialis
c. 12. Quibus etiam confessoribus commendatur, ut
ab eis breuiter se expediant, neque extra confesio-
nem colloquia misceant, nisi de re aut grauissima,
aut multum necessaria, & quod seuerè potius quam
blandè cum eis tractent in regulis 16. & 17. sacerdo-
rum. Denique in ordinationibus toti Societati cõ-
muni bus c. 1. n. 9. mandatur Provinciali ut inquirat
de sceminarũ visitationibus: & latius in instructio-
ne pro confessoribus. Quæ omnia per se sunt rationi
consentanea, & in antiquis decretis infinuata, quæ
suprà tract. 8. agendo de monialibus adduximus.
Fertur etiam sententiam hanc, seu consilium Augu-
stini fuisse, *Sermo breuis, asper, & rigidus, cum scemina est
habendus.* Refert Carthuanus in Opusculo de cura-
torum vita, art. 65. in to. 1. quod tamen neque in vi-
ta, neque in scriptis ipsius Augustini inuenio, præ-
ter id quod de non admittendis intra domum, vel
ad solitarium sermone sceminis, refert Possidio-
nius in vita eius c. 26. Denique etiam quoad locum
circumspectio magna iubetur, & obseruatur, quia
ordinariè huiusmodi ministerium fieri debet in Ec-
clesia, & in aliqua parte eius clara & aperta, ubi ab
aliis videri possint, & ipsi inter se non se respiciant,
quoad fieri possit. Quod etiam Minoribus præcepit
Benedictus XII. in suis constitutionibus c. 25. & Io-
annes de Capistr. in suis, c. 11. de quibus videri etiam
potest Conc. Mediolan. sub Borromæo p. 2. tit. de
sacram. pœn. & p. 3. tit. de Concionatoribus, & con-
fessoribus Monialium. Si autem confessio sceminae in
priuata domo necessitatis causa faciendâ sit, vel
quolibet alio titulo, cum ea sit alloquendum, debet
confessorius vel sacerdos Societatis habere socium
semper ita præsentem, ut possit esse testis omnium,
quæ fiunt, licet non audiat, quæ dicuntur ex regula 18.
sacerdotum, quia verò interdum locus id non per-
mittit, additur ibi, *Quantum loci dispositio patiatur;*
quod si non pateretur, curet omnino sacerdos, ne
ostium sit clausum, nec locus obscurus.

Locum con-
spicuum.

CAPVT IX.

*Vnum peculiarem curam adhibere debeat Societas
in adiuuandis proximis in periculo
mortis.*

I. **C**um ministeria, quæ hæcenus tractauimus, ge-
neratim omnibus proximis exhiberi debeant,
eisque maximè, qui magis indigent, constat illa o-
mnia exercenda cum morientibus esse quantum in
nobis fuerit, quia ille est articulus maximæ necessi-
tatis propter multa impedimenta, & pericula, quæ
tunc occurrunt, quæ optimè recensent Innocen-
tius III. lib. 2. de contemptu mundi cap. 42. Bernard.
lib. de interiori domo cap. 43. & in meditationibus
c. 2. & Hugo de S. Victore lib. 2. de anima cap. 2. &
nomine Augustini serm. 48. ad fratres in Ere-
mo. Summa omnium est, quia tunc corpus maximè impedit
animam, quia illi capitur tota intentio mentis, ubi est vis do-
loris; & quia tunc demon vehementius tentat, &
calcaneo insidiatur, quia tunc exitum vitæ, & con-
sequenter finem vitæ, instare conspicit, ut in simili
dixit Conc. Trid. sess. 14. in doctrina de Extrema vn-
ctione in proemio c. 2. inde colligens magnam vti-
litate sacramenti Extremæ vnctionis. Ob similem
ergo causam præter eam sollicitudinem generalem
quam de salute omnium proximorum Societas as-
sumpsit, specialiter ei commendatur ægrotantium,
seu morientium auxilium, non tam corporale, quàm
spirituale, licet in corporali etiam prætermittere nõ
debeat conuenientia charitatis officii, iuxta regulã
datam 7. p. Const. c. 4. §. 9. & iuxta ea, quæ in princi-
pio huius materie li. 1. c. 6. n. 2. diximus de operibus

misericiordiæ corporalis, quod verò attinet ad spi-
rituale, in 4. p. Const. c. 8. §. 7. sic dicitur, *ut in superius
dictis proximis ad bene viuendum iuuantur, ita curandum est,
ut ea, quæ ad bene moriendum illis conferunt, percipiantur,
quique modus in eo tempore, in quo tantum est momenti ad
finem vltimum æternæ salutis consequendum, vel ab eo exci-
dendum, teneri debeat, intelligatur.* Et in regula 40.
Præpositi, procurer (dicitur) diligenter ne desint, qui
extra domum, ægrotorum confessiones audire, & morien-
tibus opem ferre possint. Est ergo hoc vnum ex mini-
steriis maximè propriis Societatis, ad quod ex
proprio instituto peculiariter tenetur, ea nimirum
obligatione, qua ad cætera opera sui. instituti obli-
gatur.

Quod autem hoc opus sit consentaneum religio-
so statui, sufficienter probatur, quia est maximè cõ-
sentaneum charitati, & nihil aliud continet repu-
gnans prædicto statui, si in eo debitus modus ser-
uetur. Et confirmatur, nam sacra Concilia maximè
commendant parochis hoc ministerium, ut videre
licet in Concilio Nannetensi cap. 4. quod hoc loco
ad literam inferam, quia egregiè describit modum
in hoc munere seruandum. Cum Sacerdos (inquit)
audierit aliquem infirmari in sua plebe, quàm citius ad eum
pergat, & ingressus cubiculum aquam benedictam super eum,
& per omne cubiculum aspergat cum antiphona: *Asperges me
Domine, & oratione, & c.* Et infra, post hæc omnes iubeat ex-
tra cubiculum sedere, & appropinquans lecto, quo infirmus
decumbit, eum leniter, blandèque alloquatur, ut omnem spem
suam in Deo ponat, flagellum Dei patienter toleret, ut hoc ad
purgationem, & castigationem suam prouenire credat, ut pec-
cata sua confiteatur, ut emendationem promittat si Dominus
vitam concesserit, poenitentiam pro peccatis commissis spon-
deat, ut substantiam suam, dum adhuc sensus & ratio vigent
disponat, ut peccata sua elemosinis redimat, ut his, qui in se
peccauerunt, indulgeat, ut rectam fidem & credulitatem te-
neat, ut de Dei misericordia nunquam desperet, cum his, &
huiusmodi alloquutionibus fuerit mens infirmi releuata, da-
ta benedictione recedat Sacerdos, non post multum reuersu-
rus, deique locum, ut ægrotus de peccatis suis possit cogitare.
Cõcilium etiam Colonienſe celebratum anno 536.
part. 7. cap. 50. monet parochos, ut post Extremam
vnctionem curam habeant præparandi infirmum
ad mortem. Idem Synodus Augustiniensis ca. 20. Imò
olim Episcopi, dum eis vacabat, hoc munus per se
exercebant, præsertim si ab infirmis vocarentur.
Quod de Augustino refert Possidonius cap. 27. In vi-
sitationibus (inquit) modum tenebat ab Apostolo definitum,
ut non nisi pupillos, & viduas in tribulationibus constitutas
visitaret, & si fortassis ab ægrotantibus hoc peteretur, ut pro
eis in presenti Deum rogarer, eisque manus imponeret, sine mo-
ra pergerat. Meritò ergo Societas hoc ipsum profite-
tur, ut parata sit ad iuuandos omnes infirmos, à
quibus fuerit requisita, siue sint pauperes, siue diui-
tes, siue hoc siue illo morbo laborent, & quacunque
hora diei, vel noctis vocetur. Neque propter obli-
gationem parochorum (quod lib. 6. c. 4. n. 13. & aliàs
sepe respondimus) superuacanea videri debet hæc
Societatis cura, tum quia vel sepe non potest vnus
parochus pluribus infirmis satisfacere, vel interdum
non est in eo munere adeò facilis, & sollicitus, sepe
etiam non est satis idoneus, vel certè ægrotus sepe
aliorum ministrorum opera magis iuuatur, ac re-
creatur, & ideo non tantum nostri, sed etiam multi
alij religiosi magna charitate hoc ministeriũ exer-
cent, quamuis fortasse ex vi sui instituti, non ita ob-
ligentur sicut religiosi Societatis.

II.
Ministeriũ
hoc religioso
statui con-
sonat.

Vide Pelan-
cum in li-
bello de hac
re.

*Repellitur duplex calumnia, qua Societas, propter
dictum ministerium à male affectis
pungitur.*

Nullum verò opus est tantæ charitatis, quod
non possit, vel per calumniam, vel propter aliquo-
rum

III.

Primum quod nostri obicitur.

rum negligentiam reprehendi. In duobus ergo solet argui Societas circa hoc ministerium. Vnum pertinet ad sollicitudinem circa eos, qui ex aegritudine moriuntur; aliud circa eos, qui in poenam delictorum, violentam mortem patiuntur. In priori ministerio reprehenditur auaritia, quia Sacerdotes Societatis ideo cupiunt morientibus assidere, ut bonorum illorum possint esse participes eos inducendo, ut de illis per testamentum, vel alium modum in suam utilitatem disponant. Sed hoc valde alienum est ab spiritu, & intentione Societatis, quidquid sit de priuatis erroribus, seu defectibus si qui foras, vel ex humano aliquo affectu, vel ex zelo, non secundum scientiam committerentur, de quibus nec nobis constat, neque si sint, religioni nocere possunt, quae intentionem huiusmodi detestatur, & ideo omnes etiam actiones prohibet, quae aliquam illius speciem praebere possunt. Hinc in vltima suarum regularum monentur Sacerdotes, ut cum vocantur ad adiutandum eos qui morti vicini sunt, tamdiu illis adsint, quamdiu sola necessitas postulauerit, & additur, *Ceterum etsi cum opus est aegrotos ad condenda testamenta hortari conueniat, iis tamen consistendum non assistant.* Admonere enim illos, ad officium confessoris spectat, quia est de re vel necessaria, vel valde vtili ad bonam animam aegrotantis. Et ideo in verbis supra citatis ex Concilio Nahnetensi hoc consilium inter alia ponitur: assidere autem testamento, nec pertinet ad munus confessoris, neque per se loquendo est ministerium spirituale, quod religionis expediat, & quamuis in aliquo casu possit esse opus pietatis ad iuuandum infirmum propter speciales circumstantias, quae occurrere possunt, vel ex debilitate, & impotentia intrinseca ipsius infirmi, vel ex aliqua morali vi extrinseca; nihilominus regulariter id non expedit, propter vitandas cognatorum querelas, & tollendam omnem occasionem supra dictae suspicionis; quod si necessitas coegerit, nec sine superioris dispensatione, nec sine magna circumspectione faciendum est, ita ut omnis probabilis suspicio vitetur, & tunc temeraria iudicia contemnenda sunt, quae enim illa effugere potest?

Infringitur obiectio.

IV.
Nostri consilium moribus do quoad dispositionem liberam vitanda non permittuntur.

Et eadem ratione, quamuis vbi opus fuerit, admonendus sit infirmus, ut pro ratione periculi, de rebus suis disponat; non tamen ei est offerendum consilium circa dispositionis modum, nisi in his tantis, quae ad salutem eius fuerint necessaria, ut de restituendo alieno, de soluendis debitis, de necessariis haereditibus instituendis, ita ut quantum in ipso fuerit omnis occasio iurgiorum, & litium tollatur; ad particularia autem descendere non expedit, quia eadem habet incommoda. Quanquam si infirmus consilium petat circa ea de quibus libere potest disponere, ad officium confessoris spectat id consulere quod maius Dei obsequium esse, & ad maiorem utilitatem animae testantis expedire iudicauerit. Ut autem nostri debito modo hoc faciant seruari debent quod 6.p. Constit. c. 2. §. 6. dicitur, *quamuis ad bona, & sancta opera, & maxime perpetuo duratura incitare laudabile sit, ob maiorem tamen edificationem nullus de Societate debet, nec potest quenquam ad elemosinas perpetuas domibus, vel Ecclesiis eiusdem Societatis relinquendas incitare.* Quae constitutio amplius videtur coarctari in 2. Congreg. generali canone 22. vbi sic dicitur: *Ad maiorem edificationem, & paupertatis nostrae sinceritatem, & puritatem, placuit precipere nostris omnibus, ut nulli externo suadeant, ut nobis potius quam aliis pauperibus dent elemosinam, sed contenti sint vbi petimus elemosinas quotidianas illas simpliciter, & plane amore Dei petere.*

Quid quando consilium petitur.

V.
Expeditur illatum canon. 22.

Vbi ponderandum est verbum *precipere*, quod valde rarum est in constitutionibus & regulis Societatis, & ideo videri potest positum esse ad rigorosam

obligationem inducendam, quam solet illud verbum praeseferre in aliis legibus, ut cum Caetano 2. 2. q. 186. a. 9. dub. 4. circa finem, Nauarro in summa c. 23. n. 52. & aliis ex Clementina *Exiit de paralyti*. §. cum autem. de verborum significatione, lib. 3. de legib. cap. 15. a num. 8. attulimus. Nihilominus tamen non plus obligat decretum illud, quam alia regula, quia iam est in Societate declaratum proprium signum obligationis in conscientia solum esse, cum additur, *In virtute obedientiae, vel in nomine Domini Iesu Christi*. 6.p. const. cap. 5. ibi autem nullum ex his signis adiungitur. Nec etiam additur poena excommunicationis, quae ex se etiam includit rigorosam obligationem, quaeque interdum additur in constitutionibus 8.p. cap. 6. §. 2. Solum ergo positum est illud verbum ad exaggerandam necessitatem, & grauitatem illius decreti. In quo est etiam obliuendum non loqui solum de elemosinis quae a morientibus peti possunt, sed a quibuscumque, & ideo non prohiberi petitionem simplicem, sed comparatiuam *praeter alios*, nam hoc inuidiosum est, & offensiuum, specialiter vero hoc magis explicatur ad rem, de qua agimus, sequentibus verbis, *Ad donatum vero quascunque, sine legata, simpliciter etiam, & plane positum tantum nostras necessitates explicare, de restitutione tamen eius deuotioni relinquamus a quo elemosinam postulamus, ecc.*

Quo loco est aduertendum etiam iure communi male audire in religiosis hanc petitionem, cum expressa coparatione, ut legata potius sibi relinquatur, quam aliis, quia licet hoc non sit per se malum, imò nec sit contra iustitiam moderatis precibus procurare voluntatem infirmi inducere, aut mutare, ut mihi potius quam alteri donet, quia nullum erat alteri ius acquisitum, ut cum Antonino, Saliceto, & aliis resoluit Nauarrus in summa c. 26. n. 3. & sumitur ex c. 13. n. 72. Nihilominus in religiosis, talis inductio, etiam si non sit iniusta, reprehensibilis est. Quia & speciem quandam habet auaritiae, & charitatem potest minuere, vel certe deprauare intentionem in spiritualibus obsequiis circa proximos, quamquam in rigore, & absolute ac per se loquendo id facere non semper peccatum sit, quia nec est per se intrinsece malum, neque inuenitur aliquo iure absolute prohibendum. Solum enim in Clementina 1. de privilegiis districtè prohibentur religiosis, ne cum confessionibus testamentorum intererunt, a restitutionibus, debitis aut legatis matricibus Ecclesiarum faciendis retrahant testatores: nec legata vel debita aut male ablata incerta, sibi, aut aliis singularibus sui ordinis praeferantur, vel conuentibus fieri, aut erogari procurent.

Quae prohibitio vniuersalis non est, sed in duobus tantum casibus, & ideo potius inde sumitur argumentum extra illos id non esse prohibitum Ecclesiastico praeecepto. Prior autem ex illis casibus est, ne religio retrahant testatores a restitutionibus, debitis, aut legatis matricibus Ecclesiis faciendis. In quo aduertitur potest, non solum haec prohiberi si fiat in proprium commodum, vel suae religionis, sed absolute, & simpliciter, & consequenter quocunque respectu fiant, contra illud praeeceptum agitur. Et prior quidem pars de restitutionibus clara est, & ex natura rei necessaria. In posteriori autem duo aduertiri possunt, vnum est non posse dici religiosum retrahere testatorem a legato faciendo, nisi prius nouerit eius voluntatem, & illam mutare conetur. In quo expendo differentiam inter restitutionem, & legatum; nam ut quis dicatur retrahere a restituendo, satis est, quod sciens debitum restituendi nihilominus inducat, vel ad non restituendum, vel ad donationem faciendam repugnantem restitutioni: quia debitum restituendi includit voluntatem saltem debitam, vel praesumptam, quae

fatis est, nisi fortasse constaret de voluntate non restituendi, sed legandi alias; nam tunc inducere ad mutandum legatum reuera non esset inducere ad non restituendum; sicut qui inducit ad minus malum eum qui decreuit malum agere, non inducit illum ad malum; sic ergo vt quis dicatur retrahere à restituendo, necesse quidem est, vt alter non sit iam in deliberato proposito nõ restituendi: sufficet tamen ad prædictam obligationem, vt de neutra voluntate constet, sed tantum de debito. In legato autem liberali non dicitur quis proprie retrahi ab illo faciendo, nisi qui est in proposito illud faciendi, & ita religiosus non peccat contra hoc præceptum, quando ignorans egrotum habere tale propositum ab illo perit, vt suo conuentui, v. g. legato relinquit, quod notauit Syluester Religio 6. quæst. 15. §. 4. Secundo aduertit in illa secunda parte, prohibitionem tantum fieri respectu Ecclesiæ matricis, vt ibi expresse dicitur, per quam vocem cathedralis Ecclesiæ intelligitur, iuxta cap. venerabili, de verb. signif. Et ideo non est extendendum illud præceptum ad omnes religiosos, qui retrahunt testatores à quibuscunque legatis faciendis aliis locis, vel personis, sed sola ratione naturali, vel secundum vniuersaliusque regulam de illa actione iudicandum est.

VIII.

Alter casus illius legis est, ne legata, vel debita, aut male ablata incerta sibi, aut aliis singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri, seu derogari procurent. In quo duo etiam aduertiri possunt. Primum est, quando hoc dicitur fieri in præiudicium alterius. Nam Cardinalis ibi questione 5. sentit nõ solum fieri in præiudicium quando fit in iniuriam, contra id, quod exiultitia debebatur; sed etiam quando retrahit testatorem à proposito, quod habebat legandi alteri, etiam si legatum non esset alias debitum. Et est probabilis expositio, quãuis nimis rigorosa, nisi intercedat vis, aut deceptio, vel preces adeo importunæ, vt coactioni æquiparentur, quia tunc reuera fit iniuria tertio; tamẽ si nulla intercedit iniuria, non videtur in rigore fieri persuasio in alterius præiudicium. Aliud notandum est; illud præceptum solum ferri contra persuasionem, quæ fit in utilitatem propriam, vel propriæ religionis, aut personarum eius. Vnde si fiat suasio in commodum alterius extranei, etiam si aliàs peccaminosa sit, non erit contra illud speciale præceptum, quod specialiter latum est ad reprimendum peculiarem affectum, quem religiosi ad se, vel ad suos habere possunt.

IX.

Ius Societatis contra negotiationem legatorum latum est quatuor communis.

Nullum ergo inuenitur commune ius, quod tam generaliter contineat prohibitionem faciendi huiusmodi persuasionem, vel inductionem, per comparationem ad alios, sicut fit in propriis regulis Societatis: in quibus primò prohibetur fieri non solum retractio à voluntate legandi aliis, verum etiã petitio cum tali comparatione: quod intelligo tam de formali, & expressa, quàm de implicita & per circumloquia, quia moraliter æquivalent. Secundò simplex petitio permittitur, cum tanta verò moderatione, vt sola necessitas explicanda dicatur. Vnde si sit fortasse collegium, nullam habens veram necessitatem, ibi, iuxta regulam, nulla debet fieri postulatio. Tertio etiam tunc nõ permittitur aliquid determinatè postulare, sed necessitate propofita, voluntati testatoris definitionem relinquere, solumque ei consulere, vt oret & petat diuinam inspirationem, vt id statuat, quod Deo gratius fuerit. Quæ omnia constant esse valde aliena ab effectu auaritiæ, potiusque esse consentanea spiritui paupertatis, vt in simili dixit Clemens V. in Clemet. Exult. vers. Nos autem. de verb. signific.

X.

Secunda obiectio est.

Secunda obiectio pertinet ad auxilium eorum, qui propter delicta damnantur ad mortem: reprehenduntur enim nostri, eo quod sint nimium solliciti Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

circa vitam corporalem eorum, importunis precibus, vel aliis mediis procurando huiusmodi poenã impedire. Verum tamen hæc reprehensio (si hoc nomine digna est) non est peculiaris Societatis, sed religiosorum omnium, non solum præsentium temporum, sed etiam præteritorum. Refert etiam Cæsarianus collat. 14. c. 4. quorundam monachorum institutum fuisse pro miseris & oppressis intercedere. Et de B. Antonio, quamuis genus vitæ solitarium maximè coleret, (inquit Sozomenus lib. 1. Histor. c. 13.) Porro autem in defensionibus eorum, qui erant iniuria affecti, nemo plus operæ, studijve posuit, adeo vt eorum causa sepe ad vrbes se contulerit. Clarius exemplum est quod de Ambrosio refert lib. 7. c. 23. scilicet Ambrosium ad Gratianum Imperatorem accessisse, vt quendam illustrem virum ad mortem damnatum liberaret. Et non antea causam omisisset quàm veniam à Gratiano impetrasset. De Augustino refert Possidonius in vita sua cap. 20. solitum fuisse pro reis intercedere. Tam honeste (inquit) ac temperatè, vt onerosus, ac molestus non videretur, verum etiam mirabilis existisset. Cuius egregium testimonium extat inter epistolas Augustini in 51. quæ est Macedonij iudicis ad ipsum Augustinum: cum enim pro quibusdam reis Augustinus apud Macedonium interpellasset; ille respondit, Miro modo afficior sapientia tua, & in his que interueniens pro reis mittere non ex auaris: nam & illa tantum habent acuminis scientia, & sanctitatis, vt nihil supra sit, & hæc tantum verecundia, vt nisi faciam quod mandas, culpam penes me remanere, non in negotio esse diuidicem: non enim instas (quod plerique homines istius loci faciunt) vt quodcumque sollicitus petieris, extorqueas, sed quod tibi à iudice tot curis obstricto peribile visum fuerit, admones, & rogas, subseruiente verecundia, que maxima difficultium inter bonos efficaciore est. Proinde statim commendatus effectum desiderij tribui: nam sperandi viam ante patefeceram. Et in epist. 53. idem Macedonius ad Augustinum scribens ait, se fecisse quod in altera epistola Augustinus ab eo postulauerat, questionemque mouet, an ad officium sacerdotis pertineat interuenire pro reis quod Augustinus ad illum scripserat. Augustinus autem in epistola 54. late respondet, declarans quomodo humanitatis officium sit, ita esse criminis persecutorem, vt procuret quis quoad iuste fieri possit esse hominis liberatorem. Quod late profequitur, adducens Christi exempli, qui magna sapientia & benignitate adulteram à poena mortis liberauit, & S. Iosephum qui in suspitione, quam de virgine habuit, eam ab omni poena, & infamia liberare studuit. Quibus addere possumus Paulum qui apud Philemonem pro Onesimo intercessit. Et multa alia ex eodem Augustino, & Greg. refert Gratianus 23. q. 5.

est. Aliud exemplum.

Hoc ergo officium de se sanctum, & religiosum est: licet prudentia & moderatio iustitiæ seruandæ sint, quæ hoc loco retractio non est necesse: quia retractio quod ad prudentiam attinet, sufficiens exemplo proreui, quo Augustini verbis Macedonij commendato inlinuatur. Quod verò spectat ad iustitiam, habet proprium locum in illa materia, & tractando de lege poenali à nobis tactum est. Summaque omnium est, vt nihil postuletur in præiudicium Reipub. vel teritiæ personæ, nec quod ab ipso iudice licitè præstari non possit. Inter ea verò, quæ ab eo fieri possunt, & sine detrimento tertij, vel boni communis, id quod benignius fuerit, pro miseris hominibus procurare, charitatis officium est; neque aliud à nostris sacerdotibus, vel confessoribus fieri, iure potest ab aliquo affirmari: multo que certius ex instituto Societatis nihil aliud postulari. Nã de hoc genere intercessionis nihil peculiare in eo traditum inuenio, sed illud solum quod 7. p. constit. c. 4. §. 9. inter alia pietatis opera generaliter dicitur. In custodia publicis deventos, quo ad eius fieri poterit per se subleuando, & vt alij subleuent curando. Et in Bulla: Iulij III. inter alia dicitur,

XI. Officium in moderans ne præstantum.

Et eorum, qui in carceribus inveniuntur, piam subventionem, & ministerium, ac reliqua charitatis opera, prout ad Dei gloriam, & commune bonum expedire visum erit. Constat igitur, ex vi instituti prædictas circumstantias in hoc munere seruandas. Illud autem propriè solū habet locum ante rei condemnationem vitimam ac definitiuam: nam si huiusmodi non sit, poterit locum habere intercessio, vt appellatio concedatur, in qua

Quando locum habeat vel non habeat: diuini officium.

eadem æquitas, & prudentia seruanda est: re vero seu causa iam definita, cessat intercessio, & solum agitur de spiritali salute, & conuenienti præparatione ad mortem ipsius rei: obiter autem procurare vt in ipsomet supplicio, & vique ad mortem benignè & humanè tractetur, charitatis etiam officium est.



INDEX CAPITVM LIBRI DECIMI.

De regimine Societatis tam in genere, quam in particulari, & consequenter de ipsius Prælatis.

- Cap. I. **A**N Societas per modum monarchiæ gubernetur conuenienter.
 II. *An expediat in Societate Generalem perpetuum institui.*
 III. *An conuenienti modo reliqui Prælatis Societatis instituantur.*
 IV. *De suprema potestate iurisdictionis in Societate JESV.*
 V. *De potestate iurisdictionis, infra supremam.*
 VI. *An Societatis Prælatis ad particulare subditorum regimen merito ab eis exigant rationem conscientie.*
 VII. *Regimen Societatis per ipsius regulam denuntiandi aliorum defectus, vt à quibusdam impugnetur, & vt à nobis defendenda sit.*
 VIII. *Præmittitur generalis doctrina de denuntiationis, vt ostendatur quomodo in Societate locum habeat.*
 IX. *De modo vtendi in Societate denuntiatione Evangelica, seu charitativa habentis explicata.*
 X. *Satisfit objectionibus in capite 7. positis.*
 XI. *De triplici modo procedendi in externo iudicio contra defectus subditorum, ac primum de visitatione, seu generali inquisitione.*
 XII. *De modo procedendi per viam specialis inquisitionis, aut etiam accusationis.*
 XIII. *Applicatio doctrinæ præcedentium capitum ad vsum Societatis.*
 XIV. *An regula Societatis apta sit, & sufficiens ad eius conuenientem gubernationem, & religiosam directionem.*